

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Martina Hulínská

Dohoda o vině a trestu

Agreement on guilt and punishment

Rigorózní práce

Vedoucí práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce: 1. 12. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny, a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 269 278 znaků včetně mezer.

V Praze dne 1. 12. 2024

Mgr. Martina Hulínská

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK -----	6
ÚVOD -----	7
1. ODKLONY V TRESTNÍM ŘÍZENÍ -----	10
1.1. ODKLONY V TRESTNÍM ŘÍZENÍ A ÚSTAVNĚPRÁVNÍ PRINCIPY -----	12
1.2. ODKLON STRICTO SENSU -----	13
1.3. ODKLON LARGO SENSU -----	14
2. SOULAD INSTITUTU DOHODY O VINĚ A TRESTU SE ZÁKLADNÍMI ZÁSADAMI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ -----	16
2.1. ZÁSADA PRESUMPCE NEVINY -----	17
2.2. ZÁSADA LEGALITY -----	19
2.3. ZÁSADA MATERIÁLNÍ PRAVDY A ZÁSADA VYHLEDÁVACÍ -----	20
2.4. ZÁSADA VOLNÉHO HODNOCENÍ DŮKAZŮ-----	22
2.5. ZÁSADA VEŘEJNOSTI -----	23
2.6. ZÁSADA ÚSTNOSTI A BEZPROSTŘEDNOSTI -----	25
2.7. ZÁSADA RYCHLOSTI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ -----	25
3. ZAKOTVENÍ INSTITUTU DOHODY O VINĚ A TRESTU DO ČESKÉHO TRESTNÍHO ŘÁDU -----	28
3.1. ARGUMENTY PRO ZAVEDENÍ INSTITUTU DOHODY O VINĚ A TRESTU DO ČESKÉHO TRESTNÍHO ŘÁDU-----	29
3.2. ARGUMENTY PROTI ZAVEDENÍ INSTITUTU DOHODY O VINĚ A TRESTU DO ČESKÉHO TRESTNÍHO ŘÁDU-----	31
3.3. NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Z ROKU 2012-----	33
3.4. NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Z ROKU 2020 -----	35
4. DOHODA O VINĚ A TRESTU OBECNĚ -----	39
4.1. JEDNOTLIVÉ PODMÍNKY PRO UŽITÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU -----	41
4.1.1. PROHLÁŠENÍ OBVINĚNÉHO, ŽE SPÁCHAL SKUTEK, PRO KTERÝ JE STÍHÁN O JEHOŽ PRAVDIVOSTI NEJSOU DŮVODNÉ POCHYBNOSTI-----	41
4.1.2. VÝSLEDKY VYŠETŘOVÁNÍ DOSTATEČNĚ PROKAZUJÍ ZÁVĚR, ŽE SE SKUTEK STAL, JE TRESTNÝM ČINEM A ŽE JEJ SPÁCHAL OBVINĚNÝ -----	45
4.2. OKRUH TRESTNÝCH ČINŮ, PRO KTERÉ LZE DOHODU O VINĚ A TRESTU UZAVŘÍT-----	47

4.3.	TRESTNÍ ŘÍZENÍ, V NICHŽ NENÍ MOŽNÉ UZAVŘÍT DOHODU O VINĚ A TRESTU -----	50
4.4.	SUBJEKTY, KTERÉ SE ÚČASTNÍ JEDNÁNÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU -----	52
4.5.	FORMY PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ, V NICHŽ JE MOŽNÉ DOHODU O VINĚ A TRESTU UZAVŘÍT -----	53
5.	ŘÍZENÍ O DOHODĚ O VINĚ A TRESTU -----	56
5.1.	DOHODOVACÍ ŘÍZENÍ -----	56
5.1.1.	NÁVRH A NÁSLEDNÉ ZAHÁJENÍ DOHODOVACÍHO ŘÍZENÍ -----	61
5.1.2.	POUČOVACÍ POVINNOST STÁTNÍHO ZÁSTUPCE -----	65
5.1.3.	JEDNÁNÍ O DOHODĚ O VINĚ A TRESTU -----	66
5.1.3.1.	<i>JEDNÁNÍ O TRESTNĚPRÁVNÍ SANKCI</i> -----	68
5.1.3.2.	<i>JEDNÁNÍ O NÁROCÍCH POŠKOZENÉHO</i> -----	70
5.1.3.3.	<i>OBSAH DOHODY O VINĚ A TRESTU</i> -----	73
5.1.4.	DOHODA O VINĚ A TRESTU UZAVŘENÁ VE SKUPINOVÝCH VĚCECH -----	74
5.1.5.	NÁVRH NA SCHVÁLENÍ UZAVŘENÉ DOHODY O VINĚ A TRESTU -----	76
5.2.	ŘÍZENÍ O DOHODĚ O VINĚ A TRESTU PŘED SOUDEM -----	78
5.2.1.	PŘEZKOUMÁNÍ NÁVRHU NA SCHVÁLENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU SOUDEM -----	78
5.2.2.	ODMÍTNUTÍ NÁVRHU NA SCHVÁLENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU PO JEJÍM PŘEZKOUMÁNÍ ZE STRANY SOUDU -----	79
5.2.3.	PŘEDBĚŽNÉ PROJEDNÁNÍ NÁVRHU NA SCHVÁLENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU -----	79
5.2.4.	ROZHODOVÁNÍ SOUDU O NÁVRHU NA SCHVÁLENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU VE VEŘEJNÉM ZASEDÁNÍ -----	81
5.2.4.1.	<i>DŮVODY PRO NESCHVÁLENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU</i> -----	85
5.2.4.2.	<i>MOŽNOST PODÁNÍ ODVOLÁNÍ PROTI ROZSUDKU, JÍMŽ BYLA DOHODA O VINĚ A TRESTU SCHVÁLENA</i> -----	89
5.3.	SJEDNÁNÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU PO PODÁNÍ OBŽALOBY A PO ZAHÁJENÍ HLAVNÍHO LÍČENÍ -----	91
6.	DOHODA O VINĚ A TRESTU V TRESTNÍM ŘÍZENÍ VEDENÉM PROTI PRÁVNICKÉ OSOBE -----	95
6.1.	APLIKACE ODKLONŮ V ŘÍZENÍCH VEDENÝCH PROTI PRÁVNICKÝM OSOBÁM -----	95
6.2.	VHODNOST UZAVÍRÁNÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU V ŘÍZENÍ VEDENÉM PROTI PRÁVNICKÉ OSOBE -----	97
7.	DOHODA O VINĚ A TRESTU DLE PRÁVNÍHO ŘÁDU SLOVENSKÉ REPUBLIKY -	100
7.1.	ČETNOST APLIKACE INSTITUTU DOHODY O VINĚ A TRESTU VE SLOVENSKÉ REPUBLICI -----	100
7.2.	INSTITUT DOHODY O VINĚ A TRESTU NA SLOVENSKU -----	102
7.2.1.	DOHODOVACÍ ŘÍZENÍ -----	102
7.2.2.	SCHVÁLENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU SOUDEM -----	106

7.3. PROČ JE V ČESKÉ REPUBLICE UZAVÍRÁNO MNOHEM MÉNĚ DOHOD O VINĚ A TRESTU, NEŽ TOMU TAK JE VE SLOVENSKÉ REPUBLICE?-----	108
ZÁVĚR-----	110
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ-----	113
ABSTRAKT-----	121
ABSTRACT-----	123
PŘÍLOHA Č. 1 – VZOR DOHODY O VINĚ A TRESTU-----	125
PŘÍLOHA Č. 2 – VZOR ODSUZUJÍCÍHO ROZSUDKU, JÍMŽ SE DOHODA O VINĚ A TRESTU SCHVALUJE-----	128

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Listina	usnesení č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobody jako součástí ústavního pořádku České republiky
Novela trestního řádu z roku 2012	zákon č. 193/2012 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
Novela trestního řádu z roku 2020	zákon č. 333/2020 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
Občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Obviněný	podezřelý, obviněný, obžalovaný, odsouzený
Orgány činné v trestním řízení	soud, státní zástupce a policejní orgán
Trestní řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
Trestní zákoník	zákon č. 40/2000 Sb., trestní zákoník
Trestný poriadok	zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů
ZTOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnost právnických osob a řízení proti nim

ÚVOD

Institut dohody o vině a trestu představuje jednu z nejkontroverznějších a také jednu z nejdiskutovanějších oblastí českého trestního práva. Mezi odborníky neexistuje jednotný názor na tento právní nástroj, což do určité míry odráží jeho komplexnost, ale zároveň i citlivost v rámci trestního práva. Vstupujíc do této problematiky, nemohu jednoznačně vyjádřit, zda patřím k příznivcům či odpůrcům tohoto institutu. Má ambivalence spočívá v uvědomění si přínosů tohoto institutu i veškerých jeho potenciálních úskalí. Právě z toho důvodu je cílem této práce poskytnout čtenáři vhled do právní úpravy dohody o vině a trestu de lege lata, přičemž se nevyhnu upozornění na potenciální rizika, která mohou být s aplikací tohoto institutu spojena. Současně se budu zabývat otázkou, jak by mohl být institut dohody o vině a trestu de lege ferenda upraven tak, aby se eliminovala možnost jeho zneužívání, a to jak ze strany orgánů činných v trestním řízení, tak ale i ze strany obviněných a jejich obhájců. Primárním cílem této práce je tedy provedení kritického zhodnocení institutu dohody o vině a trestu, tj. analýza současného stavu institutu dohody o vině a trestu a dále pak prezentování konkrétních úprav, jejichž zakotvení do právního řádu by alespoň mého pohledu mohlo vést k efektivnějšímu využívání tohoto institutu.

Inspirací pro začlenění dohody o vině a trestu do českého trestního práva byly úspěšné modely v anglosaských zemích a zejména jak úspěšné zavedení tohoto institutu ve Slovenské republice. Čeští zákonodárci věřili, že důsledkem tohoto kroku bude zrychlení a zefektivnění trestního řízení. Po rozsáhlých a bouřlivých debatách byl institut dohody o vině a trestu nakonec do českého trestního řádu zakotven přijetím zákona č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Otázka, zda se očekávání českých zákonodárců naplnila, zda díky institutu dohody o vině a trestu došlo ke skutečnému zrychlení a zefektivnění trestního řízení, bude v této práci jedním z bodů polemiky. Zároveň se ale zaměřím na otázku, zda případné zrychlení nenarušuje spravedlivý a řádně provedený trestní proces.

Vzhledem k tomu, že dohoda o vině a trestu představuje relativně mladý právní institut, jehož podoba se neustále formuje, nemůžeme považovat jeho právní úpravu za bezchybnou. Právě úskalí spojená s nedostatečnou právní úpravou tohoto institutu budou v této práci prozkoumána a analyzována.

Co se týče struktury této práce, tak je členěna do sedmi kapitol, které se dále člení do jednotlivých podkapitol tak, aby tyto byly schopny čtenáři poskytnout ucelený pohled do problematiky institutu dohody o vině a trestu.

V první kapitole se zabírám odklony v trestním řízení. Vzhledem k tomu, že mezi odbornou veřejností nepanuje shoda na tom, zda je vůbec možné institut dohody o vině a trestu podřadit pod odklony v trestním řízení, vyjádřím závěrem první kapitoly i svůj pohled na tuto problematiku, a rovněž také uvedu argumenty, pro které by dohoda o vině a trestu měla být vnímána jako jeden z odklonů v trestním řízení. Jelikož neexistuje jednotná definice odklonů v trestním řízení, představuji čtenáři definice prezentované různými odborníky trestního práva, kdy ale zároveň k těmto vyjadřuji svůj subjektivní postoj.

V druhé kapitole této práce je zdůrazněn rozpor mezi institutem dohody o vině a trestu a základními zásadami trestního řízení. Tato analýza se opírá o fakt, že dohoda o vině a trestu, zatímco nabízí rychlý a méně nákladný způsob řešení některých trestních případů, koliduje s e základními zásadami trestního řízení, které jsou nepochybně naprosto klíčové pro zajištění spravedlivého, transparentního a zákonného průběhu trestního řízení. V této kapitole je tak rozebráno, jaké konkrétní zásady trestního řízení kolidují jednak s charakterem, ale dokonce i s řízením spojeným s jednáním, uzavřením a následným schválením dohody o vině a trestu.

V třetí kapitole této práce se vracíme zpět v čase, a to konkrétně do doby, kdy se o zakotvení institutu dohody o vině a trestu teprve jednalo. Uvádím argumenty odborníků, které byly pro a zároveň i proti zakotvení institutu dohody o vině a trestu do českého právního řádu. Představuji také prvotní podobu tohoto institutu po novele trestního řádu z roku 2012 a názorně uvádím, jaké množství dohod o vině a trestu bylo v rozmezí od roku 2012 do roku 2020 uzavřeno. Závěr této kapitoly je pak věnován novele trestního řádu z roku 2020, kdy čtenáři poskytují výčet změn, jichž se institut dohody o vině a trestu díky novele trestního řádu z roku 2020 dočkal. Tabulka, která třetí kapitolu uzavírá pak prezentuje, jaký dopad měla novela trestního řádu z roku 2020 na aplikaci institutu dohody o vině a trestu v praxi, tzn. zda bylo díky novele trestního řádu z roku 2020 aplikován institut dohody o vině a trestu častěji či nikoli.

Čtvrtá kapitola je pak věnována individuálním podmínkám, jež musí být naplněny, aby vůbec mohla být jednání o dohodě o vině a trestu zahájena. Čtenáři poskytují systematické prozkoumání těchto jednotlivých kritérií a v tomto ohledu uvádím i návrhy de lege ferenda. Dále pak v této kapitole věnuji pozornost negativnímu výčtu případů, v nichž není možné dohodu o vině a trestu uzavřít. S ohledem na novelu trestního řádu z roku 2020 se věnuji také možnosti sjednat dohodu o vině a trestu v řízeních o zvlášť závažných zločinech. V páté kapitole pak popisují průběh dohodovacího řízení a následného řízení o dohodě o vině a trestu před soudem, tedy prezentují právní úpravu institutu dohody o vině a trestu de lege lata, přičemž poukazují na nedostatky s tím spojené a zároveň v tomto ohledu předkládám své postřehy a návrhy de lege ferenda.

V šesté kapitole se zabývám možností uzavřít dohodu o vině a trestu v trestních řízeních vedených proti právnickým osobám. Zvláštní pozornost je věnována absenci adekvátní právní úpravy, která by reflektovala specifika trestního řízení vedeného proti právnickým osobám.

V sedmé kapitole této práce pak poskytnu čtenáři vhled do právní úpravy institutu dohody o vině a trestu ve Slovenské republice, kdy zároveň tuto právní úpravu porovnávám s tou českou. Závěrem této práce se vrátím zpět do kapitoly třetí této práce, v níž popisuji, jak byli čeští zákonodárci inspirováni právní úpravou institutu dohody o vině a trestu zakotvenou ve slovenském právním řádu. S ohledem na statistické údaje prezentované v poslední kapitole této práce pak polemizuji nad tím, proč je ve Slovenské republice uzavíráno mnohem více dohod o vině a trestu, než tomu tak je v České republice.

1. ODKLONY V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Odklony v trestním řízení se rozumí zvláštní druhy řízení, které jsou v našem právním řádu v rámci trestního práva upraveny. Ačkoli je tento pojem v odborných kruzích hojně využíván, nepodaří se nám nalézt jeho legální definici. Jelikož není pojem „odklony v trestním řízení“ explicitně vymezen, není možné jej ani zcela jednoznačně vymežit. V odborných publikacích, či v učebnicích trestního práva je tento definován různorodě, neboť ve valné většině případů definice reflektují subjektivní právní názory daného autora.

Dovoluji si tak čtenáři této práce poskytnout alespoň drobný náhled na onu názorovou roztržičnost. Pro Jelínka představuje pojem „odklony v trestním řízení“ odchylku od typického průběhu trestního procesu a spočívající v tom, že trestní řízení nedospěje do svého obvyklého konce, tedy že nedojde k vynesení odsuzujícího rozsudku, neboť v rámci odklonů není vyslovována vina a ukládána klasická trestní sankce. Dle Jelínka se trestní řízení od klasického průběhu „odkloní“ a ve výsledku se trestní věc vyřídí jinak, velmi často tak, že se trestní stíhání zastaví, což je další charakteristický znak odklonu.¹ Šámal (a komentářová literatura k trestnímu řádu) vymezuje odklony v trestním řízení následujícím způsobem: „*odklon v trestním řízení umožňuje odchýlení od běžného průběhu řízení, a to buď k určitému zkrácenému či sumárnímu řízení, nejčastěji za využití trestního příkazu či schválení dohody o vině a trestu, anebo k vyřízení státním zástupcem, či soudem, jenž nedospěje k vyslovení viny, a tím k uložení klasické trestní sankce (např. různé formy podmíněného zastavení trestního stíhání, odstoupení od trestního stíhání a narovnání), anebo dokonce k mimosoudnímu vyřízení věci v rámci jiného typu řízení (např. ve správním řízení)*“.² Relativně obsáhlé definice Šámala a Jelínka bych doplnila poměrně strohou definicí Fryštáka, dle kterého odklony znamenají „*odchylky od obecné právní úpravy trestního řízení.*“³ Ščerba pak, co se odklonů v trestním řízení týče uvádí, že „*Za podstatný prvek odklonů v trestním řízení, jakožto kategorie institutů sledujících cíle restorativní justice, považujeme skutečnost, že v důsledku jejich aplikace dochází k zastavení trestního stíhání.*“⁴

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, 735 s.

² ŠÁMAL, Pavel a Tomáš GRIVNA. *Trestní řád: komentář 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H.Beck, 2013. Velké komentáře, 3475 s.

³ FRYŠTÁK, Marek a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2012. ISBN 978-80-7418-160-3. 146 s.

⁴ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 19 s.

Z citovaných definic jednotlivých autorů je zřejmé, že odklony v trestním řízení jsou vnímány buďto v širším pojetím (viz definice Jelínka), tj. odklony v trestním řízení *largo sensu* nebo v užším pojetí (viz definice Ščerby), tj. odklony v trestním řízení *stricto sensu*.

Osobně se nejvíce ztotožňuji s definicí Jelínka, neboť Fryštákovo vymezení lze z mého pohledu považovat za neurčité a Šámalova specifikace je dle mého názoru problematické v části „*k mimosoudnímu vyřízení věci v rámci jiného typu řízení (např. ve správním řízení)*“, neboť se domnívám, že není možné pod odklony v trestním řízení podřadit situaci, kdy orgány činné v trestním řízení shromáždí důkazy, z nichž spolehlivě uzavřou, že pachatel trestný čin nespáchal a celou věc pak v souladu s ustanovením § 159a odst. 1 písm. a), b) zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu postoupí jinému orgánu. Už jen z jazykového výkladu pojmu „odklony v trestním řízení“ je zřejmé, že se odklony vztahují k trestnímu řízení jako takovému, a právě proto jsem přesvědčena, že postoupení věci jinému orgánu pro neexistenci trestněprávní odpovědnosti není možné mezi odklony zařadit, když se vlastně o trestní řízení vůbec nejedná. Nadto bych si dovolila poukázat na ustanovení §159 odst. 1 písm. a), b) trestního řádu, které orgánům činným v trestním řízení ukládá povinnost trestní věc postoupit v případech, že spáchaný skutek nenaplnuje znaky trestného činu, nicméně k užití odkladů neukládá trestní řád orgánům činným v trestním řízení jakoukoli povinnost, dokonce ani obviněný si nemůže nárokovat, aby jeho trestní věc byla vyřízena za požití odklonů, viz rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, který v této souvislosti v usnesení ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 5 Tdo 437/2004 zdůraznil, že: „*Obviněný má ze zákona právo na řádný proces, nikoliv však právo na to, aby věc byla vyřízena odklonem od takového procesu.*“⁵

Jak jsem již výše uvedla, definice pojmu „odklony v trestním řízení“ velmi často reflektují právní názor konkrétního autora, a proto bych čtenáře této práce ráda seznámila s tím, jak tento pojem vnímám já. Z mého pohledu by se na odklony v trestním řízení mělo nahlížet tak, že orgány činné v trestním řízení řeší danou trestní věc alternativní cestou, která skončí jinak než vynesením odsuzujícího, resp. zprošťujícího rozsudku při hlavním líčení. Aplikace odklonů totiž dle mého přesvědčení má za následek odklonění se (ostatně jako již pojem samotný napovídá) od standardního průběhu trestního řízení.

Primárním přínosem, který u aplikování odklonů od trestního řízení spatřuji, je to, že odklony mohou samy o sobě značně zefektivnit celé trestní řízení, a to například tím, že se nekoná hlavní líčení, v němž je prováděno dokazování, které je velmi často rozsáhlé. Je

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 5 Tdo 437/2004

zapotřebí rovněž uvést, že rozhodnutí, kterým užití odklonu v trestním řízení skončí, má stejnou právní závaznost jako rozsudek vyhlášený na konci řádně provedeného hlavního líčení.

1.1. ODKLONY V TRESTNÍM ŘÍZENÍ A ÚSTAVNĚPRÁVNÍ PRINCIPY

V čl. 40 odst. 1 Listiny je uvedeno, že: „*Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.*“ (obdobně čl. 90 Ústavy, či čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv). Může se tak zdát, že aplikace odklonů v trestním řízení, nemusí být vždy úplně souladná s ústavněprávními principy, když v případě odklonů to není vždy soud, který by rozhodoval o vině a trestu a obviněného.⁶

Jak je tedy možné, že i přes zcela evidentní porušení čl. 40 odst. 1 zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod jsou odklony v trestním řádu zakotveny? Nesmí být opomíjen fakt, že základním předpokladem pro užití odklonu v trestním řízení, je souhlas obviněného, který se dobrovolně vzdává svého práva na řádné projednání trestní věci před soudem. I v případě institutu odstoupení od trestního stíhání ve smyslu ustanovení § 70 a násl. ZSVM, kde zákon nevyžaduje výslovný souhlas obviněného, může obviněný v souladu s ustanovením § 70 odst. 5 ZSVM prohlásit, že na projednání věci trvá, v důsledku čehož dojde ke zrušení usnesení o odstoupení od trestního stíhání mladistvého, čímž mu je právo na řádný a spravedlivý proces před soudem zachováno. Ačkoli není v trestním řádu explicitně zakotveno právo obviněného vzít zpět svůj souhlas s uzavřením dohody o vině a trestu, je toto jeho ústavním právem. Ústavní soud se k této problematice vyjádřil ve svém nálezu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19, když uvedl, že: „*Je-li institut dohody o vině a trestu projevem rovného postavení stran, musejí mít strany v řízení před soudem též v zásadě stejné možnosti dispozice s touto dohodou, resp. s návrhem na její schválení. Má-li tedy státní zástupce právo vzít svůj návrh na schválení dohody zpět až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě, měl by mít stejné právo dispozice s touto dohodou i obviněný.*“⁷

Ve vztahu k odklonům a zejména pak ve vztahu k institutu dohody o vině a trestu je nutno podotknout, že tyto mohou být pro trestní řízení přínosné do té chvíle, kdy nejsou aplikovány na úkor práv obviněného a na úkor práva obviněného na spravedlivý proces.

⁶ srov. ustanovení § 309 odst. 1 trestního řádu

⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19.

1.2. ODKLON STRICTO SENSU

Odklonem *stricto sensu*, tzv. odklonem v užším slova smyslu, se rozumí postup, v němž není soudem rozhodováno o vině obviněného a zároveň mu tak není ani soudem ukládána trestněprávní sankce. Již z tohoto vymezení je zřejmé, že pod odklony *stricto sensu* nemůžeme není možné institut dohody o vině a trestu (ze samotného názvu institutu dohody o vině a trestu vyplývá, že obsahem je dohoda o vině obviněného a o trestu, který mu bude uložen⁸). Gřivna k pojetí odklonů *stricto sensu* uvádí následující: „*Odklon je spíše chápán ve smyslu zjednodušení řízení, které jinak probíhá v rámci standardního trestního řízení.*“⁹

Odklon *stricto sensu* je právní doktrínou členěn na odklon prostý, podmíněné upuštění od trestního stíhání a dále odklon se společenskou intervencí.¹⁰

- a) prostý odklon – prosté odklony jsou případy, v nichž je od trestního stíhání orgány činnými v trestním řízení upuštěno, tzn., že obviněnému není ukládána žádná trestněprávní sankce a daná trestní věc je bez dalšího vyřízena. Trestní řízení tak skončí meritorním rozhodnutím ve formě usnesení. V českém právním řádu se jedná například o institut fakultativního zastavení trestního stíhání ve smyslu ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) trestního řádu.
- b) podmíněné upuštění od trestního stíhání – v případě podmíněného upuštění od trestního stíhání je orgány činnými v trestním řízení vydáno mezitímní rozhodnutí (vydání mezitímního rozhodnutí představuje primární rozdíl oproti prostému odklonu, kde orgány činné v trestním řízení vydávají rozhodnutí ve věci samé). Rozhodnutí ve věci samé je vydáno až tehdy, kdy obviněný splní podmínky, jimiž bylo upuštění od trestního stíhání podmíněno. V případě, kdy ale obviněný mu uložené podmínky nesplní, pokračuje se dále v trestním stíhání. V trestním řádu je podmíněné upuštění od trestního stíhání reflektováno například v ustanovení § 307 a násl. trestního řádu, tj. podmíněné zastavení trestního stíhání nebo v ustanovení § 70 a násl. ZSVM, tj. odstoupení od trestního stíhání ve věci mladistvých.
- c) odklon se společenskou intervencí – rozumíme jím odklon, při němž dojde k upuštění od trestního stíhání, nicméně při tomto odklonu dochází k určité formě sociální

⁸ srov. ustanovení § 175a odst. 6 písm. e), f), g) trestního řádu

⁹ FENYK, J.; CÍSAŘOVÁ, D.; GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 762.

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel *Odklony v justiční praxi – 1. část*, Trestněprávní revue, 2019, č. 9, 177–180 s.

intervence. Odklon se společenskou intervencí je upraven například v ustanovení § 11 odst. 2 ZSVM, dle kterého je soud pro mládež oprávněn přenechat postižení mladistvého jeho zákonnému zástupci, opatrovníku nebo pěstounu mladistvého, jiné osobě, které byl mladistvý svěřen do péče, školu, jíž je mladiství žákem, nebo školskému zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, v němž žije.¹¹

Odklon vnímaný v užším pojetí je spjat s takzvanou restorativní justicí, jejíž cílem je spojení všech stran (obviněný, poškozený, státní zástupce) za účelem vyřešení dané trestní věci způsobem, který je pro všechny tyto strany příznivý. Hlavním projevem restorativní justice je upřednostnění uspořádání narušených vztahů poškozeného a obviněného před potrestáním obviněného, výchovné působení na obviněného je tedy upřednostněno před jeho potrestáním.¹² Na výchovné působení je kupříkladu kladen důraz v případech fakultativního zastavení trestního stíhání dle ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) trestního řádu, kdy je nezbytné, aby byly obviněným ve zkušební době splnil stanovené podmínky nebo například stanovení zkušební doby v rozhodnutí o použití odklonu ve smyslu ustanovení § 307 odst. 4 trestního řádu.

1.3. ODKLON LARGO SENSU

Odklon v trestním řízení v širším slova smyslu je některými autory vymezen jako jakási odchylka od standardního způsobu vyřízení trestní věci v trestním řízení. Představuje tedy určitou procesní alternativu klasického vyřízení trestní věci. Takové vymezení zahrnuje například i vyřízení trestní věci trestním příkazem, či rozhodnutí o schválení dohody o vině a trestu.¹³

Důvodová zpráva k novele trestního řádu z roku 2012, jímž byl do českého právního řádu zakotven institut dohody o vině a trestu stanovuje, že: „*se návrhem rozšiřují možnosti pro využití dosavadních odklonů v trestním řízení.*“¹⁴ Z citované části důvodové zprávy tak dle mého názoru vyplývá, že institut dohody o vině a trestu se nepochybně mezi odklony v trestním

¹¹ ZŮBEK, Jan *Odklony v trestním řízení*. Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-245-2, 33,34 s.

¹² ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 52–53.

¹³ ZEMAN, Petr a kol. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013. ISBN 978-80-7338-133-2, 9 s.

¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Důvodové zprávy. 2012, č. 193. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 2022-11-22].

řízení řadí. Řada autorů se však s tímto závěrem neztotožňuje a je přesvědčena, že institut dohody o vině a trestu nemůže být vnímán jako odklon v trestním řízení. Kupříkladu Ščerba v této souvislosti uzavřel, že: „*Dohoda o vině a trestu se zastavením trestního stíhání (podobně jako např. trestní příkaz) spojena není, je naopak schvalována odsuzujícím rozsudkem, takže v rámci této publikace institut dohody o vině a trestu není chápán jako jeden z odklonů v trestním řízení.*“¹⁵ Osobně se však přikláním k názoru, že institut dohody o vině a trestu by měl být vnímán jako odklon v širším slova smyslu. V případě uzavření dohody o vině a trestu a jejího následného schválení soudem je trestní věc skončena meritorním rozhodnutím soudu, kdy ale k vydání tohoto rozhodnutí dochází alternativním způsobem – nekoná se například hlavní líčení, obecně není možné podat proti schvalujícímu rozsudku řádný opravný prostředek. Právě z tohoto důvodu jsem přesvědčena, že institut dohody o vině a trestu představuje odklon od standardního trestního řízení.

¹⁵ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 19 s.

2. SOULAD INSTITUTU DOHODY O VINĚ A TRESTU SE ZÁKLADNÍMI ZÁSADAMI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

„Základní zásady trestního řízení jsou určité právní principy, vůdčí ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení. Jsou projevem právně politického a právně filozofického přístupu k trestnímu řízení. V důsledku své povahy jsou základem, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánu.“¹⁶ Základní zásady trestního řízení hrají klíčovou roli v zajištění spravedlivého, transparentního a zákonného průběhu trestního procesu, když chrání práva obviněného, mají posilovat důvěru veřejnosti v soudní systém a spravedlnost, brání zneužití pravomocí ze strany orgánů činných v trestním řízení a zajišťují objektivitu a nestrannost trestního řízení. Obecně lze základní zásady trestního řízení označit za klíčové v udržení rovnováhy mezi ochranou práv obviněného a zájmem společnosti na spravedlnosti a bezpečnosti.

Základní zásady trestního řízení představují ucelený a komplexní celek, v němž se jednotlivé zásady vzájemně prolínají a doplňují.¹⁷ Jejich výčet, nikoli však taxativní, nalezneme v ustanovení § 2 trestního řádu. V ustanovení § 3 ZSVM, jsou upraveny zvláštní zásady, které jsou aplikovatelné v řízení vedeném proti mladistvému. Tyto zásady pak doplňují ty, jež jsou vymezeny v ustanovení § 2 trestního řádu.

Význam základních zásad v trestním řízení spočívá v jejich funkcích, tj. ve funkci poznávací, interpretační, aplikační a zákonodárné. Vzhledem k tomu, že se v této práci zabývám problematikou institutu dohody o vině a trestu, považuji za nezbytné čtenáře této práce blíže seznámit zejména s funkcí zákonodárnou, a to z důvodů dále uvedených. Zákonodárná funkce základních zásad trestního řízení má zajistit soulad zásad s novelami trestněprávních předpisů. Je žádoucí, aby jakýkoli institut zavedený novelami trestněprávních předpisů korespondoval se základními zásadami trestního řízení. Trestní řád byl od doby jeho účinnosti mnohokrát novelizován. Bohužel však není možné konstatovat, že by veškeré tyto novely byly souladné se základními zásadami trestního řízení, díky čemuž nebyla zákonodárná funkce základních zásad trestního řízení vždy zcela naplněna. Novela trestního řádu z roku 2020, představovala dle mého názoru ten největší průlom do základních zásad trestního řízení, když nově zavedené instituty (např. institut nesporných skutečností, obligatorní zvažování možnosti

¹⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, 121 s.

¹⁷ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ D., GŘIVNA T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6 aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-750-8, 86 s.

uzavřít dohodu o vině a trestu v době po podání obžaloby či prohlášení viny) jsou více či méně v rozporu se základními zásadami trestního řízení. S ohledem na téma této práce se budu v této kapitole zabývat pouze tím, s jakými konkrétními základními zásadami trestního řízení není, popř. s jakými základními zásadami trestního řízení je institut dohody o vině a trestu v souladu.

2.1. ZÁSADA PRESUMPCE NEVINY

Zásada presumpce nevinny představuje jeden ze základních atributů práva na spravedlivý proces a v rámci trestního řádu je upravena v čl. 40 odst. 2 Listiny, čl. 6 odst. 2 Evropské úmluvy o lidských právech a svobodách. Dle ustanovení § 2 odst. 2 trestního řádu platí, že: „*Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.*“ Je nezbytné, aby zásada presumpce nevinny byla respektována ze strany všech orgánů činných v trestním řízení všech stádiích trestního řízení.

Dle zásady presumpce nevinny se s obviněným může jednat jako s vinným až v okamžiku, kdy soud odsuzujícím rozsudkem vysloví jeho vinu. Ustanovení § 175a odst. 3 trestního řádu ale zakotvuje podmínku, že aby mohla být dohoda o vině a trestu uzavřena, musí obviněný prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Díky tomuto prohlášení se na obviněného ve výsledku pohlíží, jako by byl vinen ještě předtím, než nabude právní moci odsuzující rozsudek, resp. rozsudek schvalující uzavřenou dohodu o vině a trestu.

Prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán není přiznáním viny obviněným.¹⁸ Při sjednání dohody o vině a trestu není vina obviněného prokazována, neboť postačí, že s ohledem na dosud opatřené důkazy a další výsledky přípravného řízení neexistují žádné důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení. Soud tak odsuzujícím rozsudkem schválí dohodu o vině a trestu, čímž vysloví vinu obviněného a uloží mu trest, aniž by pro to existoval právní základ, jímž je vina. Obecně totiž platí, že jakmile není bezpečně prokázána vina obviněného, musí soud vynést zprošťující rozsudek.¹⁹ Právě z toho důvodu je zapotřebí vnímat institut dohody o vině a trestu jako výjimku ze zásady presumpce nevinny.

Kladu si nicméně otázku související s prohlášením viny obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán – co když je toto jeho prohlášení nepravdivé? Subjektivně vnímám snahu

¹⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, 135 s.

¹⁹ FENYK, J.; CÍSAŘOVÁ, D.; GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 114 s.

zákonodárce předcházet možnosti výskytu nepravdivosti takových prohlášení, když trestní řád zakotvuje, že o pravdivosti prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, nesmějí existovat důvodné pochybnosti. Záměrně jsem však použila výraz „snaha zákonodárce“, neboť citované ustanovení není dle mého názoru způsobilé jakkoli zabránit tomu, aby obviněný učinil prohlášení, které se ale nebude zakládat na pravdě. Musil pak v tomto kontextu uvádí, že: „*Obviněný je v trestním řízení vystaven mimořádnému psychickému tlaku a jeho svobodné rozhodování je tím značně ovlivněno. Nelze tedy vyloučit, že osoba nevinně obviněná se nepravdivě dozná a přijme mírný trest, aby odvrátila hrozbu vysokým trestem.*“²⁰ Především pochybnostem tohoto typu by se přitom mohlo tím, kdyby se v rámci řízení o schválení dohody o vině a trestu probíhalo alespoň nějaké dokazování. Vnímám samozřejmě skutečnost, že jedním z důvodů, pro který byl institut dohody o vině a trestu do českého právního řádu zakotven, je požadavek na zrychlení a zefektivnění trestního řízení. Jestliže by ale byly alespoň nějaké důkazy před soudem provedeny, prodloužilo by se sice řízení o schválení dohody o vině a trestu, ale bylo by postaveno na jisto, že soud schvaluje dohodu o vině a trestu, v níž není prohlášení obviněného jakýmkoli způsobem ovlivněno. Jsem totiž přesvědčena, že požadavek na zrychlení, zlevnění a celkově zefektivnění trestního řízení nemůže převážet na požadavkem na spravedlivé řízení, jehož výsledkem je potrestání pachatele trestného činu, které ve výsledku bude mít pozitivní dopad na společnost. Na druhou stranu bych v tomto ohledu odkázala na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Natsvlshvili a Togonidze proti Gruzii, v němž se Evropský soud pro lidská práva uchýlil k závěru, že i když se obviněný považuje za nevinného, nicméně dobrovolně a výslovně prohlásí, že obsahu dohody o vině a trestu rozumí a že byl seznámen s veškerými dopady dohody o vině a trestu, nejedná se o postup, který by jakkoli porušoval Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod²¹ – pokud tedy nevinný obviněný jedná dobrovolně a s vědomím toho, co uzavření dohody o vině a trestu pro něho znamená, je takový postup v pořádku.

Problematickým se mi rovněž jeví fakt, že v případech, kdy soud sjednanou dohodu o vině a trestu neschválí, se nepřihlíží k prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán a pokračuje se dále v standardním trestním řízení. V tomto bodě znovu odkazuji na výše citované stanovisko Musila, že obviněný může pod extrémním tlakem, jež trestní řízení pro každého obviněného bezesporu představuje, nepravdivě prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán, neboť tak učiní s přesvědčením, že mu bude díky aplikaci institutu dohody o vině a

²⁰ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. Čtvrtletník KRIMINALISTIKA vydávané MV ČR, 2008, č. 1. ISSN 1210-9150.

²¹ Rozsudek třetí sekce ESLP ve věci Natsvlshvili a Togonidze proti Gruzii ze dne 29. 4. 2014.

trestu uložen velmi nízký trest. Domnívám se, že orgány činné v trestním řízení budou prohlášením obviněného více, či méně ovlivněny a nebudou tak schopny zcela objektivního a nezaujatého závěru, tzn. že nebudou na obviněného hledět nezaujatě jako by byl nevinný, čímž by docházelo k porušování zásady presumpce neviny. Umím si totiž představit situaci, kdy by obviněný prohlásil, že spáchal skutek, pro který je stíhán, dohoda o vině a trestu by následně nebyla soudem schválena a poté by soud v totožném složení rozhodoval v hlavním líčení o vině obžalovaného. V rámci hodnocení důkazů by pak soudci mohli být předchozím prohlášením obviněného ovlivněni a nesprávně by uvážili, že je obžalovaný vinný, a to i přesto, že by důkazy, které by byly v hlavním líčení provedeny, by vinu obviněného jednoznačně neprokazovaly. De lege ferenda by bylo vhodné, aby v případech, kdy není dohoda o vině a trestu soudem schválena, byly příslušné orgány činné v trestním řízení z vykonávání dalších úkonů trestního řízení ve smyslu ustanovení § 30 odst. 1 trestního řádu vyloučeny, a to pro nemožnost nestranného rozhodování. Znění sjednané dohody o vině a trestu, včetně prohlášení obviněného o spáchání skutku, pro který je stíhán by pak nebylo součástí trestního spisu, díky čemuž by se zajistila nestrannost a objektivita orgánů činných v trestním řízení. Jsem si vědoma, že argumentem proti této mé úvaze by mohla být jednak personální náročnost a jednak nesoulad s jinou základní zásadou trestního řízení vymezenou v ustanovení § 2 odst. 4 trestního řádu, a sice se zásadou rychlosti trestního řízení, když samotné seznámení se s trestním spisem novým soudním senátem by jistě znamenalo patřičné průtahy v trestním řízení. Jakkoli se ale tyto argumenty mohou jevit na místě, jsem přesvědčena, že v právním státě, kterým Česká republika bez jakýchkoli pochybností je, je objektivní a spravedlivé trestní řízení významnější než možnost vzniku průtahů v trestním řízení, či argument personální náročnosti.

2.2. ZÁSADA LEGALITY

Zásada legality je dle ustanovení § 2 odst. 3 trestního řádu definována následovně: „*Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.*“

Institut dohody o vině a trestu prolomuje zásadu legality tím, že státní zástupce je oprávněn nestíhat pachatele z důvodů vhodnosti, i když podmínky nezbytné pro vedení

trestního stíhání jsou naplněny.²² Výjimka ze zásady legality se projevuje právě v tom, že trestní stíhání je skončeno alternativním způsobem, a nejde tedy o projev zásady legality, čímž je naplněna zásada oportunity, tj. protiklad zásady legality.²³ K posilování principu oportunity dochází v českém právním řádu v návaznosti na doporučení Rady Evropy č. R (87) 18 o zjednodušení trestního řízení, které vybízí členské státy Evropské unie k zavádění mechanismů umožňující odklon od klasického trestního řízení v případech, v nichž je to účelné a zároveň spravedlivé.²⁴ Jak již byl v první kapitole této práce zmíněno, tak institut dohody o vině a trestu je odklonem largo sensu, kdy zakotvení tohoto institutu do českého právního řádu odpovídá doporučení Rady Evropy č. R (87) 18, neboť se díky institutu dohody o vině a trestu trestní řízení zrychluje, zjednodušuje a zefektivňuje.

Nesoulad institutu dohody o vině a trestu se zásadou legality je nicméně alespoň z mého pohledu pro trestní řízení přínosem. Jsem totiž přesvědčena, že ne všechny trestné činy musejí být nezbytně projednány v hlavním líčení – např. v situaci, kdy již v průběhu přípravného řízení nashromáždily orgány činné v trestním řízení dostatek usvědčujících důkazů, pod jejichž tíhou se obviněný doznal a aby nedocházelo ke zbytečným průtahům v trestním řízení, sjedná státní zástupce s obviněným dohodu o vině a trestu, v důsledku čehož sice dochází k výjimce ze zásady legality, ale dochází k naplnění jiné zásady trestního řízení, a to zásady rychlosti trestního řízení.

2.3. ZÁSADA MATERIÁLNÍ PRAVDY A ZÁSADA VYHLEDÁVACÍ

Zásada materiální pravdy je upravena v ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu: „*Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.*“ V ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu věta druhá, je vymezena i zásada vyhledávací, která ukládá orgánům činným

²² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, 141 s.

²³ ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1999, s. 134-135.

²⁴ Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R (87) 18 týkající se zjednodušení trestního řízení ze dne 17. 9. 1987.

v trestním řízení povinnost zjišťovat právně relevantní skutečnosti, vyhledávat o těchto skutečnostech relevantní důkazy, a to vše činit i bez návrhu stran.²⁵

Musil k zásadě materiální pravdy a k zásadě vyhledávací uvedl, že: „*Za esenciální atribut moderního trestního procesu pokládám ideu materiální spravedlnosti. Ta je na evropském kontinentu spojena se zásadou materiální pravdy a se zásadou vyhledávací.*“²⁶

Ačkoli je zásada materiální pravdy považována za základní kámen trestního procesu, není možné opomíjet fakt, že dokazování, jež směřuje k naplnění zásady materiální pravdy, může celkovou rychlost trestního řízení do určité míry zpomalovat.²⁷

Jak jsem již v rámci této práce uvedla (a zcela jistě ještě nesčetněkrát uvedu), primárním důvodem pro zakotvení institutu dohody o vině a trestu do českého právního řádu bylo zrychlení trestního řízení, což má ale za následek nekonání hlavního líčení, v němž bývají všechny důkazy prováděny, v důsledku čehož dochází k narušení zásady materiální pravdy. Mohlo by se zdát, že pokud z důkazů opatřených v přípravném řízení nevyplývá nic, co by nasvědčovalo tomu, že prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, není pravdivé, je tím bezesporu naplněna zásada materiální pravdy. Nicméně podle Musila dochází k pouhému vytváření jakési fikce zjištěné pravdy.²⁸ Podle Jelínka je institut dohody o vině a trestu „*masivní výjimkou ze zásady materiální pravdy. Podkladem pro rozhodnutí soudu není totiž to, co se skutečně odehrálo, ale skutek, o kterém obviněný prohlásí, že jej spáchal, a státní zástupce s tímto tvrzením souhlasí.*“²⁹ Lze tak v tomto ohledu uzavřít, že orgány činné v trestním řízení se při sjednávání a následném schvalování dohody o vině a trestu spokojí s tzv. formální pravdou, tedy s tím, co strany souhlasně uznávají za skutečnost.³⁰

Může se zdát, že je institut dohody o vině a trestu absolutně nesouladný se zásadou materiální pravdy, když je dle této zásady nezbytné, aby se rozhodnutí soudu zakládalo na faktech přesně a úplně zjištěných. Dovolím si ale tvrdit, že institut dohody o vině a trestu

²⁵ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 111–115.

²⁶ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. Čtvrtletník KRIMINALISTIKA vydávané MV ČR, 2008, č. 1. ISSN 1210-9150.

²⁷ V praxi jsem se již setkala s tím, že obviněný účelově předkládal soudu velké množství listinných důkazů, nicméně tyto nebyly ničím relevantním a neměly sloužit k prokázání nevině obviněného. Jejich jediným účelem bylo zahlcení soudu nadměrným množstvím „důkazů“, s nimiž se soud musel samozřejmě vypořádat.

²⁸ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. Čtvrtletník KRIMINALISTIKA vydávané MV ČR, 2008, č. 1. ISSN 1210-9150.

²⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, 135 s.

³⁰ KANDOVÁ, Katarína. *Pojem pravdy (nejen) v trestním řízení a některé související instituty.*, *Právník*, 2017, č. 10, 848 s.

představuje výrazné oslabení zásady materiální pravdy, nikoli její úplnou negaci. Platná právní úprava poskytuje určité záruky zajišťující, aby zásada materiální pravdy byla i ve vztahu k institutu dohody o vině a trestu vůdčí zásadou trestního řízení. Není však možné opomíjet, že v dohodovacím řízení nemusí být skutkový stav zjištěn natolik precizně, jako by tomu muselo být v řízení před soudem, neboť by takový požadavek sám o sobě odporoval podstatě dohody o vině a trestu – nedocházelo by k ani ke zrychlení, ani k zefektivnění trestního řízení.³¹ Státní zástupce si ale musí být vždy jist, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Za předpokladu, že z výsledků vyšetřování nebude možné učinit spolehlivý závěr, že obviněný skutečně spáchal skutečnost, pro nějž je stíhán a že tento skutek je trestným činem, neměl by státní zástupce k jednáním o dohodě o vině a trestu vůbec přistupovat.³² Státní zástupce by neměl přistoupit k jednáním o dohodě o vině a trestu ani v situaci, kdy obvinění sice prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, ale výsledky vyšetřování neposkytují takovému prohlášení obviněného dostatečnou podporu.³³ Jak jsou ale tyto pojistky ze strany státních zástupců naplňovány nelze komplexně ověřit. V případě, že by tato zákonná pojistka selhala a dohoda o vině a trestu by byla nesprávně uzavřena, nemusí být soudem schválena z důvodů explicitně vymezených v ustanovení § 315r odst. 2 trestního řádu,³⁴ tj. pokud je nesprávná, či nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření, nebo nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, anebo zjistí-li, že došlo k závažnému porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu.

2.4. ZÁSADA VOLNÉHO HODNOCENÍ DŮKAZŮ

Institut dohody o vině a trestu do určité míry také deformuje i zásadu volného hodnocení důkazu, jež je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu: „*Orgány činné v trestním řízení hodnotí podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností*

³¹ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 25 s.

³² *Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu*. Sp. zn. 1 SL 111/2022. Brno, 2023. 7 s.

³³ ŠÁMAL, Pavel. *Odklony v justiční praxi – I. část*, Trestněprávní revue, 2019, č. 9, 184 s.

³⁴ FENYK, J.; CÍSAŘOVÁ, D.; GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 119 s.

případu jednotlivě i v jejich souhrnu.“ Význam této zásady spočívá zejména v tom, že orgány činné v trestním řízení mají danou trestní věc posuzovat s přihlédnutím ke všem okolnostem případu a nevyhodnocovat jednotlivé důkazy mechanicky. Zákonem není upraveno, jaké množství důkazů, či jaký druh důkazních prostředků má být opatřeno k prokázání určitých skutečností. Orgány činné v trestním řízení jsou tak povinny posuzovat konkrétní skutek vždy individuálně a soud má při svém rozhodování přihlížet ke všem specifikům daného případu (např. polehčující, či přitěžující okolnosti).³⁵

Dle ustanovení § 314q odst. 5 trestního řádu se v řízení o schválení dohody o vině a trestu neprovádí dokazování, soud tak o schválení dohody o vině a trestu rozhoduje pouze na základě důkazů, na nichž se obviněný dohodl se státním zástupcem, a které soudu společně předkládají. K popsané problematice se vyjádřil Jelínek tak, že: „*Orgány činné v trestním řízení hodnotí jen některé důkazy, tedy ty, na kterých se strany dohodly, když přinášejí soudu určitý skutkový stav a o něm nabízejí důkazy, což znamená selektivní hodnocení některých důkazů.*“³⁶ a dále pak uzavírá, že institut dohody o vině a trestu by měl být z hlediska zásady volného hodnocení důkazů vnímán jako „*nestandardní typ řízení, víceméně neveřejný, ve kterém dochází spíše než ke hledání spravedlnosti, k obchodování se spravedlností.*“³⁷ S citovanými závěry Jelínka nemohu jinak než souhlasit, když sjednávání dohody o vině a trestu ve valné většině případů skutečně vypadá jako obchodování na tržnici, kdy výsledkem těchto jednání je kompromis učiněný jak ze strany obviněného, tak i ze strany státního zástupce.

2.5. ZÁSADA VEŘEJNOSTI

Zásada veřejnosti je jakožto jedna ze základních lidských práv vyjádřena v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod či v čl. 96 odst. 2 Ústavy České republiky. S ohledem na zakotvení zásady veřejnosti v ústavněprávní úrovni, byla taktéž zakotvena do trestního řádu, konkrétně pak do ustanovení § 2 odst. 10 trestního řádu, dle něhož platí, že: „*Trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání smí být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených v tomto nebo zvláštním zákoně.*“

³⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, 155, 156 s.

³⁶ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 10, s. 19-25. ISSN 1210-6348.

³⁷ *Ibid.*

Osobně jsem přesvědčena, že zásada veřejnosti (společně se zásadou materiální pravdy a zásadou presumpce nevinny) představuje jednu z nejdůležitějších zásad trestního řízení, neboť se jedná o jakousi prevenci před vznikem takzvané kabinetní justice³⁸ a obviněnému poskytuje ochranu před libovůlí soudu. Dle některých autorů zaručuje zásada veřejnosti soudcovskou nezávislost, neboť sama veřejnost se může přesvědčit, že soudce rozhoduje zcela objektivně, nezaujatě a bez jakéhokoli nátlaku.³⁹

Zásada veřejnosti není do českého právního řádu zakotvena toliko za účelem ochrany práv obviněného, ale i ve vztahu k veřejnosti plní funkci preventivní a výchovnou.⁴⁰

Jak je v ustanovení § 2 odst. 10 trestního řádu explicitně uvedeno, trestní věci se projednávají veřejně před soudem. Může se tak zdát, že je zásada veřejnosti v případě institutu dohody o vině a trestu naplněna, když dle ustanovení § 314q odst. 1 trestního řádu schvaluje soud sjednanou dohodu o vině a trestu ve veřejném zasedání. Jádrem institutu dohody o vině a trestu ale není samotné řízení před soudem, nýbrž takzvané dohodovací řízení, tj. neveřejné jednání státního zástupce a obviněného, popřípadě poškozeného.

V neveřejnosti dohodovacího řízení shledávám poměrně velké úskalí, když novela trestního řádu z roku 2020, jež je účinná od 1. 10. 2020, neukládá povinnost nutné obhajoby pro účely sjednávání dohody o vině a trestu. Na obviněného, který v trestním řízení nebude zastoupen obhájcem, může být při neveřejném dohodovacím řízení vyvíjen ze strany státního zástupce nátlak a absence právních znalostí může být obviněnému na újmu při sjednávání trestněprávní sankce – díky neveřejnosti dohodovacího řízení neexistuje jakákoli pojistka před nekalými postupy státního zástupce. Evropský soud pro lidská práva pak v rámci své rozhodovací praxe stanovil, že praxe státních zástupců, při níž by při jednání o dohodě o vině a trestu účelně nadsazovali právní kvalifikaci i případnou trestní sankci, aby byla jejich vyjednávací pozice lepší, je nepřipustný.⁴¹ Domnívám se proto, že situace, kdy je dohodovací řízení neveřejné a obviněný při něm není zastoupen obhájcem, pak může v určité míře inklinovat ke kabinetní justici. De lege ferenda by měl trestní řád upravovat povinnost nutné obhajoby pro účely sjednávání dohody o vině a trestu, jelikož práva obviněného by měla být

³⁸ Dle Šámala je kabinetní justice taková justice, která je uzavřená a zahleděná do sebe. Kabinetní justice představuje „utajenou“ justici, kdy je soudce ovlivňován ze strany státu a rozhoduje pod určitým nátlakem. Kabinetní justice se vyznačuje svou neveřejností či absencí náležitého odůvodnění rozhodnutí.

³⁹ Sládeček, V., Mikule, V. Sylová J.: Ústava České republiky, Komentář C. H. Beck, 2007, str. 798.

⁴⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, 155, 166 s.

⁴¹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Deweer proti Belgii.

vždy v rámci trestního řízení zohledňována a orgány činné v trestním řízení by na práva obviněného měly klást velký důraz.

2.6. ZÁSADA ÚSTNOSTI A BEZPROSTŘEDNOSTI

Zásada ústnosti je vyjádřena v čl. 96 odst. 2 Ústavy České republiky, čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a v ustanovení § 2 odst. 11 trestního řádu, dle něhož platí, že: „*Jednání před soudy je ústní; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslychají.*“ a dále zásada bezprostřednosti v ustanovení § 2 odst. 12 trestního řádu: „*Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i veřejném, vazebním a neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.*“ Přestože uvedené dvě zásady jsou vyjádřeny ve dvou po sobě jdoucích odstavcích ustanovení § 2 trestního řádu, jsou tyto propojeny, když bez zásady ústnosti by zásada bezprostřednosti nemohla být realizována.⁴²

Dle ustanovení § 314 q odst. 5 trestního řádu se ve veřejném zasedání, při němž je soudem rozhodováno o schválení dohody o vině a trestu, dokazování neprovádí a soud rozhoduje pouze na základě důkazů, které byly opatřeny v rámci vyšetřování a které mu jsou v návrhu na schválení dohody o vině a trestu předloženy. Podstatné ale je, jak je již výše uvedeno, že tyto důkazy nejsou před soudem prováděny a soud se s nimi seznámí toliko na základě trestního spisu, čímž bezesporu dochází k porušování zásady ústnosti a bezprostřednosti.

2.7. ZÁSADA RYCHLOSTI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Zásada rychlosti trestního řízení je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 4 trestního řádu: „*Trestní věci musí projednávat urychleně bez zbytečných průtahů; s největším urychlením projednávají zejména vazební věci a věci, ve kterých byl zajištěn majetek, je-li to zapotřebí vzhledem k hodnotě a povaze zajištěného majetku.*“

Zásada rychlosti řízení je rovněž také vyjádřena v čl. 38 odst. 2 Listiny – požadavek na projednání věci bez zbytečných průtahů. Dle čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod platí, že: „*Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě,*

⁴² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, 170–174 s.

veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem...“ Právo na projednání věci v přiměřené lhůtě je považováno za atribut práva na spravedlivý proces.⁴³

Jelínek v souvislosti se zásadou rychlosti trestního řízení uvedl, že: „*Obsahem zásady rychlosti trestního řízení je v obecné rovině požadavek projednávat trestní věci v časově únosných mezích bez zbytečných průtahů. Tento požadavek není jistě třeba zvlášť odůvodňovat. Je-li trestní řízení vedeno zdlouhavě, snižuje se tím, resp. vytrácí jeho účinnost, výchovné i preventivní působení.*“⁴⁴

V případě, kdy příslušný soud ve veřejném zasedání schválí uzavřenou dohodu o vině a trestu, vzdává se tím obviněný svého práva na projednání jeho věci v hlavním líčení čímž se vzdává i práva na řádné provedení důkazů. Obviněný se ale také vzdává svého práva na podání odvolání (odvolání je pak proti rozsudku, jímž soud schválí dohodu o vině a trestu, přípustné pouze v případech vymezených v ustanovení § 245 odst. 1 trestního řádu⁴⁵). Trestní řízení – alespoň tedy ta fáze trestního řízení, jež probíhá před soudem – se tím zásadním způsobem urychlí.

Při své praxi jsem se setkala se situací, kdy státní zástupce uzavřel dohodu o vině a trestu s obviněným, který se v souladu s ustanovením § 173 odst. 1 trestního zákoníku dopustil zvlášť závažného zločinu loupeže. Při páchání trestného činu byl obviněný zachycen na kamerách veřejného prostranství a celkem 15 svědků přihlíželo páchání tohoto trestného činu. Pakliže by nebyla dohoda o vině a trestu se státním zástupcem sjednána, probíhalo by v rámci hlavního líčení rozsáhlé dokazování, kdy by (s největší mírou pravděpodobnosti) bylo zapotřebí provést výslechy všech 15 svědků. Při vyjednávání se státním zástupcem bylo obhajobou cíleno právě na urychlení celého trestního řízení (již z trestního spisu bylo zcela evidentní, že obviněný skutečně spáchal skutek, pro nějž byl stíhán). Vzhledem k tomu, že se obhajobě podařilo vyjednat dohodu o vině a trestu – kterou soud v rámci veřejného zasedání následně schválil –

⁴³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 330/04

⁴⁴ JELÍNEK, Jiří. *Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy* [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zasada-rychlosti-trestniho-rizeni-bilance-a-perspektivy.aspx>

⁴⁵ Ustanovení § 245 odst. 1 trestního řádu: „*Proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, lze podat odvolání pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl. Proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, může poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škodu nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, podat odvolání pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, ledaže v dohodě o vině a trestu souhlasil s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydáním bezdůvodného obohacení a tato dohoda byla soudem schválena v podobě, s níž souhlasil.*“

bylo ještě před zahájením řízení před soudem pravomocně rozhodnuto o vině obviněného a o trestu, jaký mu bude uložen.

K značenému zrychlení, zefektivnění a zlevnění trestního řízení došlo díky uzavření dohody o vině a trestu i ve velmi medializované trestní věci žháře z Bohumína. Státní zástupce v tomto ohledu uvedl: „*Ziskem dohody o vině a trestu je obecně to, že se proces dramaticky urychlí. Neprobíhá to klasické dokazování, hlavní líčení s výslechy svědků, s výslechem obžalovaného, se závěrečnými řečmi, takže hlavním benefitem je urychlení a odformalizování trestního procesu*“⁴⁶

⁴⁶ Dohod o vině a trestu v Česku přibývá. Výhodou je rychlost, shodují se odborníci. ČT24 [online]. 2021 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/moravskoslezskykraj/3407942-dohod-o-vine-a-trestu-v-cesku-pribyva-vyhodou-je-rychlost-shoduji-se>

3. ZAKOTVENÍ INSTITUTU DOHODY O VINĚ A TRESTU DO ČESKÉHO TRESTNÍHO ŘÁDU

Dalo by se říci, že institut dohody o vině a trestu je v českém právním řádu relativní novinkou (alespoň v porovnání s dalšími instituty trestního řízení), když byl do trestního řádu zakotven až novelou trestního řádu z roku 2012. Přijetí této novely bylo doprovázeno bouřlivými diskuzemi, a to ať už na politické či odborné úrovni. Inspirací pro uzákonění tohoto institutu byly země s anglosaským právním systémem (kde bývá označován jako plea bargaining), ale zejména zkušenosti ze Slovenské republiky, kde je institut dohody o vině a trestu zakotven již od roku 2006.⁴⁷

V roce 2005 a následně v roce 2006 byl v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky předložen vládní návrh novely trestního řádu, který mimo jiné zahrnoval i novou formu odklonu, kterým bylo „řízení o prohlášení viny obžalovaným“. Tento návrh byl ale Senátem Parlamentu České republiky vrácen Poslanecké sněmovně k novému projednání, kdy se následně nepodařilo získat potřebný počet hlasů nezbytných k přijetí novely trestního řádu. Podívali bychom se na ustanovení § 206a a následující oddílu 4 onoho vládního návrhu trestního řádu, našli bychom velkou podobnost institutu prohlášení viny obžalovaným s institutem dohody o vině a trestu. Podstatou odklonu ve formě obžalovaného bylo, že obviněný, který nebyl obviněn ze spáchání zvláště závažného zločinu, mohl poté, co státní zástupce při hlavním líčení přednesl obžalobu, učinit prohlášení o své vině a zároveň přitom soudu navrhnout vydání odsuzujícího rozsudku, a to včetně návrhu znění výroku o trestu, popřípadě výroku o ochranném opatření. Největší míru podobnosti s institutem dohody o vině a trestu shledávám v postupu, který následuje po prohlášení viny obžalovaným, kdy soud je oprávněn přijmout návrh obviněného a vyhlásit tak jím navržený odsuzující rozsudek, a to bez provedení dokazování, jestliže okolnosti spáchání trestného činu nevzbuzují důvodné pochybnosti a jestliže státní zástupce nemá k takovému postupu jakýchkoli výhrad.⁴⁸

Až v roce 2008 předložila vláda Poslanecké sněmovně České republiky návrh na novelizaci trestního řádu, zahrnující institut s názvem „dohoda o vině a trestu“. Tento vládní

⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Důvodové zprávy. 2012, č. 193. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 2022-11-22].

⁴⁸ Návrh zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, Senátní tisk č. 220 pro Páté funkční období 2004-2006, [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/historie?cislo_tisku=220&fo=5

návrh se však v Poslanecké sněmovně nedostal ani do třetího čtení. Markantní rozdíl oproti podobě, v jaké byl institut dohody o vině a trestu nakonec do trestního řádu zakotven, spatřuji v tom, že dle vládního návrhu z roku 2008 nebylo možné dohodu o vině a trestu sjednat v řízeních o trestných činech, při nichž byla (až na určité výjimky), úmyslně způsobena smrt jiného člověka.⁴⁹

Jelikož ani vládní návrh novely trestního řádu z roku 2008 nevedl k úspěšnému zakotvení institutu dohody o vině a trestu do trestního řádu, byl tento v českém trestním řádu zakotven až novelou trestního řádu z roku 2012.

3.1. ARGUMENTY PRO ZAVEDENÍ INSTITUTU DOHODY O VINĚ A TRESTU DO ČESKÉHO TRESTNÍHO ŘÁDU

Institut dohody o vině a trestu měl za cíl ulevit přetíženosti soudů, když by díky uzavření dohody o vině a trestu mělo dojít k zrychlení trestního řízení. Trestní řízení se díky institutu dohody o vině a trestu do určité míry zjednodušilo (zejména pak v oblasti dokazování), což bezesporu má za následek zrychlení trestního řízení. Musil v tomto ohledu uvedl, že: *„Kapacitně a časově nejvíce zatěžující je zejména dokazování. Některé trestné činy ze samotné své „fyzické“ povahy zanechávají jen velmi málo stop. Mnohé stopy jsou nenápadné, obtížně nalezitelné a nesnadno „dešifrovatelné“; některé jsou velmi „zranitelné“, rychle zanikají, jsou snadno zničitelné ať již úmyslným zásahem pachatele nebo přirozeným zánikem. Pomysleme jen na komplikovanost, a přitom gracilnost takových „netradičních“ stop, jaké vznikají např. při elektronickém zpracování dat, při komunikaci na internetu nebo při telekomunikačním spojení. Dokazování některých druhů trestných činů je velmi složité také z toho důvodu, že relevantní důkazy jsou nenápadně skryty mezi ohromným množstvím důkazně irelevantních fakt a jejich nalezení a selekce vyžaduje mnoho času a odborné znalosti. S touto potíží se policie a soudy potýkají zejména při vyšetřování hospodářských trestných činů – běžným úkazem jsou tisíce účetních dokladů a jiných dokumentů, které je nutno obstarat, zajistit a vyhodnotit v rámci trestního řízení.“*⁵⁰ Jako jeden z největších benefitů institutu dohody o vině a trestu je právě zrychlení trestního řízení, s čímž souvisí i výrazné ponížení nákladů vynaložených na vedení

⁴⁹ POSLANECKÁ SNĚMOVNA ČR. Sněmovní tisk č. 510/2012 [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>

⁵⁰ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. Čtvrtletník KRIMINALISTIKA vydávané MV ČR, 2008, č. 1. ISSN 1210-9150.

trestního řízení když v případě uzavření a následného schválení dohody o vině a trestu se neprovádí dokazování a ani se nekoná odvolací řízení (až na výjimku uvedenou v ustanovení § 245 odst. 1 trestního řádu).⁵¹ Pan Libor Vávra, prezident Soudcovské unie, pro Českou televizi uvedl v kontextu ekonomických dopadů dohody o vině a trestu: „*I kdyby hlavní líčení trvalo jenom několik dní, stálo by minimálně statisíce korun daňové poplatníky, přece to není malým argument za situace, kdy ta dohoda je spravedlivá.*“⁵² S citovaným tvrzením pana Vávry nelze jinak než souhlasit, měl by se ale při uzavírání dohod o vině a trestu dbát daleko větší důraz na onu spravedlnost, neboť v některých případech mám pocit, že tato může být při aplikaci tohoto institutu upozadřována. Podkladem pro toto mé tvrzení, nechť je dohoda o vině a trestu, která byla schválena Krajským soudem v Brně, a která byla uzavřena s obviněným, jenž prohlásil, že během tří let pohlavně zneužil a znásilnil šest malých chlapců – jako trest mu byl uložen podmíněný trest odnětí svobody.⁵³

Musil, přestože je jeho subjektivní pohled na institut dohody o vině a trestu v zásadě odmítavý, vyjmenoval řadu argumentů pro zavedení takového institutu, přičemž jedním z nich je posílení role procesních stran v trestním řízení: „*V dohodách o vině a trestu je možno spatřovat jednu z forem, jak posílit roli a aktivitu procesních stran. Strany si uvědomují, že jejich zvýšená aktivita (například při opatřování usvědčujících a vyvíňujících důkazů) může posílit jejich pozici při dohadování; to může být koneckonců přínosné též pro nalézání materiální pravdy.*“⁵⁴ S citovaným závěrem Musila se plně ztotožňuji. Řada obviněných může totiž ve standardně probíhajícím trestním řízení zaujmout postoj, kdy odmítají vypovídat a práce orgánů činných v trestním řízení se tím může značným způsobem zkomplikovat, jelikož nemusí být vždy schopni shromáždit veškeré důkazy potřebné k odsouzení obviněného.

⁵¹ KUČERA, P., PTÁČEK M.: Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*. 2009, č. 7–8, 3-6 s.

⁵² Dohod o vině a trestu v Česku přibývá. Výhodou je rychlost, shodují se odborníci. *ČT24* [online]. 2021 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/moravskoslezskykraj/3407942-dohod-o-vine-a-trestu-v-cesku-pribyva-vyhodou-je-rychlost-shoduji-se>

⁵³ ZNÁSILNIL A ZNEUŽIL DĚTI, DOSTAL PODMÍNKU. ADVOKÁTKA KRITIZUJE ČASTÉ VYUŽÍVÁNÍ DOHOD O VINĚ A TRESTU. Online. 2023. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/vinohradska-12-zneuzivani-deti-podminka-dohoda-o-vine-a-trestu-lucie-hrda_2309010600_nel. [cit. 2024-08-27].

⁵⁴ Dohod o vině a trestu v Česku přibývá. Výhodou je rychlost, shodují se odborníci. *ČT24* [online]. 2021 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/moravskoslezskykraj/3407942-dohod-o-vine-a-trestu-v-cesku-pribyva-vyhodou-je-rychlost-shoduji-se>

3.2. ARGUMENTY PROTI ZAVEDENÍ INSTITUTU DOHODY O VINĚ A TRESTU DO ČESKÉHO TRESTNÍHO ŘÁDU

Ačkoli v případech, v nichž je dohoda o vině a trestu uzavřena, skutečně dochází ke zrychlení trestního řízení, a ačkoli je uzavření dohody o vině a trestu způsobí ulevit soudům od jejich přetíženosti, nikdo v tomto ohledu nezohlednil roli státních zástupců v dohodovacím řízení a jejich přetíženost. Na bedra státních zástupců přešla veškerá administrativa spojená s procesem sjednávání dohod o vině a trestu. Jak vyplývá ze statistiky práce státních zástupců, tak jsou to právě oni, komu práce v důsledku zavedení institutu dohody o vině a trestu do trestního řádu významně přibyla.

Nepříznivci institutu dohody o vině a trestu jej kritizují kvůli jeho nesouladu s některými zásadami trestního řízení.⁵⁵ Za největší odpůrce institutu dohody o vině a trestu bych pak označila emeritního ústavního soudce prof. JUDr. Jana Musila, CSc., pana doc. JUDr. Jiřího Pipeka, CSc., či prof. JUDr. Jiřího Jelínka, CSc., kteří ve svých pracích důrazně upozorňují zejména na nesoulad institutu dohody o vině a trestu se základními zásadami trestního řízení.⁵⁶ Do jaké míry institut dohody o vině a trestu narušuje základní zásady trestního řízení jsem v rámci této práce blíže psala v kapitole 2.

Musil, stejně jako Jelínek, přirovnává institut dohody o vině a trestu k trhu se spravedlností: „*Ve společnosti vzniká dojem, že dohadování je zápas ve stylu „něco za něco“, že za peníze se lze vykoupit z trestu. Podobné praktiky vedou k tomu, že je podlamováno právní vědomí společnosti a občané ztrácejí důvěru v justici; to může způsobit fatální politické a sociální důsledky.*“⁵⁷

Nejzásadnější problém institutu dohody o vině a trestu představuje, dle mého názoru, rozpor s čl. 1 Listiny základních práv a svobod, který stanoví, že „*Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech.*“ Do určité míry byla nerovnost zmírněna novelou trestního řádu z roku 2020, která rozšířila možnost sjednávání dohody o vině a trestu i na řízení o zvlášť závažných zločinech. Nicméně i přesto shledávám porušení práva každého na rovnost před zákonem, a to z toho důvodu, že v souvislosti s institutem dohody o vině a trestu lze hovořit o ukládání výrazně mírnějších trestů, oproti případům, v nichž institut dohody o vině a trestu

⁵⁵ F. Ščerba: Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice, Leges, Praha 2012, ISBN 978-80-87576-30-4, 20 s.

⁵⁶ Jelínek, J.: Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. Právní rádce. 2012, č. 8., s. 46–51.

⁵⁷ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. Čtvrtletník KRIMINALISTIKA vydávané MV ČR, 2008, č. 1. ISSN 1210-9150.

realizován není. Musil v tomto ohledu upozorňuje, že: „*Trest (nebo jiné opatření sankční povahy), ukládaný po uzavření dohody, je zpravidla podstatně mírnější než v případech, kdy k uzavření dohody nedošlo. Je-li tomu tak (a veškeré zahraniční zkušenosti ukazují, že tomu tak skutečně je), vyvstává zásadní otázka nerovného nakládání s pachateli: Za jinak stejných podmínek (stejná závažnost činu, stejné možnosti nápravy a stejné poměry pachatele) dochází k tomu, že jsou uloženy rozdílné tresty (mírnější x přísnější). Je spravedlivé, aby takového zvýhodnění (někteří autoři je nazývají „bonus“ nebo „rabat“) se dostalo pachateli jenom za to, že svým doznáním usnadnil práci orgánům činným v trestním řízení?*“⁵⁸ Problematice zvýhodňování obviněného, který se v rámci trestního řízení se dozná, se již věnoval Evropský soud pro lidská práva, dle kterého mírnější trest, který by byl obviněnému nabízen výměnou za prohlášení viny, nesmí být natolik výhodný, aby byl považován za nátlak vyvíjený na obviněného.⁵⁹

Přestože trestní řád prošel řadou novelizací, jeho základní struktura a filozofie vycházejí z doby jeho vzniku, tj. z počátku 60. let minulého století. Současná podoba trestního řádu již nedokáže efektivně reagovat na nové instituty, jako je například právě institut dohody o vině a trestu, což může mít za následek, že tento institut narušuje celistvost a logiku trestního řádu. Domnívám se tedy, že je nezbytná rekodifikace trestního řádu. Jedním z primárních úskalí současné právní úpravy (ve vztahu k institutu dohody o vině a trestu) je nedostatečné postavení poškozeného v procesu sjednávání dohody o vině a trestu. Tento institut se zaměřuje primárně na vztah mezi státním zástupcem a obviněným, přičemž zájmy poškozeného zůstávají v pozadí. Současný trestní řád neobsahuje dostatečná procesní pravidla, která by zajistila ochranu práv poškozeného a umožnila mu plnohodnotně participovat na procesu sjednávání dohody. Poškozený je tak často odkázán na uplatnění svých nároků v občanskoprávním řízení, což nejen prodlužuje dobu, po kterou se může domoci náhrady škody, ale také oslabuje jeho postavení v trestním řízení. Další úskalí z mého subjektivního pohledu nalezneme v tom, že trestní řád je vystavěn na tradičních principech formalismu, které nejsou souladné s povahou institutu dohody o vině a trestu, který je založen na konsensu a určité flexibilitě.

Závěrem lze konstatovat, že institut dohody o vině a trestu přinesl do českého právního řádu moderní prvek, který má potenciál významně zefektivnit trestní řízení. Aby nicméně byl způsobilý plně plnit svou funkci, je nezbytné provést rekodifikaci trestního řádu, která zajistí

⁵⁸ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. Čtvrtletník KRIMINALISTIKA vydávané MV ČR, 2008, č. 1. ISSN 1210-9150.

⁵⁹ rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 7. 2010 ve věci Babar Ahmad a ostatní proti Spojenému království

jeho systémovou integraci a poskytne dostatečnou ochranu práv všech účastníků řízení, zejména poškozeného.

3.3. NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Z ROKU 2012

Institut dohody o vině a trestu byl do českého trestního řádu zakotven novelou trestního řádu z roku 2012. V důvodové zprávě k novele trestního řádu z roku 2012 je jako primární důvod pro zavedení institutu dohody o vině a trestu uveden požadavek na zrychlení trestního řízení, přičemž v této souvislosti důvodová zpráva odkazuje na právo na spravedlivý proces.⁶⁰ Základním aspektem práva na spravedlivý proces je pak právě rychlost soudního řízení. Požadavek zrychlení trestního řízení je dle mého názoru požadavkem zcela legitimním, problém však nastává v tom, že k zrychlení trestního řízení dochází na úkor některých základních zásad trestního řízení (viz kapitola 2 této práce).⁶¹

Po nevele trestního řádu z roku 2012 byl institut dohody o vině a trestu upraven v ustanovení § 175a trestního řádu a dále pak v ustanovení §314o a násl. trestního řádu. Podoba tohoto institutu se však v určitých rysech lišila od jeho současné podoby. Obviněný musel být při sjednávání dohody o vině a trestu obligatorně zastoupen obhájcem (tato podmínka v současné době již neplatí) a obviněný nesměl být obviněn ze spáchání zvláště závažného zločinu.

I přesto, že mělo díky institutu dohody o vině a trestu docházet ke zrychlení a zefektivnění trestního řízení, nebyl tento hojně využíván, ba dokonce byla dohoda o vině a trestu uzavírána v období od roku 2012 do roku 2019 zcela ojediněle.

rok	celkový počet sjednaných a uzavřených dohod o vině a trestu	poměr uzavřených dohod o vině a trestu k celkovému počtu trestních věcí
2012 ⁶²	29	0,03 %
2013 ⁶³	118	0,12 %

⁶⁰ Právo na spravedlivý proces je vymezen v čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“

⁶¹ Více v druhé kapitole této práce: „Soulad dohody o vině a trestu se základními zásadami trestního řízení“.

⁶² Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2012 ze dne 21. 6. 2013, 7 NZN 603/2013.

⁶³ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2013 ze dne 24. 6. 2014, 7 NZN 601/2014.

2014 ⁶⁴	86	0,09 %
2015 ⁶⁵	113	0,13 %
2016 ⁶⁶	95	0,12 %
2017 ⁶⁷	116	0,16 %
2018 ⁶⁸	139	0,20 %
2019 ⁶⁹	160	0,23 %

V souvislosti s předmětnou tabulkou si pokládám otázku, a sice proč byla dohoda o vině a trestu uzavírána v tak zanedbatelném množství případů? Domnívám se, že mizivé procento případů uzavírání dohody o vině a trestu bylo způsobeno nemožností uzavřít dohodu o vině a trestu v případech trestních řízení vedených o zvláště závažném zločinu. V rámci řízení o přečinech totiž dle mého názoru nemohlo docházet k naplnění podstaty institutu dohody o vině a trestu, když ve velké většině řízení vedených o přečinech je důkazní situace poměrně jednoduchá a trestní řízení by se tak díky uzavření dohody o vině a trestu urychlilo buďto minimálně nebo dokonce vůbec ne. Naopak pro řízení o zvláště závažných zločinech (například hospodářské či daňové trestné činy) je typické ohromné množství důkazů, s nimiž se musí orgány činné v trestním řízení důkladně seznámit a které musí být v hlavním líčení náležitě provedeny, čímž se samozřejmě délka trvání trestního řízení zásadním způsobem prodlužuje. V těchto případech pak dochází díky uzavření dohody o vině a trestu k zefektivnění a zrychlení trestního řízení.

Jelikož byl institut dohody o vině a trestu aplikován spíše sporadicky, nedošlo k naplnění veškerých očekávání, jež existovaly právě v souvislosti se zakotvením institutu dohody o vině a trestu do českého právního řádu. V odborných kruzích bylo více než zřejmé, že jestliže mělo být sjednávání dohod o vině a trestu frekventovanější, bylo nezbytné právní úpravu změnit.

⁶⁴ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2014 ze dne 18. 6. 2015, 4 NZN 602/2015.

⁶⁵ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2015 ze dne 23. 6. 2016, 4 NZN 602/2016.

⁶⁶ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2016 ze dne 19. 6. 2017, 4 NZN 602/2017.

⁶⁷ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2017 ze dne 18. 6. 2018, 4 NZN 601/2018.

⁶⁸ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2018 ze dne 7. 6. 2019, 6 NZN 604/2019.

⁶⁹ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019 ze dne 15. 6. 2020, 4 NZN 501/2020.

3.4. NOVELA TRESTNÍ ŘÁDU Z ROKU 2020

Novelizace trestního řádu byla nezbytným krokem pro podporu institutu dohody o vině a trestu. Díky novele z roku 2020 se zákonná úprava institutu dohody o vině a trestu přiblížila slovenské zákonné úpravě tohoto institutu. Novela trestního řádu z roku 2020, účinná od 1. října 2020 se dotkla jak trestního práva hmotného, tak i trestního práva procesního, přičemž pro účely této práce jsou relevantní změny týkající se institutu dohody o vině a trestu, jenž byl touto novelou značně dotčen. Co se dohody o vině a trestu týče, tak novelou trestního řádu z roku 2020 byla dotčena ustanovení § 175a, §175b, §314o, §314p, §314q, §314r, §314s trestního řádu, přibyla ustanovení § 206b, §206c a § 206d trestního řádu a ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) bylo zrušeno.

Dle ustanovení § 175a odst. 8 trestního řádu je od 1. 10. 2020 možné sjednat dohodu o vině a trestu ve všech druzích trestního řízení, s výjimkou řízení proti uprchlému. Nově je tak možné sjednat dohodu o vině a trestu s obviněným, který je trestně stíhán pro podezření ze spáchání zvlášť závažného zločinu. Jak jsem již výše uvedla, z mého pohledu byla možnost sjednat dohodu o vině a trestu toliko v případě řízení o přečinech či zločinech primárním důvodem, pro který byl institut dohody o vině a trestu využíván jen sporadicky. V níže vyobrazené tabulce lze zpozorovat narůstající trend případů, v nichž došlo k uzavření dohody o vině a trestu po novele trestního řádu z roku 2020–v roce 2022 bylo uzavřeno celkem 632 dohod o vině a trestu, což je o téměř 500 případů více, než tomu bylo v roce 2019, a to i přesto, že institut dohody o vině a trestu zcela zásadním způsobem koliduje se základními zásadami trestního řízení.

rok	celkový počet sjednaných a uzavřených dohod o vině a trestu	poměr uzavřených dohod o vině a trestu k celkovému počtu trestních věcí
2019 ⁷⁰	160	0,23 %
2020 ⁷¹	280	0,44 %
2021 ⁷²	560	0,94 %
2022 ⁷³	632	1,05 %

⁷⁰ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019 ze dne 15. 6. 2020, 4 NZN 501/2020.

⁷¹ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2020 ze dne 15. 6. 2021, 4 NZN 501/2021.

⁷² Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021 ze dne 28. 6. 2022, 4 NZN 501/2022.

⁷³ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2022 ze dne 22. 6. 2023, 4 NZN 501/2023.

Ve zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2020 je pak ve vztahu k novele trestního řádu z roku 2020 uvedeno, že „Podle poznatků většiny nižších státních zastupitelství převážná část dohod o vině a trestu byla uzavřena až ve IV. čtvrtletí 2020 za účinnosti zákona č. 333/2020 Sb. Tento poznatek může nasvědčovat tomu, že již došlo k vytvoření reálných podmínek pro vyšší rozšíření využití tohoto institutu.“⁷⁴

Rozšíření možnosti aplikace institutu dohody o vině a trestu i na řízení o zvlášť závažných zločinech je určitou částí odborné veřejnosti kvitováno, a stejně tak i já osobně s tímto rozšířením souhlasím. V praxi totiž může nastat situace, v níž je důkazní situace naprosto jasná a uzavření dohody o vině a trestu zrychlí a zlevní celé trestní řízení – nemusí se totiž konat hlavní líčení, popřípadě odvolací řízení, neprovádí se dokazování a celá věc je relativně rychle pravomocně rozhodnuta.⁷⁵ Státní zástupce by ale měl samozřejmě vždy s náležitou péčí posuzovat, zda je ten daný konkrétní případ vhodný k jednáním o dohodě o vině a trestu, tzn., zda výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že obviněný spáchal skutek, pro který je stíhán. Kocina pak v tomto kontextu uvedl, že: „Zvlášť u trestného činu znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 trestního zákoníku se může tento způsob vyřízení zdát nadmíru vhodný, protože oběť nebude muset vidat pachatele při jednáních.“⁷⁶ Šámal, Musil a Kuchta vyjádřili ve své publikaci svůj odborný postoj k rozšíření možnosti užití dohody o vině a trestu i na řízení o zvlášť závažných zločinech tak, že: „Základním účelem institutů zařazovaných pod pojem odklonu je především rychlejší a efektivnější vyřízení k tomu vhodných věcí, které nevyžadují z hlediska účelů trestního řízení projednání věci před soudem v hlavním líčení. Jde tedy především o řešení problému nárůstu kriminality a snahu o efektivnější výkon justice.“⁷⁷ Odklony by tak podle nich měly být využívány zejména v těch trestních věcech, které lze

⁷⁴Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2020 ze dne 15. 6. 2021, 4 NZN 501/2021.

⁷⁵ Ze své dosavadní praxe bych si pak v tomto ohledu dovolila popsat trestní řízení, v němž došlo k uzavření dohody o vině a trestu. Obviněný spáchal dle ustanovení § 283 odst. 4 trestního zákoníku trestný čin nedovolené výroby a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, tj. zvlášť závažný zločin. Důkazní situace byla zcela jasná, poněvadž již při vyšetřování byly orgány činnými v trestním řízení shromážděny důkazy jednoznačně prokazující vinu obviněného. Obhajoba se tak, pod tíhou přímých důkazů prokazujících vinu obviněného, dohodla se státním zástupcem na trestu odnětí svobody v délce trvání deseti let (tedy na trestu, který byl v zákonné sazbě). Trestní řízení tak bylo skončeno rychle a efektivně, neboť nemusely být veškeré důkazy prováděny před soudem a následně se nekonalo ani odvolací řízení. V takovém případě bylo uzavření dohody o vině a trestu efektivní a mělo zcela nepochybně za následek urychlení trestního řízení.

⁷⁶ KOCINA, Jan. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu. Bulletin advokacie, 2020, č. 11, s. 17-19.

⁷⁷ ŠÁMAL, P.; MUSIL, J.; KUČHTA, J. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-496-4, s. 729.

považovat za méně závažné, jelikož v těchto případech není k ochraně zájmů společnosti, ústavního zřízení České republiky, práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob, nezbytné projednání věci v hlavním líčení, popř. v řízení před soudem vůbec.⁷⁸

Novela trestního řádu z roku 2020 se rovněž dotkla ustanovení § 36 odst. 1 trestního řádu, týkajícího se nutné obhajoby, když byla z trestního řádu vypuštěna nutná obhajoba při sjednávání dohody o vině a trestu. Podle mého soudu představuje vypuštění uvedeného případu nutné obhajoby krok nesprávným směrem. Obviněný totiž v drtivé většině případů nedisponuje juristickými znalostmi a v situaci, kdy dochází k prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán a dále k dohodě o druhu, výměře a způsobu výkonu trestu, je dle mého přesvědčení nepřístojné, aby obviněný takto postupoval bez „dozoru“ obhájce, jelikož sám nemůže být schopen správně a objektivně posoudit následky svých prohlášení, a to i přesto, že by měl být ze strany státního zástupce náležitě poučen. V tomto ohledu bych odkázala na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, který uvedl, že obviněného lze považovat za náležitě informovaného a znalého projednávání věci až po poradě s obhájcem.⁷⁹

Ustanovení § 206b, § 206c, § 206d trestního řádu byla do trestního řádu zakotvena novelou trestního řádu z roku 2020. Dle textace těchto ustanovení je předseda senátu, popř. samosoudce, oprávněn navrhnout státnímu zástupci a obviněnému sjednání dohody o vině a trestu, jestliže považuje tento postup s ohledem na obsah spisu za správný. Těmto ustanovením se budu zabývat dále v této práci.

Ustanovení § 58 trestního zákoníku bylo novelou trestního řádu z roku 2020 doplněno o třetí odstavce, znějící: *„Lze-li mít za to, že vzhledem k poměrům pachatele a povaze jím spáchané trestné činnosti lze dosáhnout jeho nápravy i trestem kratšího trvání, může být trest odnětí svobody uložen pod dolní hranicí trestní sazby též tehdy, je-li ukládán rozsudkem, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu.“* Nepovažuji za správné, aby obviněnému byl ukládán trest mírnější, dokonce trest odnětí svobody pod dolní hranicí trestní sazby jen z toho důvodu, že se orgánům činným v trestním řízení podařilo v přípravném řízení nashromáždit dostatek důkazů prokazujících, že obviněný spáchal skutek, pro nějž je stíhán. V této zákonné úpravě spatřuji jednak porušení ústavně garantovaného požadavku rovnosti všech lidí, a jednak porušení práva na spravedlivý proces garantovaný Evropskou úmluvou o lidských právech a základních svobodách, neboť takový nerovný přístup nemůže být za žádných okolností považován za spravedlivý. Domnívám se také, že by za žádných okolností nemělo být přistupováno

⁷⁸ ŠÁMAL, P.; MUSIL, J.; KUČTA, J. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-496-4, s. 729.

⁷⁹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 2. 1992, ve věci Pfeifer a Plank vs. Rakousko.

k ukládání mírnějšího trestu, či trestů odnětí svobody pod dolní hranici v případech, kdy je trestní řízení vedeno pro obvinění z úmyslného spáchání trestných činů proti životu a zdraví či ze spáchání trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

4. DOHODA O VINĚ A TRESTU OBECNĚ

Institut dohody o vině a trestu je možné ve stručnosti definovat jako postup, při němž obviněný přislíbí, že se vzdá práva na projednání jím spáchaného skutku před soudem, za což mu je státním zástupcem přislíben mírnější trest.⁸⁰ Jedná se o dohodu uzavřenou mezi státním zástupcem, obviněným a případně poškozeným, kdy obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, zároveň souhlasí s tím, že se vzdává svého práva na řádné projednání věci před soudem, to vše výměnou za mírnější trest, s fakultativní možností sjednání dohody o náhradě újmy způsobené trestným činem.⁸¹ V rámci procesu sjednávání dohody o vině a trestu obviněný *defacto* souhlasí s určitými omezeními svých práv (jak již bylo výše uvedeno, standardní průběh trestního řízení, včetně hlavního líčení, důkladného dokazování a aktivní úlohy soudu při rozhodování o vině a trestu, se v takovém případě v podstatě přeskakuje) výměnou za rychlejší vyřízení věci a za případné uložení mírnějšího trestu. Pojmovými znaky institutu dohody o vině a trestu jsou:

- a) účast několika subjektů na vyjednávání probíhajícího v průběhu trestního řízení;
- b) konsensus mezi subjekty vyjednávání;
- c) schválení konsensu subjektů vyjednávání soudem.⁸²

Dle komentářové literatury by hlavním přínosem dohody o vině a trestu mělo být zrychlení, zjednodušení a zefektivnění trestního řízení, přičemž kromě časového hlediska hraje významnou roli také hospodárnost trestního řízení.⁸³ Institut dohody o vině a trestu s sebou však nenese toliko pozitiva, neboť není možné opomíjet to, že tento institut umožňuje, aby se v trestním řízení rozhodovalo nikoli o tom, co se skutečně stalo, ale o tom, na čem se subjekty dohodovacího řízení společně dohodnou.⁸⁴ Dle Šámala představuje obecnější cíl institutu dohody o vině a trestu vybalancování očekávaných zisků a ztrát, které by mohl přinést výsledek trestního řízení tak, aby výsledek uspokojil všechny strany, a který by nebyl v příkrém rozporu

⁸⁰ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 18 s.

⁸¹ *Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu*. Sp. zn. 1 SL 111/2022. Brno, 2023. 2 s.

⁸² Musil, J. *Dohoda o vině a trestu*. Rekodifikace trestního práva procesního. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008. ISBN 978-80-87146-13-2. 77 s.

⁸³ ŠÁMAL, Pavel a Tomáš GRIVNA. *Trestní řád: komentář 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H.Beck, 2013. Velké komentáře

⁸⁴ Jelínek, J. *Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící*. Bulletin advokacie, 2012, č. 10, s. 19 a násl.

se základními zásadami trestního řízení, ale ani s právním vědomím společnosti. Tato teze je dle mého názoru nesprávnou, a to s ohledem na kapitolu 2 této práce, v níž jsou podrobně popsány aspekty, v nichž institut dohody o vině a trestu jako celek narušuje základní zásady trestního řízení.⁸⁵

S ohledem na pojmové znaky institutu dohody o vině a trestu tak nemůže být jakýchkoli pochyb o tom, že dohoda do určité míry představuje dvoustrannou smlouvu. V článku docenta Pipeka je upozorňováno na fakt, že zakotvení institutu dohody o vině a trestu do trestního řádu České republiky může mít za následek nežádoucí aproximaci trestního práva k práv občanskému. Toto přiblížení vyvolává značný právní diskurz ohledně zásady autonomie vůle⁸⁶, která je základním prvkem občanského práva.⁸⁷ Musil dokonce označil tento trend za „*zhoubný, vedoucí k destrukci kontinentální právní kultury*.“⁸⁸ a dále pak v tomto kontextu poukázal na fakt, že přestože se obviněný na trestním procesu podílí a disponuje zákonem garantovanými možnostmi jimiž může jeho průběh ovlivnit, je nepřijatelné, aby disponoval předmětem a rozsahem rozhodování o své vině a o druhu či výši trestu.⁸⁹ Bohužel tak se při jednání o dohodě o vině a trestu děje. Německý ústavní soudce Hassemer se k této problematice vyjádřil následovně: „*To, co se odehrává před trestním soudem, je výkonem moci, donucovací moci. Právě proto jsou tak důležité formality a jasně definovaná pravidla, jimž musí být podřízen i soud. Trestní řízení není nic jiného než státní inscenace. Nesmí být prezentováno jako posezení u kávy*.“⁹⁰ S tímto závěrem souhlasím, když možnost zrychlení a zefektivnění trestního řízení nemůže být nadřazována nad samotný účel trestního řízení. Primárním účelem trestního řízení totiž není pouhá represe obviněného, ale také hrozba spočívající v uložení a následným výkonem trestněprávní sankce, což působí preventivně.⁹¹ Lze tak polemizovat, zda trest, který si obviněný při jednáních o dohodě o vině a trestu vyjedná, naplní účel trestního řízení. Osobně

⁸⁵ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4 přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 751 s.

⁸⁶ Zásada autonomie vůle je vyjádřena v ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a dle této zásady platí, že: „*Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti*.“

⁸⁷ PIPEK, J. *Oficiální nebo dalekosáhlé privatizované trestní řízení*, Právník č. 12/2000, 1144–1181 s.

⁸⁸ Musil, J. *Dohoda o vině a trestu*. Rekodifikace trestního práva procesního. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008. ISBN 978-80-87146-13-2. 84 s.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Hassemer, w. Inetrview Novo-magazin vom 5. Februar 1999 [online]. 1999 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <http://www.novo-magazin.de/39/novo3932a.htm>

⁹¹ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T. a kol.: trestní právo procesní, 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 25 s.

se však bohužel domnívám, že nikoli. I když v sobě institut dohody o vině a trestu zcela nepochybně skýtá přínos v podobě zrychlení a zefektivnění často velmi zdoluhavého trestního řízení, není možné přehlížet, že právě díky institutu dohody o vině a trestu dochází k potlačování oné hrozby trestu, když obviněný je zpravidla „odměněn“ za uzavření dohody o vině a trestu udělením mírnější trestněprávní sankce.

4.1. JEDNOTLIVÉ PODMÍNKY PRO UŽITÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU

Trestním řádem není upraven přesný postup samotného sjednávání dohody o vině, způsoby stanovení výše a druhu trestu, či postupu při rozhodování o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení. Absence takové právní úpravy vyplývá ze samotné podstaty institutu dohody o vině a trestu, kterým je jednání. Aby ale mohla být vůbec nějaká jednání zahájena, musí být naplněny obligatorní podmínky, které trestní řád zakotvuje. Dle ustanovení § 175a odst. 1 trestního řádu je možné zahájit jednání o dohodě o vině a trestu pouze v těch případech, v nichž výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem, a že jej spáchal obviněný. Požadavek vyjádření v ustanovení § 175 odst. 1 trestního řádu je dle aplikační praxe vykládán tak, že by se institut dohody o vině a trestu neměl aplikovat, jestliže by díky jeho aplikaci došlo k zásahu do zásady materiální pravdy.⁹² Dále pak dle ustanovení § 175a odst. 3 trestního řádu musí obviněný prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán a o takovém jeho prohlášení nemohou být jakékoli pochybnosti (pochybnosti nesmí vyvstat z důkazů opatřených v přípravném řízení).

4.1.1. PROHLÁŠENÍ OBVINĚNÉHO, ŽE SPÁCHAL SKUTEK, PRO KTERÝ JE STÍHÁN O JEHOŽ PRAVDIVOSTI NEJSOU DŮVODNÉ POCHYBNOSTI

Skutek není v trestním řádu nikterak definován. Ústavní soud České republiky se k tomuto pojmu vyjádřil v nálezu ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 143/02, když jeho podstatu vymezil jako „*jednání pachatele, kterým se rozumí projevy vůle pachatele ve vnějším světě, pokud jsou zahrnuty zaviněním*“⁹³. Jelínek skutek definoval jako: „*určitou událost ve vnějším*

⁹² SOKOL, Tomáš. Dohoda o vině a trestu jako kvadratura kruhu. *Bulletin advokacie*, 2023, č. 5, 15–21 s.

⁹³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 143/02.

světě záležející v jednání člověka, která může mít znaky jednoho trestného činu, dvou i více trestných činů, anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu.“⁹⁴ Nejvyšší soud České republiky pak ve svém rozhodnutí ze dne 8 Tdo 78/2011, sp. zn. 2. 2. 2011 definoval skutek tak, že: „*Skutek je pojem trestního práva procesního i hmotného. Zatímco skutek jako pojem procesněprávní je chápán jako událost ve vnějším světě vyvolaná činem člověka, trestný čin jako pojem hmotněprávní je souhrnem skutečností, které vyčerpávají znaky skutkové podstaty některého trestného činu a podmiňují trestní odpovědnost.*“⁹⁵ Pro účely této práce je nicméně potřeba chápat skutek jako pojem procesněprávní.

Obligatorní podmínkou pro uzavření dohody o vině a trestu je dle ustanovení § 175a odst. 3 trestního řádu prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Prohlášení obviněného je zároveň podstatnou náležitostí samotné dohody o vině a trestu.

Obviněný v rámci svého prohlášení prohlásí, že spáchal skutek, který je popsán v usnesení o zahájení trestního stíhání, popř. ve sdělení podezření v případech zkráceného přípravného řízení. Je ovšem možné, aby se obviněný ve svém prohlášení do určité míry odchýlil od skutku popsaného v usnesení o zahájení trestního stíhání, resp. ve sdělení podezření, a to za předpokladu, že zůstane zachována totožnost skutku popsaného v usnesení o zahájení trestního stíhání, resp. ve sdělení podezření.⁹⁶ Dle Nejvyššího soudu České republiky je totožnost skutku zachována mimo jiné v případě: „*shody mezi podstatnými skutkovými okolnostmi, tj. je-li zachována alespoň částečná totožnost jednání nebo alespoň částečná totožnost následku.*“⁹⁷

Obviněný musí své prohlášení učinit dobrovolně, přičemž tato dobrovolnost musí trvat až do chvíle, kdy soud rozhoduje o schválení navržené dohody o vině a trestu, respektive až do doby, než se soud ve veřejném zasedání odebere k závěrečné poradě. Ústavní soud České republiky se k uvedenému vyjádřil tak, že: „*soud nesmí schválit dohodu o vině a trestu v případě, že obviněný v době jejího sjednání sice jednal s ničím nerušenou vážnou a svobodnou vůlí a plně informovaně, avšak posléze přehodnotil své stanovisko a v době řízení před soudem sjednaná dohoda nevyjadřovala jeho stanovisko. Dohoda o vině a trestu musí být pro*

⁹⁴ Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 327. ISBN 978-80-87212-49-3.

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 78/2011

⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel a Tomáš GŘIVNA. *Trestní řád: komentář 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H.Beck, 2013. Velké komentáře, 3475 s.

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 5 Tdo 411/2018–34, ze dne 25. 4. 2018

*obviněného přijatelná i v době jednání před soudem, jinak nelze přistoupit k tomuto alternativnímu vyřízení trestní věci.*⁹⁸

Jestliže je obviněný stíhán pro více jak jeden skutek, je možné i v takovém případě uzavřít dohodu o vině a trestu, jejímž obsahem bude prohlášení obviněného vztahující se ke všem těmto skutkům. Jestliže ale obviněný prohlásí, že spáchal pouze některý ze skutků, pro který je stíhán, závisí pak na uvážení státního zástupce, zda k jednáním o dohodě o vině a trestu přistoupí, či nikoli. Státní zástupce musí v takovém případě zvážit, zda je v té dané trestní věci uzavření dohody o vině a trestu přínosem. Jelikož je úsudek státního zástupce čistě subjektivní záležitostí, dotázala jsem se v tomto ohledu pěti státních zástupců, jak by v takovém případě postupovali oni. Čtyři z pěti dotazovaných státních zástupců mi potvrdili, že by v takovém případě, tj. v případě kdy se prohlášení obviněného vztahuje toliko na některé skutky, k jednáním o dohodě o vině a trestu nepřistoupili. Na otázku, proč by tak neučinili, mi bylo sděleno, že by tím stejně nedošlo k urychlení trestního řízení, neboť by se stejně muselo provádět standardní hlavní líčení, jehož předmětem by byly ony zbývající skutky. Za předpokladu, že by ale státní zástupce učinil rozhodnutí, že s obviněným uzavře dohodu o vině a trestu, jejíž obsah se bude vztahovat toliko k některým skutkům, je nezbytné, aby ve smyslu ustanovení § 23 odst. 1 trestního řádu došlo k vyloučení těchto skutků k samostatnému provádění (o části skutků se pak povede jednání směřující k uzavření dohody o vině a trestu a ve zbylé části se povede standardní trestní řízení).⁹⁹

O prohlášení učiněným obviněným nesmí existovat jakýchkoli pochybností a musí být podpořeno i objektivně, tzn. důkazy, jež orgány činné v trestním řízení opatřily v průběhu přípravného řízení. Skutkový stav tedy musí být v průběhu přípravného řízení zjištěn natolik dostatečně, aby bylo možné posuzovat pravdivost prohlášení obviněného.¹⁰⁰

Trestní řád ale poskytuje obviněnému záruku, že se nebude k jemu učiněnému prohlášení přihlížet, pokud nakonec nedojde k uzavření dohody o vině a trestu. Již jsem v této práci ale zmínila, že tato záruka je z mého pohledu problematická a mohla by být orgány činnými v trestním řízení snadno zneužitelná. Z toho důvodu jsem de lege ferenda navrhovala, aby v případech, v nichž nedojde k uzavření dohody o vině a trestu (ať už je důvod jakýkoli), došlo k výměně státního zástupce, který bude v trestním řízení zastupovat obžalobu ale zároveň, aby

⁹⁸ Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn. I. ÚS 1860/19 ze dne 4. 2. 2020, bod 16 a 18.

⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel a Tomáš GRÍVNA. Trestní řád: komentář 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H.Beck, 2013. Velké komentáře, 3475 s.

¹⁰⁰ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 23, 24 s.

protokol o neúspěšném jednání o dohodě o vině a trestu, nebyl součástí trestního spisu a ochota obviněného jednat o dohodě o vině a trestu tak nemohla jakýmkoli způsobem ovlivňovat objektivní úsudek soudu.

Na rozdíl od slovenské právní úpravy¹⁰¹ (dle níž je obviněný povinen prohlásit vinu v celém jejím rozsahu, tzn., že se obviněný musí přiznat ke spáchání skutku a uznat svou vinu) se čeští zákonodárci omezili na požadavek pouhého prohlášení, že obviněný spáchal skutek, pro který je stíhán.¹⁰² V tomto ohledu bych se blíže vyjádřila ke třem institutům trestního práva, u nichž není možné se nepozastavit. Konkrétně se jedná o doznání viny, prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán a prohlášení viny obviněným. Komentářová literatura k pojmu doznání uvádí, že: „*Zákon vyžaduje, aby se obviněný k činu doznal. Po obsahové stránce se musí doznání vztahovat na celý skutek, na všechny jeho skutkové okolnosti naplňující zákonné znaky stíhaného přečinu, tedy i zavinění a protiprávnost. Doznání se ovšem vztahuje ke skutkovým okolnostem, nikoli k právní kvalifikaci.*“¹⁰³ K institutu prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán pak v komentářové literatuře nalezneme závěr, že: „*Český zákonodárce ovšem nezvolil tu variantu, že obviněný má prohlásit vinu v celém rozsahu, pouze má prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Jde tedy o formulaci, kterou již dříve zákonodárce užil v § 309 odst. 1 písm. a), a která se odlišuje od jiné známé formulace uvedené v § 307 odst. 1 písm. a), v němž zákonodárce požaduje po obviněném doznání k činu, tedy ke všem okolnostem naplňujícím všechny znaky skutkové podstaty (a to včetně zavinění).*“¹⁰⁴ Naproti tomu prohlášení viny pak v sobě dle komentářové literatury zahrnuje i souhlas obviněného s právní kvalifikací skutku. Doznání a prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, jsou tak s ohledem na výše uvedené zcela totožnými instituty.¹⁰⁵ Trestní řád je ale v tomto ohledu nekonzistentní, když výše uvedené instituty nerozlišuje, ale naopak je zcela nahodile kombinuje – např. dle ustanovení § 175a odst. 3 trestního řádu je podmínkou k jednání dohody o vině a trestu prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Na druhou stranu je v ustanovení § 175a odst. 7 trestního řádu uvedeno, že v případech, v nichž nedojde k sjednání dohody o vině a trestu, provede o tomto státní zástupce záznam do protokolu, nicméně se k prohlášení viny učiněnému obviněným v dalším řízení nepřihlíží. Na

¹⁰¹ srov. ustanovení § 232 odst. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. trestný poriadok

¹⁰² ŠÁMAL, Pavel a Tomáš GRIVNA. Trestní řád: komentář 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H.Beck, 2013. Velké komentáře, 3475 s.

¹⁰³ P. Šámal a kol.: Trestní řád, Komentář, 7. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, 3474-3500 s.

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ GONDEKOVÁ, Šárka. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. Bulletin advokacie. 2021. č. 9. 29 s.

tuto skutečnost upozorňuje i Bohuslav, který konstatuje, že v tomto ohledu vyjevuje trestní řád diskrepanci pojmosloví.¹⁰⁶ De lege ferenda navrhuji, aby se sjednotilo pojmosloví, když pojem „prohlášení, že obviněný spáchal skutek, pro který je stíhán“ je zaměňováno termínem „prohlášení viny“, kdy současný stav může být leckdy matoucí a vzhledem k tomu, že jsem přesvědčena, že by právní úprava měla být co možná nejjednoznačnější, nemohou být takové rozpory v pojmosloví považovány za žádoucí.

Ačkoli obsahem prohlášení obviněného, není přijetí právní kvalifikace skutku, obviněný stejně musí právní kvalifikaci skutku nakonec akceptovat, neboť tato je dle ustanovení § 175a odst. 6 trestního řádu obligatorní náležitostí dohody o vině a trestu. Je tak otázkou, zda má vůbec jakýkoli význam rozlišovat mezi institutem doznání, prohlášením viny a prohlášením obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, když obviněný ve finále musí souhlasit s právní kvalifikací skutku, čímž de facto prohlašuje svou vinu. Dále se budu v této práci detailněji věnovat tomu, že samotná právní kvalifikace není předmětem jednání o dohodě o vině a trestu, a že pokud obviněný s právní kvalifikací jím spáchaného skutku nesouhlasí, nebude možné s ním dohodu o vině a trestu uzavřít.¹⁰⁷

4.1.2. VÝSLEDKY VYŠETŘOVÁNÍ DOSTATEČNĚ PROKAZUJÍ ZÁVĚR, ŽE SE SKUTEK STAL, JE TRESTNÝM ČINEM A ŽE JEJ SPÁCHAL OBVINĚNÝ

Vzhledem k tomu, že výsledky vyšetřování (resp. výsledky prověřování v případech zkráceného přípravného řízení) jsou klíčové pro uzavření dohody o vině a trestu, je žádoucí, aby tyto byly natolik rozsáhlé, aby na jejich základě mohl být spolehlivě učiněn závěr, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Úkolem státního zástupce je pak dohlédnout na to, aby bylo vyšetřování provedeno řádně a mohlo tak být prokázáno výše uvedené.

Ve vztahu k důkazům, které by měly být v rámci přípravného řízení opatřeny a provedeny, uvádí důvodová zpráva, že není nezbytné provádět veškeré důkazy, které by se jinak prováděly při hlavním líčení.¹⁰⁸ Komentářová literatura důvodovou zprávu doplňuje, když zakotvuje, že pro zahájení jednání o dohodě o vině a trestu je potřebné disponovat minimálně

¹⁰⁶ BOHUSLAV, Lukáš. *Dohoda o vině a trestu*. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-744-7, 189 s.

¹⁰⁷ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 23, 23 s.

¹⁰⁸ Důvodová zpráva k zákonu 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 37, [cit. 12. 10. 2023] Dostupná z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=0>.

takovými skutečnostmi, jimiž by státní zástupce měl disponovat při podávání obžaloby. V ideálním případě by ale rozsah zjištěných skutkových okolností měl být dokonce větší, než jaký je zapotřebí pro podání obžaloby.¹⁰⁹ Nicméně se osobně domnívám, že v každém případě, v němž státní zástupce přistoupí k jednáním o dohodě o vině a trestu, by měl být rozsah zjištěných skutkových okolností mnohem větší, než jaký je zapotřebí pro podání obžaloby. Vzhledem k tomu, že obviněný nemusí být při sjednávání dohody o vině a trestu obligatorně zastoupen obhájcem, mohl by snadno podlehnout vidině mírnějšího trestu a rychlého, pravomocně skončeného trestního řízení, v důsledku čehož by učinil nepravdivé prohlášení – za předpokladu, že by státní zástupce nedisponoval důkazními prostředky, které by prokazovaly vinu obviněného, mohl by mu takové nepravdivé prohlášení uvěřit, díky čemuž by došlo k odsouzení nevinného člověka. V rámci veřejného zasedání, při kterém soud rozhoduje o schválení uzavřené dohody o vině a trestu, soud rozhoduje toliko na základě důkazů, které jsou orgány činnými v trestním řízení obstarány v průběhu přípravného řízení – jestliže by důkazy získané v rámci přípravného řízení nebyly dostatečné, nemohl by soud objektivně posoudit zákonnost uzavřené dohody o vině a trestu. Pokud tedy výsledky vyšetřování nejsou dostačující natolik, aby bylo postaveno najisto, že se skutek stal, že jde o trestný čin a že jej spáchal obviněný, neměl by soud ve veřejném zasedání dohodu schválit. Všechny tyto skutečnosti dle mého odůvodňují závěr, že rozsah zjištěných skutkových okolností by měl být větší, než jaký je zapotřebí pro podání obžaloby, a to proto, aby nedocházela ke zneužívání institutu dohody o vině a trestu a státní zástupce nepřistupoval k aplikaci tohoto institutu s cílem zjednodušit si svou práci. Uvedený závěr podporuje i samotná skutečnost, že jestliže existují jakékoli pochybnosti o tom, zda se skutek stal, zda je skutek trestným činem a zda jej spáchal obviněný, měl by státní zástupce přistoupit k podání obžaloby, neboť jedině při dokazování konaném v hlavním líčení mohou být veškeré tyto pochybnosti spolehlivě rozptýleny. Nedávalo by tedy jakýkoli smysl, aby státní zástupce mohl uzavřít dohodu o vině a trestu v situaci, kdy by disponoval důkazy potřebnými pro podání obžaloby. Navíc ani dle ustanovení § 178 odst. 1 trestního řádu nemusí být v případě podání obžaloby prokázáno, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný, kdy toliko postačí, aby výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňovaly postavení obviněného před soud. Na druhou stranu ale není zapotřebí, aby byl rozsah zjištěných skutečností natolik detailní, jako tomu musí být v případech, kdy o vině a trestu obviněného rozhoduje soud při hlavním líčení.¹¹⁰ Jestliže by se totiž uplatnila věta první

¹⁰⁹: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 2257 s.

¹¹⁰ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 23, 23 s.

ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu¹¹¹, postrádal by institut dohody o vině a trestu jakýkoli smysl, neboť by se v přípravném řízení musely provést všechny důkazy natolik precizně, jak tomu je v řízení před soudem, což by zajisté nemělo za následek urychlení a zefektivnění trestního řízení.¹¹²

Podmínka spočívající v požadavku, aby výsledky vyšetřování dostatečně prokazovaly závěr, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný, má svůj význam zejména v tom, že samotné prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, je bez důkazů získaných v přípravném řízení nic neříkajícím prohlášením, které nemůže být relevantním základem pro zahájení jednání o obsahu dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným. V tomto ohledu odkazují na ustanovení § 2 odst. 5, věta druhá trestního řádu, dle něhož platí, že: „*Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu.*“

4.2. OKRUH TRESTNÝCH ČINŮ, PRO KTERÉ LZE DOHODU O VINĚ A TRESTU UZAVŘÍT

Až do účinnosti novely trestního řádu z roku 2020, tj. do 1. 10. 2020, nebylo možné dohodu o vině a trestu uzavřít v případech, kdy byl obviněný stíhán pro podezření ze spáchání zvláště závažného zločinu¹¹³. Novelou z roku 2020 bylo ale takové omezení z ustanovení § 175a odst. 8 trestního řádu vypuštěno a v současné době je tak možné uzavřít dohodu o vině a trestu v trestních řízeních vedených o všech trestných činech, které jsou ve zvláštní části trestního zákoníku taxativně vypočteny. V tomto směru se dohoda o vině a trestu odlišuje od ostatních typů odklonů, které lze aplikovat pouze v případě trestních řízeních o přečinech.¹¹⁴

Nejvyšší soud České republiky již v roce 2019 vydal tiskovou zprávu, v níž se zasazoval o to, aby byla možnost uzavírání dohod o vině a trestu rozšířena na všechny trestné činy. Zvláště

¹¹¹ Ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu, věta první: „*Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.*“

¹¹² Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 754 s.

¹¹³ Zvláště závažným zločinem se dle ustanovení § 14 odst. 3 věta za středníkem zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník rozumí úmyslné trestné činy, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

¹¹⁴ srov. ustanovení § 307 odst. 1 trestního řádu, ustanovení § 309 odst. 1 trestního řádu, ustanovení § 314e odst. 1 trestního řádu

přítom zdůraznil, že by mělo být možné dohodu o vině a trestu uzavírat zejména v případech, které jsou projednány soudními senáty.¹¹⁵

Jelínek uvedl, že jedním z důvodů, pro které nebyl v době před novelou z roku 2020 institut dohody o vině a trestu aplikován tak často, je nemožnost jejího uzavření v řízeních o zvláště závažných zločinech.¹¹⁶ Jak je znázorněno v tabulce na straně 35 této práce, po novele trestního řádu z roku 2020 začal stoupat počet případů, v nichž byla dohoda o vině a trestu uzavřena a je tak zřejmé, že právě rozšíření možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu i v řízeních o zvláště závažných zločinech, bylo jedním z důvodů, pro které se stala aplikace dohody o vině a trestu častější, než jako tomu bylo v době před novelou trestního řádu z roku 2020.

Velká část zvláště závažných zločinů jsou hospodářského či daňového charakteru, kdy dokazování probíhající o těchto zvláště závažných zločinech je doprovázeno enormním množstvím listinných důkazů v podobě výpisů z účtů, nejrůznějších smluv, znaleckých posudků, emailových komunikací apod., díky čemuž je trestní řízení o těchto trestných činech zpravidla vedeno i řadu let. V okamžiku, kdy se s obviněným, který je obviněn ze spáchání hospodářského či daňového trestného činu, uzavře dohoda o vině a trestu, odpadne potřeba všechny tyto důkazy v hlavním líčení provádět, čímž dochází k rapidnímu urychlení a zlevnění celého trestního řízení.

Možnost sjednat a uzavřít dohodu o vině a trestu v řízení o trestných činech hospodářského či daňového charakteru je tak dle mého názoru krokem správným směrem. Mezi odbornou veřejností však panuje řada rozporuplných názorů na možnost sjednávat dohodu o vině a trestu v řízeních o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Osobně se ale domnívám, že by tyto trestné činy neměly být kategoricky vyňaty z možnosti aplikace institutu dohody o vině a trestu, nicméně připouštím, že by bylo vhodné upravit podmínky pro sjednávání dohody o vině a trestu v řízení o těchto trestných činech, když účastníky řízení jsou také oběti, které jsou v důsledku spáchání trestného činu traumatizovány. Oběti by měly být dle mého názoru obligatorně zastupovány zmocněncem, který by hájil jejich nejlepší zájmy, aby ani v dohodovacím řízení nedocházelo k sekundární viktimizaci. Trojan v tomto směru zastává názor s nímž se zcela ztotožňuji, a sice: „Pro řadu poškozených je samotné trestní řízení extrémně traumatizující, přičemž v rámci hlavního líčení, kterému se lze uzavřením dohody

¹¹⁵ TOMÍČEK, Petr. *Rostoucí podíl ukládaných peněžitých trestů je dílčím úspěchem, musíme se zaměřit také na odklony v trestním řízení; nejsme spokojeni především s tím, jak pomalu se prosazuje dohoda o vině a trestu.* Online. Nsoud.cz. 2019. Dostupné z: https://www.nvoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/505c3cb2a5689176c12583d80023e33c?OpenDocument. [cit. 2024-09-20].

¹¹⁶ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, 742 s.

*vyhnout, dochází k dokazování, které trauma poškozeného často umocní. Dohoda o vině a trestu tak může být východiskem, za předpokladu, že jsou práva poškozeného dostatečně garantována a obviněnému je uložen přiměřený trest.*¹¹⁷

S mým názorem by zajisté nesouhlasil Škvain, který polemizoval nad tím, zda je přílehlivé, aby docházelo k uzavírání dohody o vině a trestu i v případech, kdy obviněný úmyslně usmrtil jiného.¹¹⁸ V tomto kontextu opakuji, že se domnívám, že v situacích, kdy je dohoda o vině a trestu uzavírána s obviněným, který je obviněn ze spáchání úmyslného trestného činu proti životu a zdraví či z úmyslného trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, by neměl státní zástupce přistupovat k ukládání mírnějších trestů, či k trestům pod dolní hranicí trestní sazby. Jak jsem již ale uvedla, každé trestní řízení je unikátní a není možné je všechny kategorizovat a znemožnit uzavírání dohod o vině a trestu i v řízeních vedených o těchto trestných činech. Na podporu mého tvrzení bych odkázala na případ, kdy muž v Bohumíně úmyslně založil požár u dveří jednoho z bytů v panelovém domě, čímž usmrtil celkem jedenáct lidí. Žhář uzavřel se státním zástupcem dohodu o vině a trestu, v níž se dohodli na uložení výjimečného trestu, trestu odnětí svobody na doživotí.¹¹⁹ Při skončení přípravného řízení byla důkazní situace naprosto jasná (dokonce bylo i znalcem shledáno, že byl obviněný při páchaní trestného činu přičetný), vyloženě se tak nabízelo dohodu o vině a trestu uzavřít. Pokud by ale nebylo možné dohodu o vině a trestu sjednat v trestních řízeních o trestných činech proti životu a zdraví, probíhalo by velmi dlouhé a velmi nákladné hlavní líčení (následně pak i řízení odvolací) a stejně by soud s vysokou pravděpodobností nedospěl k jinému závěru, tedy uložil by obviněnému výjimečný trest odnětí svobody na doživotí.

Dle zpráv o činnosti státního zastupitelství je nicméně počet dohod o vině a trestu uzavíraných s obviněnými, kteří prohlásili, že spáchali trestný čin proti životu a zdraví, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti či trestný čin proti rodině a dětem, minimální. Za účelem znázornění této mé teze bych porovнала trestný čin znásilnění dle ustanovení §185 trestního zákoníku a trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby dle ustanovení § 240 trestního zákoníku. V roce 2022 bylo pro podezření ze spáchání trestného činu znásilnění

¹¹⁷ Redakce AD. *Je vhodné využívat dohodu o vině a trestu i u případů znásilnění?* [online]. 2023[cit. 2023-10-13]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/09/05/je-vhodne-vyuzivat-dohodu-o-vine-a-trestu-i-u-pripadu-znasilneni/>

¹¹⁸ KALVODOVÁ, Věra, Marek FRYŠTÁK a Jan PROVAZNÍK. *Trestní právo (stále) v pohybu: pocta Vladimíru Kratochvílovi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 481.

¹¹⁹ Soud potvrdil doživotí pro žháře z Bohumína za vraždu jedenácti lidí, rozhodnutí je pravomocné. ČT24 [online]. 2021 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3407508-soud-potvrdil-doivoti-pro-zhare-z-bohumina-za-vrazdu-jedenacti-lidi-rozhodnuti-je>

obžalováno celkem 369 fyzických osob. Návrh na schválení dohody o vině a trestu, jejímž předmětem by byl trestný čin znásilnění, byl podán v 17 případech. Procentuálně tak byl návrh na schválení dohody o vině a trestu podán v 0,44 % trestních případů, které byly projednávány před soudem. Na druhou stranu pro podezření ze spáchání trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby bylo v roce 2022 obžalováno celkem 350 fyzických osob a návrhů na schválení dohody o vině a trestu bylo podáno celkem 64, tj. v 15,45 % trestních věcí, které projednával soud byl podán návrh na schválení dohody o vině a trestu.¹²⁰

4.3. TRESTNÍ ŘÍZENÍ, V NICHŽ NENÍ MOŽNÉ UZAVŘÍT DOHODU O VINĚ A TRESTU

Dle zákonné úpravy platné a účinné ke dni zhotovení této práce, existují toliko dva případy, v nichž není možné dohodu o vině a trestu uzavřít. Konkrétně není možné dohodu o vině a trestu sjednat v trestním řízení vedeném s mladistvým, který nedovršil věku osmnácti let¹²¹ a v trestním řízení vedeném proti uprchlému.¹²²

4.3.1. NEMOŽNOST UZAVŘÍT DOHODU O VINĚ A TRESTU V ŘÍZENÍ PROTI UPRCHLÉMU

Z mého pohledu je zcela logické a namístě, že institut dohody o vině a trestu není možné aplikovat v trestním řízení vedeném proti uprchlému. Dle ustanovení § 302 trestního řádu je za uprchlého považován ten, kdo se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá. Jak jsem již výše v této práci zmínila, podstatou institutu dohody o vině a trestu je jednání směřující ke konsensu vyjednávacích stran. Institut dohody o vině a trestu tak lze aplikovat pouze za předpokladu, že k jednáním obviněný dobrovolně přistoupí. Jestliže má obviněný při procesu sjednávání dohody o vině a trestu spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, je tento postup logicky nemožný v případech řízení vedených proti uprchlému.

Nadto není možné ani opomíjet obligatorní podmínku, kterou je třeba naplnit, aby státní zástupce vůbec mohl přistoupit k jednáním o dohodě o vině a trestu, tj. prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Prohlášení navíc musí obviněný učinit osobně a ze své svobodné vůle. Za situace, kdy se obviněný skrývá před orgány činnými v trestním řízení, je

¹²⁰ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2022, tabulková část I, 4 NZN 501/2023.

¹²¹ srov. § 63 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictvím ve věcech mládeže.

¹²² srov. § 175a odst. 8 trestního řádu.

zřejmé, že nemůže prohlásení, že spáchal skutek, pro který je stíhán učinit ve formě požadované trestněprávními předpisy.

4.3.2. NEMOŽNOST UZAVŘÍT DOHODU O VINĚ A TRESTU V TRESTNÍM ŘÍZENÍ VEDENÝM S MLADISTVÝM

Institut dohody o vině a trestu není možné aplikovat ani v případech řízení vedených s mladistvým, který nedovrší věku osmnácti let. Tato výjimka z aplikace institutu dohody o vině a trestu sice není explicitně zakotvena v trestním řádu, nicméně dle ustanovení § 291 trestního řádu je řízení v trestních věcech mladistvých upraveno zvláštním zákonem, tj. ZSVM, a až za předpokladu, že tento zvláštní zákon nestanoví jinak, postupuje se podle trestního řádu. Ustanovení § 63 odst. 1 ZSVM pak v tomto ohledu stanovuje, že: „*V řízení ve věci mladistvého, který nedovrší osmnáct let věku, nelze vydat trestní příkaz ani sjednat dohodu o vině a trestu.*“ Formulace citovaného ustanovení ZSVM je poměrně nešťastnou, neboť dle zákonodárce nelze sjednat – tedy uzavřít – dohodu o vině a trestu s mladistvým mladším osmnácti let, nicméně již není nikterak vyloučeno, aby bylo jednání o dohodě o vině a trestu s mladistvým mladším osmnácti let zahájeno, přičemž k uzavření dohody o vině a trestu by došlo až po osmnáctých narozeninách mladistvého.¹²³ Pokud je tedy účelem ustanovení § 63 odst. 1 ZSVM ochrana mladistvého, navrhovala bych de lege ferenda, aby se textace onoho ustanovení změnila následovně: „*V řízení ve věci mladistvého, který nedovrší osmnácti let věku, nelze vydat trestní příkaz ani zahájit jednání o dohodě o vině a trestu.*“

Nemožnost sjednat a uzavřít dohodu o vině a trestu s mladistvým považuji za správné zejména kvůli mentální nevyzrálosti mladistvých (mladistvý by si nemusel uvědomovat následky svého jednání a mohl by vědomě učinit nepravdivé prohlášení, což není možné zhojit ani nutnou obhajobou – obviněný mladistvý může totiž lhát i svému obhájci, když si kvůli své mentální nevyzrálosti nebude stoprocentně uvědomovat závažnost svého jednání a podlehne vidině rychle skončeného trestního řízení, v němž by mu ve výsledku mohl být uložen i mírnější trest¹²⁴). Mladistvý, který nedovrší věku osmnácti let nemůže posoudit veškeré dopady, které s sebou ruku v ruce nese institut dohody o vině a trestu, tj. pravomocné rozhodnutí ve věci samé s pouze velmi omezenou možností opravného prostředku. Dalším a z mého pohledu nejvýznamnějším argumentem pro nemožnost uzavření dohody o vině a trestu s mladistvým je

¹²³ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 28–29 s.

¹²⁴ Ibid.

ten, že primární funkcí trestního řízení vedeného proti mladistvému je funkce výchovná. V ustanovení § 3 odst. 4 ZSVM je uvedeno, že: „*Řízení je přitom třeba vést tak, aby působilo k předcházení dalším protiprávním činům.*“ Jestliže by mladistvý vyjednával se státním zástupcem o trestněprávní sankci, těžko by si mohl uvědomit závažnost trestního řízení a s velkou mírou pravděpodobnosti by se v budoucnu nevyvaroval páčání dalších trestných činů, neboť by mohl mít v hlavě zakotven vzorec, že trestní řízení není nic jiného než vyjednávání o trestu, které by se s trochou nadsázky dalo přirovnat k vyjednávání nejvýhodnější ceny cibule na tržnici.¹²⁵

4.4. SUBJEKTY, KTERÉ SE ÚČASTNÍ JEDNÁNÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU

Jedním z pojmových znaků institutu dohody o vině a trestu je konsensus mezi stranami, které se na vyjednávání účastní, tj. konsensus dosažený mezi obviněným, státním zástupcem a případně i poškozeným.

Státní zástupce, který vede jednání o dohodě o vině a trestu, je v procesu sjednávání dohody o vině a trestu povinen dodržovat formální podmínky, přičemž jednou z nich je právě přítomnost zákonem stanovených subjektů.¹²⁶ Z dikce trestního řádu pak vyplývá, že jednání o dohodě o vině a trestu se obligatorně musí zúčastnit obviněný a za předpokladu, že je obviněný zastoupen obhájcem, tak i jeho obhájce. Bez přítomnosti obviněného není možné dohodu o vině a trestu sjednat. Jeho nepřítomnost by totiž byla v rozporu se samotnou podstatou tohoto institutu, neboť není totiž možné uzavřít jakoukoli dvoustrannou dohodu, jejíž sjednávání se účastní toliko jedna „smluvní“ strana.

Jednání o dohodě o vině a trestu se může účastnit rovněž také poškozený, když nejpozději při prvním jednání o dohodě a vině a trestu má poškozený právo uplatnit svůj nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení, jež mu byla

¹²⁵ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 28–29 s.

¹²⁶ Ibid.

restným činem způsobena¹²⁷ – státní zástupce je povinen poškozeného o tomto náležitě poučit.¹²⁸

Přítomnost poškozeného však ale není obligatorní. Za předpokladu, že byl poškozený o jednání o dohodě o vině a trestu náležitě vyrozuměn, a přesto se k jednání nedostavil, popřípadě již nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení uplatnil v rámci přípravného řízení nebo jestliže prohlásí, že tento svůj nárok uplatňovat nebude, je možné jednání vést i v jeho nepřítomnosti. Dále v této práci se budu zabývat tím, jaké postavení má sám poškozený v procesu sjednávání dohody o vině a trestu, nicméně už nyní predestírám, že ačkoli je to právě poškozený, kdo je spáchaným restným činem nejvíce dotčen, jeho práva nejsou alespoň dle mého názoru nastavena dostatečně tak, aby byl v procesu sjednávání dohody o vině a trestu náležitě chráněn a mohl tak hájit své zájmy.

4.5. FORMY PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ, V NICHŽ JE MOŽNÉ DOHODU O VINĚ A TRESTU UZAVŘÍT

Dohodu o vině a trestu je možné uzavřít ve všech třech formách přípravného řízení, tj. jak v řízení standardním, tak i v řízení rozšířeném a zkráceném.

Možnost uzavřít dohodu o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení postrádá dle mého úsudku jakoukoli logiku. Nelze jinak než souhlasit s Jelínkem, který tvrdí, že umožnění uplatnění dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení jde proti smyslu novely restního řádu z roku 2012, a že v mnoha případech bude procesní náročnost sjednávání dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení mnohem větší, než by tomu tak byl v případech, v nichž by se dohoda o vině a trestu vůbec neuzavírala.¹²⁹ Zkrácené přípravné řízení je vedeno při splnění dvou zákonných podmínek, a sice: podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté, nebo v průběhu prověřování restního oznámení nebo jiného podnětu k restnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení restního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné do dvou týdnů postavit před soud.¹³⁰ Dvoutýdenní lhůtu

¹²⁷ Při standardním restním řízení může poškozený uplatnit svůj nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení nejpozději před zahájením dokazování při hlavním líčení, vzhledem k tomu, že se ale v případě uzavření dohody o vině a trestu hlavní líčení nekoná, je právo poškozeného přihlásit svůj nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení ošetřeno tímto způsobem.

¹²⁸ Ustanovení §175a odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., restní řád, v platném znění.

¹²⁹ Jelínek, J., Dohodovací řízení v restním procesu a otázky související. Bulletin advokacie, 2012, č. 10, 21 s.

¹³⁰ srov. ustanovení § 179a odst. 1 písm. a), b) restního řádu.

k postavení podezřelého před soud lze nicméně prodloužit až o třicet dní v případě, že je sjednávána dohoda o vině a trestu (v každém jiném případě je možné zkrácené přípravné řízení prodloužit pouze o deset dnů). Zkrácené přípravné řízení bylo do trestního řádu zakotveno za účelem toho, aby v případech méně závažných trestných činů proběhlo rychlé policejní šetření s omezeným dokazováním, s tím, že nezbytné důkazy budou provedeny až v řízení před soudem.¹³¹ Prodlužování zkráceného přípravného řízení kvůli jednáním o dohodě o vině a trestu tak jde proti samotné podstatě této formy přípravného řízení, ale i proti podstatě institutu dohody o vině a trestu, díky němuž má docházet ke zrychlení trestního řízení (díky aplikaci institutu dohody o vině a trestu dochází totiž k prodlužování zkráceného přípravného řízení).

Dokonce i důvodová zpráva k novele trestního řádu z roku 2012, uvádí, že lze očekávat, že ve zkráceném přípravném řízení nebude institut dohody o vině a trestu využíván právě kvůli jednoduchosti a rychlosti zkráceného přípravného řízení. Zároveň je v důvodové zprávě k novele trestního řádu z roku 2012, upozorňováno na časovou náročnost sjednávání dohody o vině a trestu, díky čemuž bylo nezbytné prodloužit lhůtu, v níž má být zkrácené přípravné řízení skončeno.¹³² Není mi tedy zcela jasné, proč trestní řád umožňuje sjednávání dohody o vině a trestu i ve zkráceném přípravném řízení, když se sama důvodová zpráva vyjadřuje tak, že není tento institut zcela v souladu s podstatou zkráceného přípravného řízení.

Ačkoli je pravdou, že institut dohody o vině a trestu je ve zkráceném přípravném řízení aplikován minimálně (viz. níže znázorněná tabulka), jsem i tak přesvědčena, že postrádá jakýkoli význam, aby trestní řád vůbec umožňoval sjednávání dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení, a to z důvodů výše vymezených.

¹³¹ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, 545 s.

¹³² Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., [online] [cit. 12. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.psp.sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

Posuzovaný kalendářní rok	Počet dohod o vině a trestu uzavřených ve standardním přípravném řízení	Počet dohod o vině a trestu uzavřených ve zkráceném přípravném řízení	Procentuální počet uzavřených dohod o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení ze všech osob stíhaných a vyřízených ve zkráceném přípravném řízení
2019 ¹³³	154	6	0,82 %
2020 ¹³⁴	249	20	1,79 %
2021 ¹³⁵	506	25	2,19 %
2022 ¹³⁶	613	19	1,74 %

Sama jsem se ve své dosavadní praxi setkala pouze s jedním případem, kdy byl využit institut dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení. Pachatel byl přistižen při krádeži zboží v obchodě se značkovým oblečením (obviněný byl navíc za takový čin odsouzen v posledních třech letech). Státní zástupce v návrhu na potrestání navrhoval, aby soud obviněnému uložil trest odnětí svobody v délce trvání 12 měsíců, pro jehož výkon měl být obviněný zařazen do věznice s ostrahou. Neprodleně poté, co byl obhajobě doručen návrh na potrestání, byla obhajoba k jejímu překvapení kontaktována státním zástupcem s návrhem na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu. Státní zástupce pak při jednání o dohodě o vině a trestu navrhnul, aby byl obviněnému uložen podmíněný trest odnětí svobody. Obhajoba samozřejmě přistoupila na uzavření dohody o vině, neboť její znění bylo velmi příznivé pro obviněného (mnohem příznivější než trest navrhaný státním zástupcem v návrhu na potrestání). Trestní řízení se nicméně s ohledem na jednání o dohodě o vině a trestu značně protáhlo, neboť se prodloužila délka trestním řádem stanovené lhůty k postavení obviněného před soudem a objektivně mohu uvést, že uzavření dohody o vině a trestu bylo pro probíhající trestní řízení nadbytečné.

¹³³ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019 ze dne 15. 6. 2020, 4 NZN 501/2020.

¹³⁴ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2020 ze dne 15. 6. 2021, 4 NZN 501/2021.

¹³⁵ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021 ze dne 28. 6. 2022, 4 NZN 501/2022.

¹³⁶ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2022, tabulková část I, 4 NZN 501/2023.

5. ŘÍZENÍ O DOHODĚ O VINĚ A TRESTU

Řízení o dohodě o vině a trestu se dělí do dvou procesních fází, přičemž jedna z těchto fází je neveřejnou, tj. dohodovací řízení a druhou je řízení před soudem, při němž soud ve veřejném zasedání rozhoduje o schválení již uzavřené dohody o vině a trestu. Samotný proces sjednávání je upraven zejména v ustanovení § 175a až ustanovení § 175b trestního řádu, přičemž druhá fáze, tj. rozhodování soudu o schválení uzavřené dohody o vině a trestu je upravena v ustanovení § 314o a násl. trestního řádu.

5.1. DOHODOVACÍ ŘÍZENÍ

Dojde-li k naplnění podmínek vymezených v ustanovení § 175 odst. 1, odst. 3 a odst. 8 trestního řádu, je státní zástupce oprávněn zahájit jednání s obviněným o dohodě o vině a trestu. Přistoupit k jednáním o dohodě o vině a trestu může státní zástupce jak ze své vlastní iniciativy, tak i na návrh obviněného. Hlavním znakem dohodovacího řízení je jeho neveřejnost. Vzhledem k tomu, že dohodovací řízení představuje základ celého řízení o dohodě o vině a trestu, shledávám v tomto masivní zásah do zásady veřejnosti vyjádřené v ustanovení § 2 odst. 10 trestního řádu.¹³⁷

Dle dikce ustanovení § 175a odst. 1 trestního řádu by jednání o dohodě o vině a trestu neměla být zahájena dříve než na konci přípravného řízení, tedy až poté, co má státní zástupce k dispozici výsledky vyšetřování. Jsem přesvědčena, že by si státní zástupce měl prostudovat trestní spis obsahující veškeré důkazy opatřené v přípravném řízení a důkladně zvážit, zda je vhodné navrhnout aplikaci institutu dohody o vině a trestu či zda přistoupit k podání obžaloby. Existuje ale i řada postojů zastávající názor, že jednání o dohodě o vině a trestu je možné zahájit již v průběhu přípravného řízení. Nejvyšší státní zástupce JUDr. Igor Stříž v tomto ohledu uvedl: „*Dohoda o vině a trestu by měla být uzavírána na samém počátku vyšetřování, aby ušetřila čas, prostředky.*“¹³⁸ Závěr Nejvyššího státní zástupce však nemá oporu ani v trestním řádu, dokonce ani v pokynu o postupech státních zástupců v trestním řízení. V pokynu č. 9/2019 obecné povahy o postupu státních zástupců v trestním řízení je v článku 61 uvedeno, že: „*Před zahájením jednání o dohodě o vině a trestu státní zástupce přezkoumá, zda výsledky*

¹³⁷ blíže kapitola 2.5. této práce

¹³⁸ ČTK: Nový šéf žalobců bude pokračovat v podporování dohod o vině a trestu, *Advokátní deník* [online]. [cit. 2023-09-09], Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/07/15/novy-sef-zalobcu-bude-podporovat-dohody-o-vine-trestu/>.

přípravného řízení dostatečně prokazují, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný.“ Jestliže by tedy státní zástupce inicioval nebo souhlasil se zahájením jednání o dohodě o vině a trestu na počátku vyšetřování, postupoval by v rozporu s ustanovením § 175a odst. 1 trestního řádu, neboť by při jednáních nevycházel z výsledků vyšetřování, resp. z výsledků přípravného řízení, ale pouze z výsledků prověřování. Vantuch se v tomto kontextu vyjádřil tak, že: „*Pokud je dohoda o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným uzavírána na samém počátku vyšetřování, dochází k tomu dříve, než jsou důkazy ve vyšetřování provedeny a vyhodnoceny.*“¹³⁹ Sokol naopak v tomto ohledu uvádí, že: „*Za sebe již nyní mohu říci, že i s vědomím rizik, která jsou či mohou být spojena s DOVT uzavřenou v rané fázi trestního řízení, jsem přesvědčen, že prioritou by měla být vůle obviněného. Samozřejmě vůle svobodná, neovlivněná nátlakem a projevená na základě informací, které obviněný považuje za dostatečné.*“¹⁴⁰ Já osobně nepovažuji názor Sokola za správný, když se zcela ztotožňuji se závěry Vantucha. Sokol dle mého osobního názoru zcela opomíjí nároky poškozeného, jaká újma mohla být poškozenému trestním řízením způsobena, ale hlavně preventivní funkci trestního řízení. Není totiž možné trestní řízení koncipovat tak, že pokud obviněný chce, podrobí se celé trestní řízení této jeho vůli. Jako další argument podporující nemožnost sjednání dohody o vině a trestu v průběhu vyšetřování bych uvedla, že na počátku přípravného řízení a velmi často ani v průběhu přípravného řízení nemají orgány činné v trestním řízení zpracovány znalecké posudky prokazující například míru nemajetkové újmy způsobené poškozenému. V tomto ohledu bych vyzdvihla trestný čin znásilnění ve smyslu ustanovení § 185 trestního zákoníku. Za předpokladu, že by oběti byla trestným činem způsobena psychická porucha, typicky posttraumatická stresová porucha projevující se stavy úzkosti, představuje tento následek těžké ublížení na zdraví oběti.¹⁴¹ Právní kvalifikace skutku tak bude díky znaleckému posudku prokazujícímu existenci této psychické poruchy jiná – oběť díky tomu bude mít nárok na vyšší náhradu nemajetkové újmy v penězích a obviněný bude čelit obvinění z trestného činu, na něž trestní zákoník stanovuje trest odnětí svobody v délce trvání pět až dvanáct let. S ohledem na uvedené je tak nepochybné, že by státní zástupci neměli přistupovat k jednáním o dohodě o vině a trestu v době před skončením vyšetřování.

¹³⁹ VANTUCH, Pavel. *Lze uzavírat dohody o vině a trestu na počátku vyšetřování?* Bulletin advokacie, 2023, č. 1-2, 23-29 s.

¹⁴⁰ SOKOL, Tomáš. *Dohoda o vině a trestu jako kvadratura kruhu.* Bulletin advokacie, 2023, č. 5, 15–21 s.

¹⁴¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1093/2014 či rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 3 Tdo 1111/2015.

Není možné opomíjet ani skutečnost, že do doby skončení vyšetřování jsou orgány činné v trestním řízení oprávněny ze závažných důvodů odepřít obviněnému nahlédnout do trestního spisu (závažným důvodem se rozumí zejména možnost ohrožení, popř. zmaření výsledků přípravného řízení, zvláště možnost narušení objektivnosti důkazu¹⁴²). Za situace, kdy by ale státní zástupce zahájil s obviněným jednání o dohodě o vině a trestu ještě před skončením vyšetřování, musí obviněnému umožnit do trestního spisu nahlédnout. Obviněný tak (v případě, že by státní zástupce inicioval jednání o dohodě o vině a trestu ještě před skončením vyšetřování) nemusí mít ucelený přehled o obsahu trestního spisu, což zejména z mého pohledu je problematické. Mohla by totiž nastat následující situace: Státní zástupce si je vědom toho, že se v rámci fáze vyšetřování nepodaří orgánům činným v trestním řízení zajistit potřebné množství důkazů, které by spolehlivě přesvědčily soud o vině obviněného. Obviněný svou vinu ze spáchání onoho trestného činu popírá. Státní zástupce se z toho důvodu rozhodne kontaktovat obviněného s návrhem na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu s tím, že mu navrhne velmi nízký trest a bude mu zároveň tvrdit, že disponuje řadou usvědčujících důkazů na jejichž podkladě by ho soud odsoudil k mnohem přísnějšímu trestu. Obviněný, na kterého je ze strany státního zástupce vyvíjen tlak, a kterému dosud nebylo umožněno nahlédnout do trestního spisu, vyjádří souhlas se zahájením jednání o dohodě o vině a trestu. Následně poté je obviněnému ze strany orgánů činných v trestním řízení umožněno nahlédnout do trestního spisu, z něhož zjistí, že orgány činné v trestním řízení nedisponují žádnými důkazy prokazujícími jeho vinu a rozhodne se od jednání o dohodě o vině a trestu odstoupit (neboť je buďto nevinný a jen se trestního řízení bál nebo věří tomu, že jej soud shledá nevinným z důvodu absence usvědčujících důkazů). V případech, v nichž ale již bylo jednání o dohodě o vině a trestu zahájeno, je státní zástupce povinen sepsat protokol, kde tuto skutečnost zaznamená. Protokol o uskutečněném jednání o dohodě o vině a trestu se stane součástí trestního spisu. Soud, který bude v hlavním líčení rozhodovat o vině obviněného, pak právě kvůli existenci tohoto protokolu nemusí ve věci rozhodnout objektivně a důkazy může hodnotit v jiném světle, protože proč by obviněný, který by byl nevinný přistoupil k jednáním o dohodě o vině a trestu? Vantuch tak *de lege ferenda* navrhuje, aby bylo nebylo možné odmítnout žádost obviněného k nahlídnutí do spisu, pokud obviněný uvažuje o možnost sjednání dohody o vině a trestu.¹⁴³

¹⁴² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22. 2. 1967, sp. zn. Pls 3/6.

¹⁴³ VANTUCH, Pavel. *Lze uzavírat dohody o vině a trestu na počátku vyšetřování?* Bulletin advokacie, 2023, č. 1-2.

Institut dohody o vině a trestu může být ale zneužit i ze strany obviněného, který si je vědom toho, že spáchal trestný čin, a že by mu soudem byl uložen trest odnětí svobody při horní hranici zákonné trestní sazby. Jestliže by tedy bylo možné dohodu o vině a trestu uzavřít již na počátku přípravného řízení, mohl by obviněný zneužít tohoto institutu, dohodnout se se státním zástupcem na trestu odnětí svobody, jehož výše bude hluboko pod dolní hranicí trestní sazby, neboť si bude vědom toho, že pokud by přípravné řízení pokračovalo, získaly by orgány činné v trestním řízení důkazy, které by mu mohly jen přitížit – typicky by mohlo dojít k překvalifikování trestného činu kvůli například vyšší výši způsobené škody.

Výše je vyjádřeno, odkdy může státní zástupce zahájit jednání o dohodě o vině a trestu. Dokdy ale mohou obviněný se státním zástupcem přistoupit k jednáním o dohodě o vině a trestu?

Obviněný je oprávněn se po doručení obžaloby vyjádřit k tomu, zda má zájem se státním zástupcem sjednat dohodu o vině a trestu. Po doručení obžaloby může soud nařídit předběžné projednání obžaloby s cílem zahájení jednání o dohodě o vině a trestu. V ustanovení § 206b odst. 1 trestního řádu je pak uvedeno, že soud při hlavním líčení, za předpokladu, že to vzhledem k okolnostem případu považuje za vhodné, vyzve státního zástupce, obviněného a poškozeného, aby se vyjádřili k možnosti sjednání dohody o vině a trestu. Uvedené představuje momenty trestního řízení, v nichž je možné dát podnět k zahájení jednání o dohodě o vině a trestu. Trestní řád však ale nestanovuje časový rámeček, do kdy může být podán návrh na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu. Recentní rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky v tomto ohledu stanovuje, že k jednáním o dohodě o vině a trestu lze přistoupit nejpozději na počátku hlavního líčení před zahájením dokazování soudem prvního stupně, když stanovil: *„Nelze se ztotožnit ani se závěrem ministra spravedlnosti, že nově přijatá úprava podle § 206b tr. ř. umožňuje kdykoli v průběhu řízení před soudem prvního stupně schválit uzavřenou dohodu o vině a trestu. Systematické zařazení posledně zmíněného zákonného ustanovení do právní úpravy počátku hlavního líčení svědčí pro závěr, že tento postup je možný a vhodný především na počátku hlavního líčení před zahájením dokazování soudem prvního stupně.“*¹⁴⁴ Na druhou stranu ale metodika Nejvyššího státního zastupitelství uvádí, že: *„Dohodu o vině a trestu lze s obviněným sjednat v řízení před soudem prvního stupně v průběhu hlavního líčení do doby, než soud počne vyhlášovat rozsudek.“*¹⁴⁵, nicméně bezprostředně poté dodává, že největší smysl má uzavřít dohodu o vině a trestu ještě v přípravném řízení. Pokud by skutečně

¹⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022.

¹⁴⁵ Metodika Nejvyššího státního zastupitelství k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu ze dne 27. 1. 2023, sp. zn. 1 SL 111/2022.

byla dohoda o vině a trestu sjednávána kdykoli v průběhu hlavního líčení, zejména pak po provedení dokazování, mohl by obviněný přistoupit k jednáním čistě z důvodu, že by z provedeného dokazování zjistil, že bude soudem uznán vinným a že mu s největší pravděpodobností bude uložen trest odnětí svobody v horní hranici trestní sazby, a tak přistoupí na jednání o dohodě o vině a trestu s vidinou mírnějšího trestu.¹⁴⁶ Metodika Nejvyššího státního zastupitelství k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu však hovoří tak, že „samotným účelem dohody je dáno, že rozsah zmírnění trestu bude tím větší, čím dříve bude dohoda v trestním řízení sjednána.“¹⁴⁷ Je tak zřejmé, že i pokud by obviněný navrhnul zahájení jednání o dohodě o vině a trestu v hlavním líčení po provedeném dokazování, neměl by mu státní zástupce vyjít vstříc tím, že by mu jakkoli zmírnil trest oproti trestu, jehož uložení sám navrhoval v obžalobě.

Výše jsem vyzdvihovala přínos institutu dohody o vině a trestu spočívající ve zrychlení a zefektivnění trestního řízení. Dohodne-li se státní zástupce s obviněným v průběhu konání hlavního líčení (i kdyby na samotném počátku hlavního líčení) na tom, že přistoupí k jednáním o dohodě o vině a trestu, může soud hlavní líčení přerušit a poskytnout tak státnímu zástupci a obviněnému prostor pro neveřejné jednání o obsahu dohody o vině a trestu. Jestliže se ale státní zástupce s obviněným na znění dohody o vině a trestu nedohodnou, v hlavním líčení se pokračuje – trestní řízení se tím pak protahuje a je nákladnější, než kdyby k jednání o dohodě o vině a trestu vůbec nedošlo.

De lege ferenda bych s ohledem na výše uvedené navrhovala, aby trestní řád explicitně zakazoval zahájení jednání o dohodě o vině a trestu před skončením fáze vyšetřování, aby došlo k vypuštění ustanovení § 186 písm. g) trestního řádu a dále aby byla omezena aplikace ustanovení § 206b trestního řádu toliko na případy, kdy od okamžiku podání obžaloby vyvstanou nějaké nové, pro ten konkrétní případné významné, skutečnosti. Dále bych pak navrhovala, aby bylo trestním řádem výslovně stanoveno, dokdy může být k jednáním o dohodě o vině a trestu přistoupeno. Obecně se totiž domnívám, že by institut dohody o vině a trestu měl být vnímán jako institut zrychlující trestní řízení a za určité privilegium – pokud obviněný odmítal uzavření dohody o vině a trestu po skončení vyšetřování, proč by mu toto mělo být opakovaně umožňováno i v řízení před soudem?

¹⁴⁶ KLÁTIK, J. *Konanie o dohode o vině a treste z pohľadu výkonu obhajoby*. In JELÍNEK, J. a kol. *Alternatívni řešení trestních věcí*, Leges. 2016, ISBN: 978-80-7502-109-0, 102-106 s.

¹⁴⁷ Metodika Nejvyššího státního zastupitelství k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu ze dne 27. 1. 2023, sp. zn. 1 SL 111/2022

5.1.1. NÁVRH A NÁSLEDNÉ ZAHÁJENÍ DOHODOVACÍHO ŘÍZENÍ

Návrh na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu může vzejít jak ze strany státního zástupce, tak i ze strany obviněného.¹⁴⁸ V praxi jsem se nicméně setkala s tím, že prvotní impuls k zahájení jednání o uzavření dohody o vině a trestu přichází velmi často ze strany obviněného. Osobně se totiž domnívám, že pro státního zástupce je mnohem jednodušší zúčastnit se hlavního líčení a přenechat rozhodnutí o vině a trestu na příslušném soudu, neboť celý proces sjednávání dohody o vině a trestu je spojen s rozsáhlou administrativou (která je samozřejmě na bedrech státních zástupců), a proto většinou sami státní zástupci sjednávání dohody o vině a trestu neinicíují. Dalším důvodem, pro který státní zástupce nemusí iniciovat zahájení jednání o dohodě o vině a trestu, je jejich obava z toho, že budou obviněni z korupce. Například v situaci, kdy by státní zástupce přistoupil na dohodu o vině a trestu ve věci trestného činu, za který je dle trestního zákoníku možno uložit trest odnětí svobody, a přitom by se dohodl s obviněným, který je navíc úspěšným podnikatelem, pouze na peněžitém trestu, by mohlo vzniknout podezření, že byl státní zástupce zkorumpován. V takovém případě by se nepochybně objevila úvaha, že se v České republice lze vyplatit z trestního řízení.

Návrh na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu může učinit i sám státní zástupce. Trestní řád však nestanovuje žádnou konkrétní lhůtu, v níž by se obviněný měl k takovému návrhu vyjádřit. K této absenci lhůty vyjádřil Jelínek obavu, že by takový nedostatek mohl obviněnému umožnit obstruovat trestní řízení.¹⁴⁹ Naopak Bohuslav namítá, že státní zástupce má možnost ve svém návrhu specifikovat lhůtu pro obviněného, čímž by bylo možné eliminovat riziko případných obstrukcí ze strany obviněného.¹⁵⁰

Trestní řád neupravuje formu návrhu, který předchází zahájení jednání o dohodě o vině a trestu. Dle komentářové literatury představuje návrh podání ve smyslu ustanovení § 59 trestního řádu¹⁵¹, nicméně není vyloučeno, aby byl učiněn i prostřednictvím telefonického hovoru¹⁵²

¹⁴⁸ srov. ustanovení §175a odst. 1 trestního řádu.

¹⁴⁹ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 22.

¹⁵⁰ BOHUSLAV, Lukáš. *Dohoda o vině a trestu*. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-744-7, 120 s.

¹⁵¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 2257 s

¹⁵² Pro účely vzájemné komunikace mezi státním zástupcem a obhájcem při uzavírání dohod o vině a trestu bylo v roce 2018 mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou přijato Memorandum o součinnosti: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/MEMORANDUM_NSZ_CAK.pdf

nebo aby obviněný projevil svůj zájem na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu při výslechu konané v přípravném řízení.¹⁵³

Státní zástupce by měl předtím, než vyjádří svůj postoj k zahájení jednání o dohodě o vině a trestu zvážit, zda v dané trestní věci nebude postupovat jiným způsobem, tj. zda nebude například zastavovat trestní stíhání, postupovat věc jinému orgánu, trestní stíhání podmíněně zastaví nebo zda neschválí narovnání. Dle komentářové literatury mají tyto postupy přednost před sjednáním dohody o vině a trestu. Jestliže má tedy státní zástupce záměr ve věci postupovat dle výše uvedených postupů, měl být návrh na jednání o dohodě o vině a trestu odmítnout pro jeho nedůvodnost.¹⁵⁴ Státní zástupce by ovšem měl také zvážit, zda je vůbec vhodné v té dané trestní věci jednání o dohodě o vině a trestu zahájit, aby ale uvedené mohl náležitě posoudit, měl by vzít v úvahu kritéria vhodnosti:

- a) zda je obviněný ochoten při vyšetřování spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení;
- b) zda byl již v minulosti obviněný trestně stíhán či pravomocně odsouzen za spáchání trestného činu;
- c) povaha a závažnost trestného činu, který je spatřován ve skutku, pro něž se řízení vede;
- d) zda obviněný vyjadřuje lítost a uvědomuje si závažnost jím spáchaného skutku;
- e) požadavek rychlého a přiměřeného skončení věci;
- f) zda zajistily orgány činné v trestním řízení dostatek důkazů, které by obviněného, i v případě neuzavření dohody o vině a trestu, usvědčily;
- g) možný vliv trestního řízení a dohody na svědky a na veřejnost;
- h) potenciální trest v případě, že by byl obviněný usvědčen v hlavním líčení;
- i) veřejný zájem, na základě kterého by se měl případ projednat v hlavním líčení;
- j) náklady trestního řízení, popř. náklady odvolacího řízení – jestliže je dohoda o vině a trestu schválena, neprobíhá dokazování a není možné se proti rozsudku, jímž byla dohoda o vině schválena, odvolat. Státní zástupce by tak měl zvážit i náklady, které by v trestním řízení v případě nesjednání dohody o vině a trestu mohly vzniknout například s ohledem na provádění dokazování a následné podávání opravných prostředků;

¹⁵³ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 758 s.

¹⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 2257 s.

- k) potřeba zabránit pozdnímu skončení jiných rozpracovaných trestních věcí;
- l) ochota obviněného nahradit způsobenou škodu.¹⁵⁵

Výše specifikovaná kritéria však nejsou v trestním řádu explicitně upravena, a proto může státní zástupce přistoupit k jednání o dohodě o vině a trestu i v případech, v nichž naplněna nebudou. Na druhou stranu, ale státní zástupce není povinen přistoupit k jednáním o dohodě o vině a trestu v případech, v nichž jsou výše uvedená kritéria vhodnosti naplněna bez dalšího, neboť obviněný nemá jakýkoli právní nárok na uzavření dohody o vině a trestu. Kritéria vhodnosti by se tedy dala spíše označit jako určitá pomůcka, kterou státní zástupci využívají v případech, kdy zvažují, zda k jednáním o dohodě o vině a trestu přistoupí. Lze tak konstatovat, že aplikace institutu dohody o vině a trestu je toliko fakultativní¹⁵⁶ a je tak čistě na subjektivním posouzení státního zástupce, zda k jednáním přistoupí, či nikoli (bez ohledu na to, zda jsou kritéria vhodnosti naplněna, či nikoli).¹⁵⁷ Fakultativnost využití institutu dohody o vině a trestu pak dle některých teoretiků může hraničit s principem právní jistoty, neboť dva rozdílní obvinění, kteří spáchali dva zcela totožné skutky, mohou mít v trestním řízení zcela odlišné postavení – u jednoho z nich státní zástupce přistoupí k jednání o dohodě o vině a trestu, zatímco u druhého z nich nikoli.¹⁵⁸ De lege ferenda bych v tomto ohledu navrhovala, aby trestní řád upravoval přesná kritéria, která budou určovat, co musí být splněno, aby státní zástupce

¹⁵⁵ Rajnič, M. *Skutočnosti, ktoré zvažuje prokurátor pri konaní o dohode o vine a treste*. Justičná revue, 2008, č. 10. 1391 s.

¹⁵⁶ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav, a kol. *Trestní řád* (č. 141/1961 Sb.) – Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, díl I., s.1305-1321.

¹⁵⁷ V tomto ohledu si dovoluji odkázat na trestní řízení, které jsem popsala na straně 26 této práce, v němž obviněný, jenž spáchal zvlášť závažný zločin loupeže, uzavřel se státním zástupcem dohodu o vině a trestu. Ačkoli měl tento obviněný již v trestním rejstříku záznam za dřívější pravomocné odsouzení za spáchání zvlášť závažného zločinu loupeže, přesto se státní zástupce rozhodl s obviněným dohodu o vině a trestu uzavřít. Dle kritérií vhodnosti měl státní zástupce posoudit, zda byl obviněný již v minulosti trestně stíhán či pravomocně odsouzen za spáchání trestného činu. Postupoval státní zástupce v rozporu s trestním řádem, když uzavřel s obviněným dohodu o vině a trestu i přesto, že obviněný byl již v minulosti pravomocně odsouzen za spáchání zcela totožného trestného činu? Dle mého názoru nikoli, neboť v trestním řádu není nikterak zohledněno, jakým způsobem má státní zástupce posuzovat, zda s obviněným dohodu o vině a trestu uzavřít či nikoli. Lze postup státního zástupce v tomto konkrétním případě označit za správný a morální? Zde se domnívám, že postup státního zástupce nebyl správný a morální, když uzavřel dohodu o vině a trestu s obviněným, který byl již v minulosti za zcela totožnou trestnou činnost pravomocně odsouzen. Obviněný byl ve věku blízkém mladistvému a preventivní funkce trestního řízení nebyla v tomto ohledu naplněna. Pokud by v této konkrétní věci zastupoval obžalobu jiný státní zástupce, jsem přesvědčena, že by s obviněným dohodu o vině a trestu neuzavřel, neboť je zcela proti logice věci, aby se uzavírala dohoda o vině a trestu s recidivistou, který si nikterak neuvědomuje závažnost trestního řízení.

¹⁵⁸ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 33 s.

vůbec mohl přistoupit k jednání o dohodě o vině a trestu (podmínky vyjádřené v ustanovení § 175a trestního řádu nepovažují za dostatečné, když jsou vyjádřeny velmi široce). Jakmile by tato kritéria byla naplněna, měl by státní zástupce obligatorně navrhnout zahájení jednání o dohodě o vině a trestu, čímž by se alespoň do určité míry narovnal zásah do principu právní jistoty.

Shledá-li státní zástupce návrh obviněného na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu nedůvodným, vyrozumí o tomto svém stanovisku obviněného, resp. obhájce obviněného. Obviněný nedisponuje žádným právním prostředkem, kterým by se mohl proti takovému závěru státního zástupce bránit – v případě nesprávného úsudku státního zástupce není zákonem zakotven žádný dohled nadřízených subjektů a s tím spojená možnost zjednání nápravy. Byla-li by v trestním řádu zakotvena možnost podat proti zamítavému stanovisku státního zástupce řádný opravný prostředek, mohlo by to být v přímém rozporu s podstatou institutu dohody o vině a trestu, neboť by obhajoba mohla tímto způsobem obstruovat trestní řízení, když by mohla podat zcela nedůvodný návrh na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu a poté, co by státní zástupce tento návrh odmítl, byl by proti takovému rozhodnutí státního zástupce podáván řádný opravný prostředek se zcela nesmyslným odůvodněním.¹⁵⁹ Jedinou možnou formou obrany, je možnost opakovaného podávání návrhů na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu. Domnívám se však, že by možnost opakovaného podávání návrhů na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu měla být zákonem značně omezena. Zákon by měl stanovovat taxativní výčet podmínek, jejichž naplnění by obviněného opravňovalo k podání opakovaného návrhu na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu. Takovou podmínkou by kupříkladu mohla být podstatná změna skutkových okolností či změna obhájce. Pokud totiž ke změně skutkových okolností nedojde, lze si jen stěží představit situaci, v níž by státní zástupce změnil svůj postoj a opakovanému návrhu obviněného na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu by najednou přistoupil.

Souhlasí-li státní zástupce se sjednáním dohody o vině a trestu s obviněným, stanoví termín takového jednání. K jednání předvolá státní zástupce obviněného, případně i jeho obhájce a poškozeného.¹⁶⁰ Poškozený by měl být v předvolání poučen o tom, že nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu může přihlásit svůj nárok na náhradu škody nebo

¹⁵⁹ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 754 s.

¹⁶⁰ Dle ustanovení § 175a odst. 2 trestního řádu státní zástupce nepředvolá k jednání o dohodě o vině a trestu poškozeného, který prohlásil, že se vzdává procesních práv, jež mu zákon jako poškozenému přiznává.

nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení, a zároveň že k později uplatněnému nároku nebude přihlíženo.

Zákon státnímu zástupci nestanovuje lhůtu pro stanovení termínu jednání, nicméně v tomto ohledu není možné opomíjet základní zásadu trestního řízení, jenž je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 4 trestního řádu, tedy na zásadu rychlosti trestního řízení. Státní zástupce by tak v souladu s touto zásadou měl stanovit termín na nejbližší možný. O době a místě takového jednání je pak státní zástupce povinen vyrozumět obviněného a jeho obhájce, případně i poškozeného. Výjimku představuje jednání o dohodě o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení, kdy je trestním řádem stanovena lhůta pro skončení zkráceného přípravného řízení, tj. lhůta do kdy musí být dohoda o vině a trestu uzavřena. Státní zástupce by tak měl jednání o dohodě o vině a trestu naplánovat tak, aby případné uzavření dohody o vině a následné podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu stihlo v zákonem dané lhůtě.¹⁶¹

Trestní řád neupravuje ani místo, kde by se mělo jednání o dohodě o vině a trestu uskutečnit. Je tak čistě na úvaze státního zástupce, kde bude jednání probíhat – může se jednat o kancelář státního zástupce, věznici, soudní síň apod – v každém případě by ale státní zástupce měl při volbě místa zohlednit zachování diskrétnosti takového jednání.

Jestliže byl obviněný k jednání o dohodě o vině a trestu řádně předvolán a stejně se k němu nedostavil, může státní zástupce přistoupit k aplikaci institutu předvedení či uložení pořádkové pokuty, neboť dostavení se k úkonu jednání o vině a trestu je povinností obviněného. Nedává však jakýkoli smysl, aby státní zástupce v praxi k aplikaci těchto institutů přistupoval, neboť nedostaví-li se obviněný k jednání, nelze očekávat, že by dobrovolně s orgány činnými v trestním řízení spolupracoval, a že by prohlásil, že spáchal skutek, pro který je stíhán.¹⁶²

5.1.2. POUČOVACÍ POVINNOST STÁTNÍHO ZÁSTUPCE

Při zahájení jednání o dohodě o vině a trestu je povinností státního zástupce náležitě obviněného poučit o jeho procesních právech a zároveň jej srozumitelně informovat o důsledcích spjatých s uzavřením takové dohody. Poučovací povinnost státního zástupce je navíc zesílena tím, že od novely trestního řádu z roku 2020 nemusí být obviněný při jednáních o dohodě o vině a trestu obligatorně zastoupen obhájcem. Je proto nezbytné, aby státní zástupce při poučení použil jazyka, jenž obviněnému umožní plně chápat právní následky uzavření dohody.

¹⁶¹ srov. ustanovení § 179b odst. 4 a § 179f odst. 2 písm. a) trestního řádu.

¹⁶² BOHUSLAV, Lukáš. *Dohoda o vině a trestu*. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-744-7, 119 s.

Jak jsem již v této práci popsala, obviněný se sjednáním dohody o vině a trestu vzdává svého práva na projednání věci v hlavním líčení. Zároveň se obviněný vzdává svého práva podat odvolání proti rozhodnutí ve věci samé (jediným případem, kdy je obviněný oprávněn podat proti rozsudku schvalujícímu dohodu o vině a trestu odvolání, je situace, kdy takový rozsudek nekoresponduje se zněním dohody, kterou obviněný se státním zástupcem uzavřel). O těchto důsledcích by měl být obviněný náležitě poučen a státní zástupce by si měl být jist, že obviněný je s těmito následky plně srozuměn. Státní zástupce by však měl obviněného poučit i o jeho možnosti nahlédnout do trestního spisu. Evropský soud pro lidská práva neshledává problematickým, jestliže se obviněný vzdává některých svých práv na spravedlivý proces, a to za předpokladu, že tak činí informovaně a hlavně dobrovolně, bez jakéhokoli nátlaku vyvíjeného ze strany orgánů činných v trestním řízení.¹⁶³

Ve vztahu k poškozenému má státní zástupce jednak základní poučovací povinnost, kdy jej musí poučit o jeho právech vymezených v ustanovení § 46 trestního řádu a jednak zvláštní poučovací povinnost, kdy musí poškozeného poučit o tom, že nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu je poškozený oprávněn přihlásit svůj nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení. Státní zástupce je povinen poškozeného upozornit na skutečnost, že na později uplatněný nárok nebude brán zřetel, neboť se jedná o pochybení, které není možné v řízení o dohodě o vině a trestu zhojit.¹⁶⁴

Jestliže by státní zástupce nesplnil svou poučovací povinnost ve vztahu k obviněnému, soud by uzavřenou dohodu neschválil z důvodu závažného porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu.¹⁶⁵

5.1.3. JEDNÁNÍ O DOHODĚ O VINĚ A TRESTU

Za situace, že dojde k naplnění veškerých skutečností uvedených v předchozích kapitolách této práce, nebrání již nic zahájení jednání o dohodě o vině a trestu. Ačkoli by se z názvu institutu dohody o vině a trestu mohlo zdát, že státní zástupce uzavírá s obviněným dohodu jak o vině, tak i o trestu, není tomu tak. Jestliže obviněný neprohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, v jednání se dále nepokračuje – vina obviněného tedy není předmětem jednání, když státní zástupce s obviněným toliko jedná o druhu a výši trestu, popřípadě rozsahu

¹⁶³ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 4. 2014, č. 9043/05, ve věci Natsvilishvili and Togondizde vs. Georgia

¹⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 2257 s.

¹⁶⁵ srov. ustanovení § 314r odst. 2 trestního řádu.

a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení. Nejde tak o dohodu o vině a trestu v pravém slova smyslu, ale toliko o dohodu o trestu.

Zákonem není stanoven rozsah jednání o dohodě o vině a trestu, tj. zda má státní zástupce s obviněným dohodu sjednat během jednoho jednání nebo v průběhu několika jednání. V případech méně závažných skutků, zejména jsou-li předmětem zkráceného přípravného řízení, lze očekávat že bude dohoda sjednána a uzavřena během jednoho jednání. Naopak v případech hospodářských či daňových trestných činů se mohou jednání protáhnout a k uzavření dohody o vině a trestu může dojít až po několikátém jednání. Jelikož není stanoven proces těchto jednání, lze každé jednání o dohodě o vině a trestu označit za specifické. O průběhu jednání o dohodě o vině a trestu sepíše státní zástupce protokol, jehož součástí je podpis státního zástupce, obviněného, případně obhájce obviněného a poškozeného. V případě neúspěšnosti jednání, zanese státní zástupce tuto skutečnost do protokolu a dále se v trestním řízení pokračuje dle obecných ustanovení trestního řádu.¹⁶⁶

Prvním krokem samotného jednání je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Jednotlivými aspekty prohlášení obviněného jsem se zabývala v kapitole 4.1.1. této práce. Jakmile obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, může být přistoupeno k jednáním o případných nárocích poškozeného a k dohadování o trestněprávní sankci.¹⁶⁷

Předmětem jednání mezi státním zástupcem a obviněným naopak není právní kvalifikace skutku. I když se v zemích anglosaského právního systému v rámci jednání o dohodě o vině a trestu běžně jedná i o právní kvalifikaci skutku, v českém právním řádu, stejně jako v právním řádu německém, je však takové jednání vyloučeno.¹⁶⁸ Král v tomto ohledu uvedl, že: „Z hlediska zachování rovnosti před zákonem nelze připustit, aby stejné skutky byly z hlediska právní kvalifikace posuzovány odlišně, a to jen kvůli urychlení trestního řízení.“¹⁶⁹

¹⁶⁶ PELC, Vladimír, TEJNSKÁ, Katarína, In: JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. Vyd. 5., Praha: Leges, 2018, s. 734-737.

¹⁶⁷ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 30 s.

¹⁶⁸ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 30 s.

¹⁶⁹ Král, V.: *Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizovaného trestního řádu*. Právní rozhledy 2008, č. 20, II. s.

5.1.3.1. JEDNÁNÍ O TRESTNĚPRÁVNÍ SANKCI

Co se týče trestněprávní sankce, která je předmětem jednání o dohodě o vině a trestu, tak by měl státní zástupce postupovat vždy v souladu s požadavkem přiměřenosti trestněprávních sankcí a přihlídnout k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, k poměrům pachatele a k právem chráněným zájmům osob trestným činem poškozených. Nicméně předně by měl státní zástupce nicméně zvážit, zda v tom daném případě nejsou splněny trestním zákoníkem stanovené podmínky pro uložení ochranného opatření. Pokud nikoli a pokud by státní zástupce navrhoval obviněnému trest odnětí svobody, měl by vzít v potaz ustanovení § 58 odst. 3 trestního řádu a zvážit uložení trestu odnětí svobody pod dolní hranicí trestní sazby.¹⁷⁰ Možnost státního zástupce navrhnout obviněnému trest pod dolní hranicí zákonné trestní sazby je však omezena v ustanovení § 58 odst. 4 trestního zákoníku, kde jsou stanoveny mantinely pro případné snižování trestu odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby. Osobně se domnívám, že by bylo vhodné, aby trestní zákoník zakotvoval taxativní výčet trestných činů, u nichž by nebylo možné uložit trest odnětí svobody pod dolní hranicí trestní sazby. Těmito trestnými činy by měly být zejména trestné činy proti životu a zdraví, trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a trestné činy proti rodině a dětem. Co se ale týče aplikace ustanovení § 58 odst. 3 trestního řádu, tak metodika Nejvyššího státního zastupitelství hovoří zcela jasně: „*Zásadně by mělo platit, že sjednat v rámci dohody o uložení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby (§ 58 odst. 3 trestního zákoníku) by mělo být možné pouze v průběhu přípravného řízení, kdy výrazná výhodnost takového postupu svědčí nejen obviněnému, ale i orgánům činným v trestním řízení.*“¹⁷¹ Já si nicméně dovoluji s tímto závěrem Nejvyššího státního zastupitelství nesouhlasit, kdy odkazuji na kapitolu 5.1. této práce, v níž pojednávám o tom, proč by se o dohodě o vině a trestu mělo jednat až na konci přípravného řízení, nikoli v jeho průběhu.

V této práci jsem již uvedla, že obviněný ve valné většině případů nepřistupuje k jednáním o dohodě o vině a trestu kvůli snížení nákladů trestního řízení či zrychlení trestního procesu, nýbrž s vidinou mírnějšího trestu. Za každých okolností ale musí být druh a výše trestu, na němž se státní zástupce s obviněným dohodnou, spravedlivý a zcela v souladu s trestním

¹⁷⁰ Obviněný, v případech, kdy je přistoupeno k jednání o dohodě o vině a trestu však nemá právní nárok na snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby dle ustanovení § 58 odst. 3 trestního zákoníku.

¹⁷¹ Metodika Nejvyššího státního zastupitelství k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu ze dne 27. 1. 2023, sp. zn. 1 SL 111/2022.

zákoníkem. V opačném případě by soud dohodu o vině a trestu ve veřejném zasedání neschválil.¹⁷²

Ještě předtím, než státní zástupce sdělí obviněnému návrh trestu, měl by zvážit jaký trest by obviněnému, v případě, že by nedošlo k uzavření dohody o vině a trestu, v obžalobě navrhoval. Takto stanovený trest by měl být tzv. odrazovým můstkem pro vyjednávání, neboť státní zástupce sdělí obviněnému druh a výše trestu, jehož uložení by mu v případě podání obžaloby navrhoval a zároveň jaký druh a výši trestu obviněnému navrhuje pro účely jednání o dohodě o vině a trestu. Státní zástupce ale musí dbát toho, aby takové zvýhodnění nebylo možné považovat za nepatřičný nátlak vyvíjený na obviněného, aby učinil prohlášení o spáchání skutku, pro který je stíhán.¹⁷³ Dle metodiky Nejvyššího státního zastupitelství platí, že: „*Zmírnění trestu by v zásadě mělo reflektovat rozsah, v jakém došlo k upuštění od zdlouhavého, náročného a nákladného dokazování.*“¹⁷⁴

Státní zástupci by se při sjednávání dohody o vině a trestu měli řídit metodikou Nejvyššího státního zastupitelství, která poskytuje státním zástupcům aspekty, které mají být zohledněny při jednáních o druhu a výměře trestu (např. postoj obviněného ke spáchanému trestnému činu, postoj obviněného k jím způsobeným následkům, či míra možnosti nápravy obviněného). Metodika Nejvyššího státního zastupitelství však není (a s ohledem na specifickou každou trestní věc ani být nemůže) kazuistickou, je v ní nicméně stanoveno, že zejména v případech velmi závažných trestných činů by měl státní zástupce velmi důkladně zvažovat, zda vůbec, popřípadě v jakém rozsahu, ke snížení trestu přistoupí.¹⁷⁵

Mezi širokou veřejností panuje názor, že obviněným je díky dohodám o vině a trestu ukládán mnohem mírnější trest, než jaký by jim byl uložen v hlavním líčení. Není však možné jednoznačně uzavřít, že by v dohodách o vině a trestu byl obviněným obecně ukládán mírnější trest, než jaký by jim uložil soud v hlavním líčení. V každé trestní věci rozhoduje soud na základě svého volného uvážení a je tak dost pravděpodobné, že by soud v hlavním líčení rozhodnul stejně, popřípadě i mírněji, než jak se obviněný se státním zástupcem dohodnul. Nelze totiž opomíjet skutečnost, že pomyslné mantinely pro stanovování trestněprávních sankcí jsou stejné jak v případech rozhodování v hlavním líčení, tak při jednáních o dohodě o vině a trestu (jedinou odlišností je v tomto ohledu to, že obviněný může v dohodovacím řízení licitovat

¹⁷² srov. ustanovení § 314r odst. 2 trestního řádu.

¹⁷³ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 7. 2010 ve věci Babar Ahmad a ostatní proti Spojenému království.

¹⁷⁴ Metodika Nejvyššího státního zastupitelství k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu ze dne 27. 1. 2023, sp. zn. 1 SL 111/2022.

¹⁷⁵ Ibid.

o výši trestu, což mu v hlavním líčení umožněno není). Na druhou stranu ale souhlasím se závěrem Lobotky, že cílem trestního řízení nemá být hledání trestu, s nímž bude obviněný souhlasit, neboť jestliže obviněný nevyjádří upřímnou lítost nad jím spáchaným skutkem a způsobenými následky, nebude tak možné docílit jeho nápravy a obviněný se tak s největší pravděpodobností následně vrátí zpět ke svému kriminálnímu způsobu života.¹⁷⁶ Státní zástupce by tak při stanovování výše a druhu trestu měl pečlivě zvažovat veškeré aspekty, jako například dosavadní způsob života obviněného a upřímnost jím projevené lítosti (zda například i bez pravomocného rozsudku ve věci nahradil poškozenému způsobenou škodu či se mu jinak pokusil pomoci).

Jakousi pojistkou proti svévoli státního zástupce při stanovování trestněprávní sankce je povinnost státního zástupce nechat si návrh trestněprávní sankce schválit vedoucím státním zástupcem daného státního zastupitelství. Nejvyšší správní soud, jakožto soud kárný označil za kárné provinění jednání státního zástupce, který předložil soudu dohodu o vině a trestu obsahující trestněprávní sankci, která nebyla předložena k aprobaci, čímž byla ohrožena důvěra v činnost státního zastupitelství.¹⁷⁷ Je ale nutné aprobovat návrh trestněprávní sankce v případě, že státní zástupce s obviněným sjedná dohodu o vině a trestu při hlavním líčení? Metodika Nejvyššího státního zastupitelství k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu stanovuje, že není v takovém případě není aprobace nutná, nicméně je nezbytné, aby druh a výměra trestu nikterak nevybočovala z rámce stanoveného onou metodikou.¹⁷⁸

5.1.3.2. JEDNÁNÍ O NÁROCÍCH POŠKOZENÉHO

V průběhu jednání o dohodě o vině a trestu je státní zástupce povinen dbát zájmů poškozeného. Aby vůbec mohlo být o nárocích poškozeného jednáno při sjednávání dohody o vině a trestu, je poškozený povinen přihlásit svůj nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích či nárok na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu. O řádně přihlášeném nároku poškozeného může být v procesu sjednávání dohody o vině a trestu pojednáváno třemi způsoby:

¹⁷⁶ LOBOTKA, A., Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu, Právní rozhledy 2012, č. 19, 674 s.

¹⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 9. 2021, č.j. 12 Ksz 2/2021-51.

¹⁷⁸ Metodika Nejvyššího státního zastupitelství k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu ze dne 27. 1. 2023, sp. zn. 1 SL 111/2022.

- a) výše škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení je součástí dohody o vině a trestu, neboť na rozsahu se státní zástupce, obviněný a poškozený shodli bez dalšího; nebo
- b) výše škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení není součástí dohody o vině a trestu, nicméně je skutkový stav zjištěn natolik spolehlivě, že o nároku poškozeného může rozhodnout soud na základě spisového materiálu; nebo
- c) obviněný, státní zástupce a poškozený se na rozsahu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení neshodli, kdy zároveň ani skutkový stav neumožňuje, aby byla výše škoda nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení určena soudem.¹⁷⁹

Přítomnost poškozeného není při jednání o dohodě o vině a trestu povinná. Uplatnil-li poškozený již v rámci přípravného řízení svůj nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, nemusí se jednání o dohodě o vině a trestu účastnit. V takové situaci pak státní zástupce zastává roli jakéhosi quasi zmocněnce poškozeného, díky čemuž získává státní zástupce oprávnění učinit s obviněným dohodu o rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, a to až do výše poškozeným uplatněného nároku.¹⁸⁰ Za předpokladu, že by státní zástupce měl za to, že má poškozený nárok na více, než co uplatnil, je stejně vázán rozsahem, jaký byl poškozeným uplatněn, tzn., v tomto případě se zásada oficiality neuplatní.¹⁸¹ Z mého pohledu je tento postup poněkud nešťastný, když motivace státního zástupce může v praxi velmi často spočívat v co možná nejrychlejším uzavření dohody o vině a trestu – pokud by tedy byl právě rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení třetí plochou mezi státním zástupcem vystupujícím jako tzv. quasi zmocněnec poškozeného a obviněným, lze s vysokou pravděpodobností očekávat, že státní zástupce s obviněným uzavře dohodu o vině a trestu, která nebude obsahovat nároky poškozeného, díky čemuž bude o nárocích poškozeného rozhodovat soud na základě spisového materiálu. Ačkoli by tento aspekt, tj. skutečnost, že o nárocích poškozeného rozhoduje soud na základě spisového materiálu za

¹⁷⁹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 6. 12. 2022, sp. zn. III. ÚS 1420/22.

¹⁸⁰ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 37 s.

¹⁸¹ ŘÍHA, J., § 175a *Jednání o dohodě o vině a trestu*. Trestní řád, 7. vydání, 2013, Praha: C. H. Beck, 2013, 2257–2292 s.

předpokladu, že se o nárocích poškozeného nedohodne státní zástupce s obviněným, měl představovat jakousi pojistku toho, že uzavřením dohody o vině a trestu nemají být práva poškozeného oslabena¹⁸², nejsem úplně přesvědčena o tom, že je tímto krokem poškozený chráněn – přeci jen v praxi soudy odkazují poškozené s jejich nároky na občanskoprávní řízení (velmi často s celým jejich nárokem, či alespoň s podstatnou částí jejich nároku).

I v souvislosti s nároky poškozeného nelze opomíjet právo obviněného na spravedlivý proces. Jak jsem již v této práci uváděla, cílem dohody o vině a trestu je kompromis učiněný mezi státním zástupce a obviněným, spočívající v doznání obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, kdy mu na oplátku za urychlení trestního řízení bude uložen mírnější trest. Pokud by však skutkový stav ve vztahu k nárokům poškozeného nebyl náležitě prokázán, případně by bylo nutné provádět další dokazování, dochází k upozadění nároků a práv poškozeného, který by se se svými nároky musel obrátit na občanskoprávní řízení.¹⁸³

Poškozený má jednak právo účastnit se jednání o dohodě o vině a trestu a jednak vyjadřovat se k obsahu dohody o vině a trestu (typicky k rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, může se ale vyjadřovat i k otázkám viny a trestu). Jestliže poškozený nesouhlasí se zněním sjednané dohody o vině a trestu, například s trestněprávní sankcí, na níž se obviněný se státním zástupcem dohodli, nebrání to jejímu uzavření a předání soudu ke schválení – dohoda o vině a trestu je totiž určitým trestněprávním vztahem mezi státem (v tomto ohledu je stát zastoupen státním zástupcem) a obviněným. Z mého pohledu by nebylo správné, aby nesouhlas poškozeného bránil uzavření dohody o vině a trestu. Jsem totiž přesvědčena, že pokud by tomu tak bylo, počet uzavřených dohod o vině a trestu by se rapidním způsobem snížil, neboť poškození ve valné většině případů zcela neobjektivně požadují, aby byl obviněným uložen trest odnětí svobody při horní hranici zákonné trestní sazby, když jejich primárním cílem velmi často není materiální satisfakce, ale satisfakce morální. Trest, na němž se státní zástupce s obviněným v rámci jednání o dohodě o vině a trestu dohodnou, je pak zpravidla při dolní hranici trestní sazby (nebo dokonce i hluboko pod dolní hranici zákonné trestní sazby) – v takovém případě se domnívám, že by bylo jen mizivé množství poškozených, kteří by s takto stanovenou trestněprávní sankcí souhlasili. Navíc pro poškozené může být stěžejní i materiální satisfakce, která je naplněna právě ve veřejném hlavním líčení.¹⁸⁴

¹⁸² Důvodová zpráva k novele č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁸³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 9. 5. 2023, sp. zn. III. ÚS 236/23.

¹⁸⁴ Jelínek, J.: *Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu*. Právní rádce. 2012, č. 8, 50 s.

Nedbal-li by státní zástupce při jednání o dohodě o vině a trestu nejlepších zájmů poškozeného, mohl by soud uzavřenou dohodu o vině a trestu neschválit pro její nesprávnost z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.¹⁸⁵ Jestliže by ale soud uzavřenou dohodu o vině a trestu schválil a poškozený by i přesto s výší přiznaného nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení nesouhlasil, může tento svůj nárok stále vymáhat v občanskoprávním řízení. Poškozený by navíc měl v občanskoprávním řízení poměrně silné postavení, neboť by disponoval odsuzujícím rozsudkem, kterým soud uzavřenou dohodu o vině a trestu schválil.

5.1.3.3. OBSAH DOHODY O VINĚ A TRESTU

Dohoda o vině a trestu musí být zhotovena v písemné formě. V ustanovení § 175a odst. 6 trestního řádu je pak vymezeno, co má uzavřená dohoda o vině a trestu taxativně obsahovat:

- a) označení státního zástupce, obviněného a poškozeného, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu a souhlasí-li s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení;
- b) datum a místo jejího sepsání
- c) popis skutku, pro který je obviněný stíhán, s uvedením místa, času a způsobu jeho spáchání, případně jiných okolností, za nichž k němu došlo tak, aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem;
- d) označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, a to jeho zákonným pojmenováním, uvedením příslušného ustanovení zákona a všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu;
- e) prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a který je předmětem sjednané dohody o vině a trestu;
- f) v souladu s trestním zákoníkem dohodnutý druh, výměru a způsob výkonu trestu včetně délky zkušební doby, případně upuštění od potrestání, a rozsah přiměřených omezení a povinností v případě, že to trestní zákoník umožňuje, a že byly dohodnuty; při dohodě o druhu a výměře trestu se přihlédne i k tomu, zda obviněný trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch;

¹⁸⁵ srov. ustanovení § 314r odst. 2 trestního řádu.

- g) rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, bylo-li dohodnuto;
- h) ochranné opatření, přichází-li v úvahu jeho uložení a bylo-li dohodnuto;
- i) podpis státního zástupce a obviněného, dále podpis obhájce, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu a podpis poškozeného, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu a souhlasí-li s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.¹⁸⁶

5.1.4. DOHODA O VINĚ A TRESTU UZAVŘENÁ VE SKUPINOVÝCH VĚCECH

V trestním řízení, které je vedeno proti jedinému obviněnému, je aplikace institutu dohody o vině a trestu trestním řádem vcelku jasně upravena. Jak má ale státní zástupce postupovat v případech, kdy je trestní řízení vedeno proti více obviněným a pouze někteří z nich projeví zájem na spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a učinění prohlášení, že spáchali skutek, pro který jsou stíháni? Trestní řád v tomto ohledu mlčí. Metodika Nejvyššího státního zastupitelství k postupu státních zástupců při sjednávání dohody o vině a trestu však stanovuje následující: „*Obviněného, který usvědčuje své spoluobviněné a současně má zájem o sjednání dohody, lze ještě v přípravném řízení vyloučit k samostatnému řízení, v původní věci jej vyslechnout vůči ostatním (dříve) spoluobviněným v procesním postavení svědka, a teprve poté s ním v jeho trestní věci sjednat dohodu, která bude předložena soudu ke schválení.*“¹⁸⁷ Trestní řád nicméně nikterak nezakotvuje povinnost obviněného, který má zájem dohodu o vině a trestu uzavřít, aby v rámci jednání o dohodě o vině a trestu vypovídal – dokonce aby díky své výpovědi usvědčil ostatní spoluobviněné ze spáchání trestného činu. Domnívám se, že právě při skupinových věcech je pro státní zástupce institut dohody o vině a trestu velmi atraktivním institutem, neboť uzavření dohody o vině a trestu často podmiňují výpovědi obviněného, díky které by mohli být ostatní obvinění snáz usvědčeni ze spáchání trestného činu. Setkala jsem se dokonce i s tím, že si obviněný se státním zástupcem dojednal obsah dohody o vině a trestu, obviněný následně do protokolu (který byl přísně oddělen od policejního spisu) vypověděl vše, co se ve věci stalo a rozkryl tak organizovanou zločineckou skupinu, přičemž státní zástupce následně obviněnému sdělil, že s ním dohodu o vině a trestu uzavře až poté, co obviněného

¹⁸⁶ Vzor dohody o vině a trestu tvoří přílohu č. 1 této práce.

¹⁸⁷ *Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu*. Sp. zn. 1 SL 111/2022. Brno, 2023. 18 s.

vyloučí k samostatnému projednání věci a obviněný v postavení svědka poskytne svou svědeckou výpověď vůči ostatním spoluobviněným.

Soudní praxe však v této věci není jednotná. Vrchní soud v Praze stanovil, že jestliže je s jedním z obviněných uzavřena dohoda o vině a trestu, je nezbytné, aby tento byl vyloučen v souladu s ustanovením § 23 odst. 1 trestního řádu k samostatnému řízení a až následně je státní zástupce oprávněn podat návrh na schválení dohody o vině a trestu. Jestliže by tak státní zástupce nepostupoval, představovala by absence takového postupu vadu řízení. Je-li totiž v jednom trestním řízení podán návrh na schválení dohody o vině a trestu (ve vztahu k jednomu spoluobviněnému) a zároveň obžaloba (ve vztahu k jinému spoluobviněnému), rozhodne soud odsuzujícím rozsudkem o schválení dohody o vině a trestu, čímž však ale rozhoduje toliko o jednom ze spoluobviněných. Dle obžalovací zásady by však mělo být o všech skutcích všech spoluobviněným rozhodnuto ve společném řízení jediným rozsudkem.¹⁸⁸ Na druhou stranu ale Vrchní soud v Olomouci v rámci své rozhodovací praxe uvedl, že ačkoli není trestním řádem pevně stanoven postup státního zástupce při současném podání obžaloby a návrhu na schválení dohody o vině a trestu, není vyloučeno, aby tak státní zástupce učinil. Vrchní soud v Olomouci nicméně v tomto kontextu uvedl, že je nezbytné, aby vůči jednomu obviněnému byla vždy podána buďto obžaloba nebo návrh na schválení dohody.¹⁸⁹ V praxi jsem se setkala se postupem, který odpovídal závěru Vrchního soudu v Praze. Ačkoli je pro postup uváděný Vrchním soudem v Praze zapotřebí důvěry obviněného vůči státnímu zástupci – ačkoli se státní zástupce dohodne s obviněným na obsahu dohody o vině a trestu ještě před vyloučením k samostatnému projednání, a ještě předtím, než tento obviněný bude vyslechnut v té své původní věci, není tato dohoda uzavřena a státní zástupce by čistě teoreticky mohl odmítnout uzavřít dohodu o vině a trestu ve znění, v jakém si toto obviněný se státním zástupcem dojednali na počátku jednání.

Státní zástupce by měl při sepisu návrhu na schválení dohody o vině a trestu dbát zvýšené opatrnosti, aby nepostupoval v rozporu se zásadou presumpce nevinny. Tímto se již zabýval Nejvyšší soud České republiky¹⁹⁰ či Evropský soud pro lidská práva ve věci Mucha proti Slovensku, v němž Evropský soud pro lidská práva upozorňuje na fakt, že v případech, v nichž je sjednána dohoda o vině a trestu jen s některými spoluobviněnými, není možné, aby v odsuzujícím rozsudku, kterým soud dohodu o vině a trestu schválil, bylo pojednáváno o ostatních spoluobviněných (o těch, kteří dohodu o vině a trestu neuzavřeli), tak, že by byli vinni.

¹⁸⁸ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. 8 To 7/2022.

¹⁸⁹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 3. 2022, sp. zn. 1 To 23/2022.

¹⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 9. 2023, č. j. 8 Tdo 546/2023-4268.

ESLP pak konkrétně uvedl, že: „Zásadní rozdíl je činit mezi tvrzením, že někdo je pouze podezřelý ze spáchání daného trestného činu a jasným prohlášením, že se dotyčná osoba dopustila daného činu, aniž by byla pravomocně odsouzena. Soud důsledně zdůrazňuje, jak je důležité, jaká slova úřední osoby zvolí pro svá vyjádření předtím, než je dotčená osoba odsouzena a shledána vinnou z určitého trestného činu.“¹⁹¹

5.1.5. NÁVRH NA SCHVÁLENÍ UZAVŘENÉ DOHODY O VINĚ A TRESTU

Je-li dohoda o vině a trestu uzavřena a obsahuje-li veškeré v této práci již specifikované náležitosti, doručí státní zástupce její opis obviněnému, popřípadě jeho obhájci a poškozenému, který řádně a včas uplatnil svůj nárok. Následně pak státní zástupce přistoupí k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu příslušnému soudu. Návrh na schválení dohody o vině a trestu představuje zvláštní formu rozhodnutí, na jehož základě je možné vést řízení před soudem. Nikdo jiný než státní zástupce není oprávněn návrh na schválení dohody o vině a trestu soudu předložit.¹⁹²

V rámci zkráceného přípravného řízení má státní zástupce celkem 44 dní¹⁹³ ode dne, kdy bylo podezřelému sděleno podezření ze spáchání trestného činu, na předání uzavřené dohody o vině a trestu soudu. Jestliže státní zástupce v této lhůtě soudu dohodu o vině a trestu nepředá, je povinen trestní věc předat policejnímu orgánu s pokynem k zahájení trestního stíhání. Je-li vedeno standardní trestní řízení, nestanovuje trestní řád státnímu zástupci žádnou lhůtu k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudu. Opětovně však v tomto ohledu odkazují na zásadu rychlosti trestního řízení, kdy by neměly bezdůvodně vznikat žádné prostoje mezi uzavřením dohody o vině a trestu a podáním návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

Co se týče obsahových náležitostí návrhu na schválení dohody o vině a trestu, tak trestní řád v ustanovení § 175b odst. 2 trestního řádu toliko stanovuje, že přílohou návrhu je sjednaná dohoda o vině a trestu a další písemnosti, které mají význam pro soudní řízení a rozhodnutí, tzn. protokol o jednání o dohodě o vině a trestu, vyšetřovací spis obsahující důkazy nashromážděné orgány činnými v trestním řízení. Dle komentářové literatury by se mělo analogicky aplikovat ustanovení § 177 trestního řádu, v němž jsou specifikovány náležitosti obžaloby, popřípadě ustanovení § 179d odst. 1 trestního řádu vymezující náležitosti návrhu na

¹⁹¹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 11. 2021 ve věci Mucha proti Slovensku, číslo stížnosti 63703/19.

¹⁹² ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 2292–2294 s.

¹⁹³ Dle ustanovení § 179b odst. 4 trestního řádu se 14denní lhůta prodlužuje o 30 dní.

potrestání (v případě sjednání dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení). Návrh na schválení dohody o vině a trestu by tak v tomto ohledu měl obsahovat označení státního zástupce, datum sepsání návrhu, označení věcně a místně příslušného soudu, označení obviněného, samotný návrh na schválení dohody o vině a trestu společně s informací o tom mezi kým (jestli se k dohodě o vině a trestu připojil i poškozený) a kdy byla dohoda o vině a trestu uzavřena, specifikaci skutku, jehož se dohoda o vině a trestu týká, stanovení trestného činu a právní kvalifikaci skutku, druh a výměru trestu a stručné odůvodnění. Za předpokladu, že byla dohoda o vině a trestu uzavřena ve zkráceném přípravném řízení, není součástí návrhu na schválení dohody o vině a trestu stručné odůvodnění (návrh na potrestání totiž také neobsahuje odůvodnění).¹⁹⁴

Písemnosti, které mají význam pro soudní řízení a rozhodnutí jsou k návrhu obligatorně přikládány za tím účelem, aby soud mohl před vydáním jakéhokoli rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu, tento řádně přezkoumat.¹⁹⁵

Státní zástupce může návrh na schválení dohody o vině a trestu vzít zpět, a to až do doby, kdy soud rozhodne o (ne)schválení uzavřené dohody. Okamžikem, kdy vezme státní zástupce návrh na schválení dohody o vině a trestu zpět, odstoupí zároveň i od uzavřené dohody o vině a trestu. Státní zástupce tak zpravidla učiní v situaci, kdy vyjdou najevo nové skutečnosti, díky nimž již nepovažuje za vhodné institut dohody o vině a trestu aplikovat. Stejným právem disponuje i obviněný, přestože takové jeho právo není trestním řádem nikterak upraveno. Pokud by ale obviněný neměl možnost odstoupit od již uzavřené dohody o vině a trestu, bylo by to v rozporu s dobrovolným přístupem k institutu dohody o vině a trestu.¹⁹⁶ Ústavní soud České republiky se pak v tomto kontextu vyjádřil ve svém nálezu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19 uvedl, že: „*Je-li institut dohody o vině a trestu projevem rovného postavení stran, musejí mít strany v řízení před soudem též v zásadě stejné možnosti dispozice s touto dohodou, resp. s návrhem na její schválení. Má-li tedy státní zástupce právo vzít svůj návrh na schválení dohody zpět až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě, měl by mít stejné právo dispozice s touto dohodou i obviněný.*“¹⁹⁷ Bylo by přinejmenším vhodné, aby trestní řád explicitně vymezoval možnost obviněného odstoupit od uzavřené dohody o vině a trestu a zároveň aby zakotvoval taxativní výčet podmínek, při kterých tak obviněný může učinit. Odstoupil-li by totiž obviněný od uzavřené dohody o vině a trestu při veřejném zasedání, vrátila

¹⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 2292–2294 s.

¹⁹⁵ *Ibid.*

¹⁹⁶ Král, V. *Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu*. Právní rozhledy, 2008, č. 20, II s.

¹⁹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19.

by se celá trestní věc opět do přípravného řízení (v souladu s ustanovením § 314s trestního řádu ale není vyloučeno, aby bylo o dohodě o vině a trestu opakovaně jednáno), což by mohlo být v některých případech obhajobou zneužito a docházelo by tak k obstrukci trestního řízení.¹⁹⁸

5.2. ŘÍZENÍ O DOHODĚ O VINĚ A TRESTU PŘED SOUDEM

Okamžikem podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu se řízení o dohodě o vině a trestu přesouvá do druhé fáze, a to do fáze konané před věcně a místně příslušným soudem. Příslušnost soudu se přitom řídí obecnými ustanoveními trestního řádu.

5.2.1. PŘEZKOUMÁNÍ NÁVRHU NA SCHVÁLENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU SOUDEM

Poté, co státní zástupce podá návrh na schválení dohody o vině a trestu, bude tento předsedou senátu přezkoumán a následně bude buďto v souladu s ustanovením § 314o odst. 1 trestního řádu nařízeno veřejné zasedání, v němž soud o návrhu na schválení dohody o vině a trestu rozhodne nebo bude návrh na schválení dohody o vině soudem rovnou odmítnut, popřípadě bude nařízeno předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Trestní řád explicitně neupravuje lhůtu, v níž má soud návrh na schválení dohody o vině a trestu přezkoumat. V rámci trestního řízení by však mělo být vždy postupováno v souladu se zásadou rychlosti řízení, a proto by se mělo analogicky použít významově nejbližší možné ustanovení, tj. ustanovení § 181 odst. 3 trestního řádu, dle něhož je okresní soud povinen ve lhůtě tří týdnů a krajský soud ve lhůtě tří měsíců od podání obžaloby (resp. návrhu na schválení dohody o vině a trestu), nařídit ve věci hlavní líčení (analogicky veřejné zasedání, v němž bude rozhodovat o návrhu na schválení dohody o vině a trestu), předběžně projednat obžalobu (analogicky návrh na schválení dohody o vině a trestu) nebo učinit jiný úkon směřující k rozhodnutí věci (kupříkladu je předseda senátu oprávněn návrh na schválení dohody o vině a trestu odmítnout).¹⁹⁹

¹⁹⁸ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 41 s.

¹⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3630 s.

5.2.2. ODMÍTNUTÍ NÁVRHU NA SCHVÁLENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU PO JEJÍM PŘEZKOUMÁNÍ ZE STRANY SOUDU

Soud po přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, může tento odmítnout z důvodu závažných procesních vad, které jsou zjevné již ze samotného návrhu. Závažnými procesními vadami se konkrétně rozumí například situace, kdy obviněný neměl obhájce, i když jej dle ustanovení § 36 trestního řádu mít měl nebo je již z návrhu patrné, že na obviněného byl vyvíjen nátlak k učinění prohlášení, popřípadě jestliže je již z návrhu na schválení dohody o vině a trestu zřejmé, že je naplněn některý z důvodů, pro který by soud ve veřejném zasedání uzavřenou dohodu o vině a trestu neschválil.²⁰⁰

Soud o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu rozhodne usnesením, v němž je povinen vyjmenovat veškeré důvody, pro něž návrh na schválení dohody o vině a trestu odmítá. Proti usnesení o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu jsou státní zástupce i obviněný oprávněni podat stížnost, jež má odkladný účinek.²⁰¹ Jakmile usnesení nabude právní moci, vrací se trestní věc do přípravného řízení. Není ale vyloučeno, aby státní zástupce s obviněným dohodu o vině a trestu uzavřel znovu poté, co soud návrh na schválení dohody o vině a trestu v souladu s ustanovením § 314o odst. 1 písm. b) trestního řádu odmítne a usnesením vrátí věc zpět do přípravného řízení. Je však v takovém případě nezbytné, aby se státní zástupce vyvaroval pochybením, které zapříčinily prvotní odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

5.2.3. PŘEDBĚŽNÉ PROJEDNÁNÍ NÁVRHU NA SCHVÁLENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU

V souladu s ustanovením § 314p odst. 1 trestního řádu nařídí předseda senátu předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, jestliže má po přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu za to, že návrh měl být podán k jinému soudu, trestní věc by měla být postoupena dle ustanovení § 171 odst. 1 trestního řádu, popřípadě má za to, že existují okolnosti odůvodňující zastavení trestního stíhání, přerušování trestního stíhání, podmíněné zastavení trestního stíhání či schválení narovnání. Ustanovení § 314p a ustanovení § 314o trestního řádu představují období ustanovení trestního řádu upravující předběžné projednání obžaloby.²⁰²

²⁰⁰ srov. ustanovení § 314o odst. 1 písm. b) trestního řádu.

²⁰¹ srov. ustanovení § 314p odst. 5 trestního řádu.

²⁰² srov. ustanovení § 185 a násl. trestního řádu.

K jednotlivým důvodům pro nařízení předběžného projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu bych uvedla následující:

- a) věc patří do příslušnosti jiného soudu – z možnosti posuzovat věcnou příslušnost lze dovodit závěr, že soud není v rámci předběžného projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu vázán právní kvalifikací skutku, kterou státní zástupce uvedl v onom návrhu. Jestliže soud při předběžném projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu dospěje, že není příslušným k vydání rozhodnutí, postupuje v souladu s ustanovením §314p odst. 3 písm. a) trestního řádu a předloží tak věc k rozhodnutí o příslušnosti soudu, který je nejbližší nadřízen jemu a soudu, který je dle něj příslušným. Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu je tak jedinou fází trestního řízení, při níž soud není vázán právní kvalifikací uvedené v již uzavřené dohodě o vině a trestu. Jakmile totiž soud ve veřejném zasedání rozhoduje o schválení dohody o vině a trestu, je vázán právní kvalifikací uvedené v uzavřené dohodě o vině a trestu a může o ní rozhodovat toliko v rozsahu vymezeném v dohodě o vině a trestu. Je tak namístě, aby soud při přezkoumávání návrhu na schválení dohody o vině a trestu důkladně posoudil právní kvalifikaci skutku obsaženou v návrhu na schválení dohody o vině a trestu, neboť jestliže by předběžné projednání návrhu nenařídil, nemůže se později k tomuto již blíže vyjadřovat a musel by postupovat v souladu s ustanovením § 314r odst. 2 trestního řádu, kdy by uzavřenou dohodu o vině a trestu neschválil pro její nesprávnost, čímž by se trestní řízení zbytečně prodloužilo (pokud by soud při předběžném projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu zjistil, že je právní kvalifikace skutku v uzavřené dohodě o vině a trestu uvedena nesprávně, postoupil by věc věcně příslušnému soudu, který by následně o dohodě o vině a trestu rozhodoval ve veřejném zasedání).²⁰³
- b) věc má být postoupena podle ustanovení § 171 odst. 1 trestního řádu, dle něhož platí, že: „*Státní zástupce postoupí věc jinému orgánu, jestliže výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin, že však jde o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění.*“ Jakmile tedy soud při přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu dojde k závěru, že z výsledků

²⁰³ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 46 s.

vyšetřování není zřejmé, že je skutek trestným činem, nařídí předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Při předběžném projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu by měl soud dojít ke spolehlivému závěru, zda je skutek trestným činem. Jinak musí postupovat v souladu s ustanovením § 314p odst. 2 písm. b) trestního řádu a postoupil věc jinému orgánu.

- c) jsou dány okolnosti odůvodňující zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 nebo jeho přerušeni podle § 173 odst. 1, anebo okolnosti odůvodňující podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 nebo schválení narovnání podle § 309 – uvedené instituty mají dle komentářové literatury přednost před aplikací institutu dohody o vině a trestu, a jestliže je jejich aplikace vhodnější než aplikace institutu dohody o vině a trestu, soud trestní stíhání zastaví, přeruší, podmíněně zastaví, či schválí narovnání.²⁰⁴

Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu probíhá zpravidla v neveřejném zasedání, považuje-li to však předseda senátu za potřebné, nařídí o předběžném projednání návrhu veřejné zasedání. Dle Jelínka není v tomto ohledu zřejmý záměr zákonodárce, nicméně se přiklání k takovému výkladu, že se zákonodárce pokoušel návrh na schválení dohody o vině a trestu co možná nejvíce přiblížit obžalobě.²⁰⁵ Domnívám se ale, že možnost provést předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu ve veřejném zasedání, je v trestním řádu zakotvena pro případy, kdy by soud kupříkladu považoval za vhodné provést výslech obviněného a poškozeného, díky čemuž by postavil na jisto, zda jsou splněny podmínky pro postup dle ustanovení § 314p odst. 3 písm. e) trestního řádu, tedy zda jsou naplněny podmínky pro schválení narovnání.

5.2.4. ROZHODOVÁNÍ SOUDU O NÁVRHU NA SCHVÁLENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU VE VEŘEJNÉM ZASEDÁNÍ

Veřejné zasedání, v němž soud rozhoduje o schválení dohody o vině a trestu, se koná za stálé přítomnosti státního zástupce a obviněného. Ačkoli to trestní řád výslovně neuvádí, tak v případě, že je v trestní věci dán důvod nutné obhajoby, není možné veřejné zasedání konat

²⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 2257 s.

²⁰⁵ Jelínek, J.: *Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící*. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19–25.

v nepřítomnosti obhájce obviněného. K veřejnému zasedání obviněného předvolá soud. Předvolání musí být obviněnému doručeno do vlastních rukou a zároveň je vyloučena možnost náhradního doručení. Jestliže není možné předvolání obviněnému doručit do vlastních rukou, soud v souladu s ustanovením § 314r odst. 5 trestního řádu trestní stíhání přeruší. Nejpozději s předvoláním k veřejnému zasedání doručí soud obviněnému i návrh na schválení dohody o vině a trestu (ustanovení § 314q trestního řádu tuto povinnost soudu neupravuje a je tak zapotřebí analogicky aplikovat ustanovení § 233 odst. 1 trestního řádu). Vzhledem k tomu, že přítomnost poškozeného není zákonem vyžadována, tak se tento (za předpokladu, že se nevzdal svých procesních práv) o konání veřejného zasedání pouze vyrozumívá. Soud zároveň o místě a času konání veřejného zasedání vyrozumí obhájce obviněného a státního zástupce.²⁰⁶ U všech výše uvedených subjektů musí být splněna pětidenní lhůta k přípravě na veřejné zasedání.²⁰⁷

Nedostavil-li by se obviněný k veřejnému zasedání, lze využít donucovacích institutů v podobě pořádkové pokuty či předvedení obviněného. Jsem však přesvědčena, že využívání těchto institutů v řízení o schválení dohody o vině a trestu je nadbytečné, když celá podstata institutu dohody o vině a trestu je založena na dobrovolném přístupu obviněného, který vyjádřil svůj zájem spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení.

Jakmile soud nařídí veřejné zasedání, rozhoduje v něm o schválení dohody o vině a trestu jako celku, není oprávněn jakoukoli část již uzavřené dohody měnit, díky čemuž je role soudu mnohem pasivnější, než jak tomu je při konání hlavního líčení. Pasivní role soudu je dovozována jednak ze skutečnosti, že před soudem není prováděno dokazování a jednak z toho, že jediné, o čem může soud rozhodnout, je, zda předloženou dohodu o vině a trestu schválí, či nikoli.²⁰⁸ Role soudu, ačkoli je pasivní, tak je obzvláště důležitá, neboť v souladu s čl. 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod může pouze soud rozhodovat o vině a trestu, jenž bude obviněnému uložen za jím spáchané trestné činy.²⁰⁹

Na počátku veřejného zasedání ověří soud přítomnost osob, bez nichž není možné veřejné zasedání konat, tj. přítomnost státního zástupce, obviněného a popřípadě obhájce obviněného. Jestliže tito přítomní nejsou, soud veřejné zasedání odročí. Následně je soud povinen zkoumat, zda byla dodržena pětidenní lhůta k přípravě obviněného, státního zástupce, poškozeného a obhájce obviněného – pokud zachována nebyla, není možné veřejné zasedání konat, jestliže tito

²⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3662 s.

²⁰⁷ Srov. ustanovení § 233 odst. 2 trestního řádu.

²⁰⁸ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 44 s.

²⁰⁹ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 44 s.

nevyjádří svůj souhlas s lhůtou kratšího trvání. Po provedení těchto formalit vyzve soud státního zástupce k přednesu návrhu na schválení dohody o vině a trestu (státní zástupce by při přednesu návrhu na schválení dohody o vině a trestu měl uvést podstatný obsah návrhu, identifikaci obviněného, s nímž dohodu o vině a trestu uzavřel a zároveň navrhnout soudu schválení předložené dohody o vině a trestu). Jakmile státní zástupce přednese návrh na schválení dohody o vině a trestu, poskytne soud prostor obviněnému, aby se k návrhu sám vyjádřil. Obviněný může soudu své vyjádření poskytnout. I kdyby ale obviněný odmítnul se k návrhu na schválení dohody o vině a trestu vyjádřit, musí se jej soud dotázat na následující skutečnosti, tj. zda rozumí sjednané dohodě o vině a trestu, zda je srozuměn s tím, co tvoří podstatu skutku, který se mu klade za vinu, jaká je jeho právní kvalifikace a jaká trestní sazba je trestním zákoníkem pro takový trestný čin stanovena.²¹⁰ Soud je rovněž povinen se obviněného zeptat, zda prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán byl z jeho strany učiněn dobrovolně, zda na něj nebyl vyvíjen nátlak a zda byl státním zástupcem poučen o svých právech na obhajobu.²¹¹ Soud se musí obviněného také dotázat, zda mu jsou známy veškeré důsledky spojené se sjednáním dohody o vině a trestu – že se vzdává svého práva na projednání věci v hlavním líčení a že se vzdává svého práva na podání odvolání proti rozsudku, jímž soud dohodu o vině a trestu schválí.²¹² Až poté je umožněno poškozenému, aby se vyjádřil k návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Jestliže poškozený řádně a včas uplatnil svůj nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení, a přesto již uzavřená dohoda o vině a trestu o těchto jeho nárocích nepojednává, je poškozený oprávněn tuto skutečnost v rámci svého vyjádření namítat a požadovat, aby soud o jeho nároku na základě spisu rozhodnul v souladu s ustanovením § 314r odst. 4 trestního řádu.²¹³ Poškozený má rovněž také právo vyjádřit se i k trestněprávní sankci, na níž se obviněný se státním zástupce dohodli a projevit tak svůj případný nesouhlas s trestem, který má být obviněnému dle dohody

²¹⁰ Soud tímto dotazem cílí na zjištění, zda obviněný neuzavřel dohodu o vině a trestu v omylu a zda se sjednanou dohodou informovaně souhlasit. Soud rovněž zjišťuje, zda státní zástupce nevyvíjel na obviněného nátlak v podobě sdělení trestních sankcí, které jsou v rozporu s trestním zákoníkem – například výši či druh trestní sankce, která není v souladu s trestním zákoníkem. Obecně lze tak v tomto ohledu uzavřít, že tyto skutečnosti jsou nezbytné proto, aby ze strany soudu nedošlo ke schválení dohody o vině a trestu, která by byla v rozporu s Listinou základních práv a svobod či s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

²¹¹ Je totiž nezbytné, aby obviněný učinil prohlášení dobrovolně a bez jakéhokoli nátlaku. Nátlak může mít v tomto smyslu podobu například příliš mírného trestu, jehož uložení by mu bylo ze strany státního zástupce navrhuto pro účely jednání o dohodě o vině a trestu.

²¹² srov. ustanovení § 314q odst. 3 písm. a), b), c) trestního řádu.

²¹³ ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3662 s.

o vině a trestu uložen – jak jsem již ale v této práci uvedla, názor poškozeného na trestněprávní sankci nemá jakýkoli vliv na platnost uzavřené dohody.²¹⁴

Jakmile se všechny výše uvedené subjekty k návrhu na schválení dohody o vině a trestu vyjádří, není prováděno dokazování. Soud může přistoupit k výslechu obviněného, či si od různých osob vyžádat podání vysvětlení. Obviněný může být soudem vyslechnut v případech, v nichž soud zamýšlí rozhodnout o nároku poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení sám v souladu s ustanovením § 314r odst. 4 trestního řádu.²¹⁵

Za předpokladu, že jsou splněny všechny výše popsané kroky, je rovnou přistoupeno ke konečným návrhům. Konečný návrh je přednášen v následujícím pořadí: státní zástupce, poškozený, případně jeho zmocněnec, obhájce obviněného a obviněný. Poté se soud odebere k závěrečné poradě. Jak státní zástupce, tak i obviněný jsou oprávněni od dohody o vině a trestu odstoupit, a to až do doby, než se příslušný soud odebere k závěrečné poradě. Odstoupení od uzavřené dohody o vině a trestu lze učinit jak písemně, tak i ústně do protokolu, nicméně musí tak učinit ve vztahu k dohodě jako k celku (není tedy možné, aby obviněný odstoupil od uzavřené dohody o vině a trestu toliko v rozsahu sjednaného trestu). Pokud by příslušný soud schválil dohodu o vině a trestu i přesto, že obviněný řádně a včas od dohody odstoupil, došlo by k porušení ústavně garantovaného práva obviněného na spravedlivý proces.²¹⁶

Soud předloženou dohodu o vině a trestu schvaluje odsuzujícím rozsudkem, jenž dle ustanovení § 314r odst. 4 trestního řádu obsahuje výrok o schválení dohody o vině a trestu, výrok o vině, výrok o trestu a popřípadě výrok o náhradě škody, nemajetkové újmy v penězích či o vydání bezdůvodného obohacení. Odsuzující rozsudek, jímž byla dohoda o vině a trestu schválena musí zcela korespondovat se zněním uzavřené dohody o vině a trestu. Soud tak není oprávněn se od znění dohody o vině a trestu odchýlit, a to ani v otázce právní kvalifikace skutku či sjednané trestněprávní sankce.²¹⁷

Jestliže soud uzavřenou dohodu o vině a trestu pro důvody taxativně vymezené v ustanovení §314r odst. 2 trestního řádu neschválí, vrátí věc usnesením do přípravného řízení. Proti usnesení, jímž soud vrací trestní věc zpět do přípravného řízení, je možné podat stížnost, jež má odkladný účinek, a to ve lhůtě tří dnů ode dne oznámení takového usnesení. Stížnost je oprávněn podat státní zástupce, obviněný či poškozený (za předpokladu, že v trestním řízení

²¹⁴ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*. Praha: Karolinum, 1998, s. 49 a násl.

²¹⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3662 s.

²¹⁶ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19–4.

²¹⁷ Vzor rozsudku, kterým soud schvaluje dohodu o vině a trestu tvoří přílohu č. 2 této práce.

vystupuje a nevzdal se svých procesních práv). Usnesení, kterým se trestní věc vrací zpět do přípravného řízení nepředstavuje meritorní rozhodnutí, když se jedná o rozhodnutí procesní, a proto v něm soud není povinen uvádět popis skutku, jeho právní kvalifikaci či doslovně citovat celou neschválenou dohodu o vině a trestu. Důvody, pro které soud předloženou dohodu o vině a trestu neschválil jsou pak vymezeny až v odůvodnění tohoto usnesení.²¹⁸

Má-li soud k předložené dohodě o vině a trestu jakékoli výhrady, může tyto státnímu zástupci a obviněnému sdělit a navrhnout jim nové znění dohody o vině a trestu. Jestliže s novým zněním dohody o vině a trestu státní zástupce i obviněný souhlasí, schválí soud rovnou dohodu o vině a trestu v tomto novém znění. Jinak může veřejné zasedání odročit. Soud státnímu zástupci poskytne lhůtu k předložení dohody o vině a trestu v novém znění. Uplynula-li by marně lhůta, kterou soud poskytnul státnímu zástupci k předložení nového znění dohody o vině a trestu, soud původní dohodu o vině a trestu neschválí pro existenci důvodu vymezeného v ustanovení § 314r odst. 2 trestního řádu a věc usnesením vrátí zpět do přípravného řízení.²¹⁹

5.2.4.1. DŮVODY PRO NESCHVÁLENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU

Trestní řád v ustanovení §314r odst. 2 trestního řádu obsahuje taxativní výčet důvodů, pro které soud uzavřenou dohodu o vině a trestu neschválí. Konkrétně tomu tak bude v případech v nichž:

- a) dohoda o vině a trestu je nesprávná či nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem;
- b) dohoda o vině a trestu je nesprávná či nepřiměřená z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření;
- c) dohoda o vině a trestu je nesprávná či nepřiměřená z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení;
- d) při sjednávání dohody o vině a trestu došlo k závažnému porušení práv obviněného.

K bodu a): Uvedený důvod lze spolehlivě označit za ten nejvýznamnější, neboť důkladné, a hlavně správné porovnání zjištěného skutkového stavu s obsahem uzavřené dohody o vině a trestu je klíčovým pro předcházení argumentu označujícího institut dohody o vině a

²¹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3675–3691 s.

²¹⁹ srov. ustanovení § 315r odst. 3 trestního řádu.

trestu za tzv. kupčení se spravedlností.²²⁰ Dohoda o vině a trestu může být nesprávná pro nesouhlas zjištěného skutkového stavu věci s právní kvalifikací skutku. Vzhledem k tomu, že soud je při rozhodování o schválení dohody o vině a trestu vázán rozsahem předložené dohody o vině a trestu a nemůže tak právní kvalifikaci v dohodě obsaženou jakkoli modifikovat, představuje tento důvod jakousi pojistku v podobě soudu.²²¹ Pod bod a) spadají také případy, kdy výsledky vyšetřování neprokazují, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Co když ale nastane situace, kdy výsledky vyšetřování neprokazují na sto procent, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný? Co když důkazy zajištěné v přípravném řízení prokazují vinu obviněného neúplně? Orgány činné v trestním řízení jsou povinny zjistit skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a přestože jsem výše v této práci zmínila, že institut dohody o vině a trestu určitým způsobem zasahuje do zásady materiální pravdy, tak je takto masivní zásah vyloučen. V právním státě totiž není možné akceptovat, aby soud toleroval zjevné mezery ve zjištěném skutkovém stavu, a proto soud takovou dohodu o vině a trestu pro její nesprávnost neschválí.²²² Je tak možné uvést, že neschválení dohody o vině a trestu pro její nesprávnost je do určité míry jakousi pojistkou proti zásahu do zásady materiální pravdy.²²³ Dohoda o vině a trestu nebude rovněž také schválena z důvodu vymezeného pod bodem a) v případech, v nichž je to zákonem vyloučeno, typicky v řízení proti mladistvému, který nedovršil věku osmnácti let či v řízení vedenému proti uprchlému.

K bodu b): U důvodu pro neschválení dohody o vině a trestu vymezeného pod bodem a) jsem uvedla, že je nejvýznamnějším, zato důvod vymezený v bodě b) je v praxi tím nejčastějším důvodem, pro který soud uzavřenou dohodu o vině a trestu neschválí. Výše v této práci jsem popisovala, že státní zástupce by měl při stanovování trestněprávní sankce dbát na zachování požadavku přiměřenosti dle ustanovení § 39 a násl. trestního zákoníku. Soud pak u posuzování správnosti a přiměřenosti výše a druhu trestněprávní sankce dbá na to samé. Cílem by totiž mělo být to, aby trest ukládaný obviněnému zaručoval v co možná nejvyšší míře ochranu společnosti a zároveň nápravu tohoto obviněného.²²⁴ Ve výsledku se očekává, že trest, na němž

²²⁰ Novotný, O.: *Je naše trestní právo procesní v krizi?* Trestní právo 2006, č. 7–8, 30 s.

²²¹ Král, V.: *Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu.* Právní rozhledy. 2008, č. 20, 2 s.

²²² ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice.* Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 47 s.

²²³ MULÁK, J., PROVAZNÍK, J.: *Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení.* Bulletin advokacie, 2021, č. 11, 40 s.

²²⁴ Lata, J.: *Účel a smysl trestu.* Praha: LexisNexis, 2007.

se obviněný se státním zástupcem dohodnul, bude do jisté míry odpovídat druhu a výši trestu, jenž by obviněnému byl uložen v případech, v nichž se o trestní věci rozhoduje standardně v hlavním líčení. Je však aplikační praxe taková? Sic si jsem vědoma, že jsem již uváděla, že v tomto ohledu nelze učinit spolehlivý závěr, domnívám se ale, že realita nebude s tímto zcela kolidovat. Přece hlavní motivací obviněného k uzavření dohody o vině a trestu spočívá právě v možnosti jednání o mírnějším trestu.²²⁵ Navíc i v ustanovení § 58 odst. 3 trestního zákoníku je počítáno s možností uložení trestu odnětí svobody pod dolní hranicí trestní sazby. Na druhou stranu ale rychle aplikovaná trestní sankce, i když je mírnější, může mít mnohem větší individuálně i generálně preventivní účinek než sankce přísnější, která je však obviněnému uložena i po několika letech od spáchání trestného činu.²²⁶ Důvod pro neschválení dohody o vině a trestu vymezený pod bodem b) tak může být vnímán jako jakási ochrana před korumpováním státních zástupců, či před případnými excesy státních zástupců, kteří by podleli vyjednávacím taktikám obhajoby nebo jejichž laxní přístup a vidina vyřešení trestní věci rychle a bez jakýchkoli obstrukcí by převážila nad požadavkem spravedlivého a přiměřeného trestu. Dohodnutý trest může být také nesprávným tehdy, jestliže je v rozporu s jednotlivými ustanoveními trestního zákoníku. V případech, v nichž se státní zástupce dohodl s obviněným na uložení ochranného opatření, musí být naplněny trestním zákoníkem stanovené podmínky. Jinak soud předloženou dohodu nemůže schválit. Nepřiměřenost v souvislosti s uložení ochranného opatření je pak možná v případech, kdy obviněný je například trestně stíhán pro podezření ze spáchání trestného činu znásilnění dle ustanovení §185 trestního řádu a dle znaleckého posudku by bylo vhodné mu uložit ochranné opatření ve formě ústavní, nicméně státní zástupce by se s obviněným dohodnul na uložení ochranného opatření ambulantního.

K bodu c): Zákonná úprava institutu dohody o vině a trestu se snaží chránit práva poškozeného a jeho nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení. Jestliže se poškozený jednání o dohodě o vině a trestu účastnil a souhlasil s rozsahem a způsobem v jakém mu bude škoda nebo nemajetková újmy v penězích nahrazena, či s rozsahem a způsobem, v jakém mu bude vydáno bezdůvodné obohacení, není soud oprávněn předloženou dohodu o vině a trestu z tohoto důvodu neschválit.²²⁷ Soud se rovněž také neuchýlí k neschválení předložené dohody o vině a trestu z důvodu uvedeného pod

²²⁵ Šabata, K., Růžička, M.: *Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy*. Státní zastupitelství 2009 č. 6, 10 s.

²²⁶ Král, V.: *Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu*. Právní rozhledy 2008, č. 20, II s.

²²⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3675–3691 s.

bodem c) pokud poškozený nebyl při jednáních o dohodě o vině a trestu přítomen, avšak dohoda o vině a trestu pojednává o celém, poškozeným přihlášeném nároku. Nicméně za předpokladu, že se poškozený jednáních o dohodě o vině a trestu neúčastnil a výsledné znění dohody nezahrnuje celý poškozeným přihlášený nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení, má soud celkem tři možnosti, jak se s nastalou situací vypořádat.²²⁸ Jednou z nich je právě neschválení předložené dohody o vině a trestu pro její nesprávnost či nepřiměřenost z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení.²²⁹ Jelikož má soud i jiné varianty, jak se vypořádat s případy, v nichž dohoda nesprávně či nepřiměřeně pojednává o nárocích poškozeného, jsem přesvědčena, že neschválení dohody o vině a trestu z toho důvodu nebude tak častou, neboť tím se celé řízení opět prodlužuje a z mého pohledu to tak představuje určitý rozpor s podstatou institutu dohody o vině a trestu, tj. zrychlení a zefektivnění trestního řízení.

K bodu d): Trestní řád výslovně neuvádí, co pojem „závažné porušení práv obviněného“ konkrétně znamená, dle komentářové literatury se ale závažným porušením práv rozumí zejména to, že obviněný vůbec neměl obhájce, ačkoli ho mít dle ustanovení § 36 trestního řádu měl, popřípadě situace, kdy obviněný sice obhájce měl, nicméně ten se jednání o dohodě o vině a trestu neúčastnil. Další závažné porušení práva obviněného představuje nátlak vyvíjený na obviněného ze strany státního zástupce, aby učinil prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán nebo například to, že obviněnému nebylo umožněno nahlédnout do trestního spisu.²³⁰ Veškerá závažná porušení práv by měla být soudu zřejmá již při přezkoumávání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, nicméně je možné, že některá porušení mohou vyjít najevo až ve veřejném zasedání, při němž se soud obviněného táže na dotazy směřující k odhalení těchto závažných porušení práv obviněného.

²²⁸ První možností je tedy neschválení dohody o vině a trestu v souladu s ustanovením § 314r odst. 2 trestního řádu z důvodu její nesprávnosti či nepřiměřenosti z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení. Druhou možností, jak může soud postupovat v souladu s ustanovením § 314r odst. 4 trestního řádu, tj. předloženou dohodu o vině a trestu rozsudkem schválí, a navíc přizná poškozenému nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo mu přizná nárok na vydání bezdůvodného obohacení – tento postup je však přijatelný toliko v případech, v nichž je nárok poškozeného dostatečně prokázán opatřenými důkazy. Třetí možností, u níž se domnívám, že je v praxi nejpoužívanější, je odkázání poškozeného s jeho nárokem na občanskoprávní řízení, a to v souladu s ustanovením § 229 trestního řádu.

²²⁹ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 53 s.

²³⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3675–3691 s.

5.2.4.2. MOŽNOST PODÁNÍ ODVOLÁNÍ PROTI ROZSUDKU, JÍMŽ BYLA DOHODA O VINĚ A TRESTU SCHVÁLENA

Dle ustanovení § 245 odst. 1 trestního řádu je možné podat odvolání proti rozsudku, jímž byla soudem schválena dohoda o vině a trestu pouze za předpokladu, že rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, kterou státní zástupce předložil soudu ke schválení. Jde tak o možnost ochrany před překvapujícím rozhodnutím, jímž by soud nerespektoval znění uzavřené dohody.²³¹ V takovém případě může obviněný či státní zástupce podat odvolání proti rozsudku, a to ve lhůtě 8 dnů ode dne doručení opisu takového rozsudku.²³²

Poškozený se může rovněž také odvolat proti rozsudku, jímž byla schválena dohoda o vině a trestu, nicméně pouze do výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení. Jestliže ale výrok rozsudku o nároku poškozeného odpovídá znění dohody o vině a trestu, není poškozený v takovém případě oprávněn dohodu o vině a trestu napadnout řádným opravným prostředkem v podobě odvolání.²³³ Co když ale uzavřená dohoda o vině a trestu nebude o nárocích poškozeného pojednávat vůbec a soud by tak o nárocích poškozeného rozhodoval sám? Dle důvodové zprávy se může poškozený v takovém případě odvolat do rozsudku, jímž byla dohoda o vině a trestu schválena, neboť samotná dohoda o vině a trestu nikterak nereflexuje jeho nároky.²³⁴ Nicméně v praktické rovině by nemělo jakýkoli význam takové odvolání podávat, když je poškozený oprávněn podat odvolání pouze proti výroku o jeho nároku. Výrok o schválení dohody o vině a trestu by tak zůstal bez jakékoli změny a dohoda o vině a trestu by stejně byla soudem pravomocně schválena.²³⁵

Dle mého názoru je poněkud znepokojující, že proti rozsudku, jímž byla dohoda o vině a trestu schválena, není možné podat odvolání v těch případech, v nichž byla práva obviněného při jednáních o dohodě o vině a trestu narušena. Sic by tato pochybení měla být zjištěna již při přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu či při veřejném zasedání, není nikde

²³¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, 1025 s.

²³² Srov. ustanovení § 248 odst. 1 trestního řádu.

²³³ ZŮBEK, J.: Odklony v trestním řízení. Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-245-2, 87 s.

²³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Důvodové zprávy. 2012, č. 193. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 2023-10-25].

²³⁵ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 43 s.

garantováno, že se tak skutečně stane. O schválení dohody o vině a trestu může také rozhodovat věcně či místně nepřislušný soud, popřípadě soud ve špatném obsazení. Avšak ani v takovém případě trestní řád neumožňuje napadnout rozsudek řádným opravným prostředkem. Jestliže není obviněnému zákonem umožněno podat proti rozsudku, jímž byla dohoda o vině a trestu schválena, řádný opravný prostředek, není obviněný ani oprávněn obrátit se na Nejvyšší soud České republiky s mimořádným opravným prostředkem v podobě dovolání.²³⁶ De lege ferenda bych navrhovala úpravu znění ustanovení § 245 odst. 1 trestního řádu, kterou v následující citaci znázorňuji ztučněnými formulacemi: „*Opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně je odvolání. Proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, lze podat odvolání pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl nebo došlo-li při sjednávání dohody o vině a trestu došlo k porušení procesních práv obviněného. Proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, může poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, podat odvolání pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, ledaže v dohodě o vině a trestu souhlasil s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydáním bezdůvodného obohacení a tato dohoda byla soudem schválena v podobě, s níž souhlasil. Poškozený je dále oprávněn podat proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu odvolání, jestliže došlo při sjednávání dohody o vině a trestu k porušení procesních práv poškozeného.*“

V tomto ohledu bych navíc ještě uvedla problematiku, kdy soud schválí dohodu o vině a trestu, v níž se státní zástupce s obviněným dohodli na trestněprávní sankci, která je však zcela nepřiměřená ve vztahu ke skutku spáchaným obviněným. Odbornou i širokou veřejností je poslední dobou probírán jeden z velmi medializovaných případů, v němž Krajský soud v Brně schválil dohodu o vině a trestu uzavřenou mezi státním zástupce a obviněným, který znásilnil celkem šest chlapců v rozmezí věku deset až čtrnáct let. Na základě rozsudku, kterým soud dohodu o vině a trestu schválil, byl obviněnému uložen tříletý trest odnětí svobody s podmíněným odkladem na pět let. Dle ustanovení § 185 odst. 3 trestního zákoníku bude trestem odnětí svobody na pět až dvanáct let potrestán pachatel, který spáchá trestný čin znásilnění na dítěti mladším patnácti let. I když je dle ustanovení § 58 odst. 3 trestního zákoníku možné uložit obviněnému trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby v případech,

²³⁶ Dle ustanovení § 265a odst. 1 trestního řádu je možné dovoláním napadnou rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl **ve druhém stupni** a zákon to připouští.

v nichž obviněný uzavře dohodu o vině a trestu, nemělo by se tak za žádných okolností dít v takovém rozsahu. Přestože neznám podrobnosti trestního spisu, jsem přesvědčena, že se jedná o zjevný exces orgánů činných v trestním řízení. Je však možné dohodu o vině a trestu v takovém znění zvrátit? Jedinou možností by bylo podání stížnosti pro porušení zákona.²³⁷ Bohužel je ale tento krok zcela bezvýznamným ve vztahu k obviněnému, neboť jestliže by Nejvyšší soud shledal porušení zákona, kdy by ale k takovému porušení zákona došlo ve prospěch obviněného, obsahovaly by rozhodnutí Nejvyššího soudu toliko akademický výrok, kterým nemůže být pravomocný rozsudek zvrácen. V tomto ohledu bych de lege ferenda navrhovala, aby ministr spravedlnosti mohl rozsudek, kterým je dohoda o vině a trestu schválena napadnout stížností pro porušení zákona. Jestliže by zákon byl skutečně ve prospěch obviněného porušen, tak aby rozhodnutí Nejvyššího soudu nemělo pouhý akademický charakter, ale aby bylo způsobilé zvrátit pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně. V situaci, kdy není možné proti rozhodnutí soudu prvního stupně podat řádný ani mimořádný opravný prostředek, je tento krok (alespoň z mého pohledu) velmi žádoucím.

5.3. SJEDNÁNÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU PO PODÁNÍ OBŽALOBY A PO ZAHÁJENÍ HLAVNÍHO LÍČENÍ

V případě standardního průběhu trestního řízení, při němž není v přípravném řízení dohoda o vině a trestu uzavřena, může soud po podání obžaloby nařídit předběžné projednání obžaloby, jestliže podle obsahu žaloby a podle spisu soud posoudí, že by bylo vhodné dohodu o vině a trestu sjednat. Účelem nařízení předběžného projednání obžaloby v souladu s ustanovením § 186 písm. g) trestního řádu je vyvolání jednání o dohodě o vině a trestu.²³⁸ Basík však tento postup označil za snahu soudu donutit státního zástupce a obviněného k uzavření dohody o vině a trestu.²³⁹ S tímto závěrem nelze jinak než souhlasit. Institut dohody o vině a trestu je možné aplikovat toliko v případech, v nichž obě strany souhlasí s takovým postupem, přičemž na obviněného není možné v této souvislosti vyvíjet jakýkoli nátlak –

²³⁷ Dle ustanovení § 266 odst. 1 trestního řádu platí, že: „*Proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jímž byl porušen zákon nebo které bylo učiněno na podkladě vadného postupu řízení, může ministr spravedlnosti podat u Nejvyššího soudu stížnost pro porušení zákona.*“

²³⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 2292–2294 s.

²³⁹ Basík, M.: *Několik poznámek k dohodě o vině a trestu*. Státní zastupitelství 2012, č. 4, 57 s.

nařízení předběžného projednání obžaloby za účelem případného zahájení jednání o dohodě o vině a trestu nicméně může být vnímána jako určitá forma nátlaku.²⁴⁰

Je vhodné si uvědomit, že jakmile soud nařídí dle ustanovení § 186 písm. g) trestního řádu předběžné projednání obžaloby, nacházíme se na časové ose trestního řízení v bodě, kdy byla již státním zástupcem podána obžaloba. V situaci, v níž by oba subjekty, tj. státní zástupce i obviněný, vyjádřili souhlas s jednáním o dohodě o vině a trestu, vrátil by soud trestní řízení do přípravného řízení, tzn., že v časové ose trestního řízení bychom se vrátili zpět. Pokud se ale v takovém případě státní zástupce s obviněným nedohodnou na obsahu dohody o vině a trestu, musí státní zástupce opětovně přistoupit k podání obžaloby. Uzavře-li státní zástupce s obviněným dohodu o vině a trestu, je státní zástupce povinen podat návrh na schválení dohody o vině a trestu soudu. Tento postup je dle mého názoru zcela v rozporu s podstatou institutu dohody o vině a trestu a de lege ferenda bych tak s ohledem na uvedené navrhovala, aby bylo ustanovení § 186 písm. g) trestního řádu z trestního řádu vypuštěno, neboť nepředstavuje poslední možné období, v němž lze dohodu o vině a trestu sjednat.

Novela trestního řádu z roku 2020 zakotvila možnost přistoupit k jednání o dohodě o vině a trestu i po zahájení hlavního líčení. Jestliže po přednesu obžaloby státní zástupce prohlásí shodně s obviněným, že mají zájem na sjednání dohody o vině a trestu, předseda senátu hlavního líčení přeruší, čímž jim poskytne prostor pro taková jednání. Obviněný však může vznést návrh na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu i sám, či prostřednictvím svého obhájce, nicméně tento svůj návrh musí náležitě odůvodnit s uvedením skutečností, pro které by bylo institut dohody o vině a trestu aplikovat.

V případě, že dochází k jednáním o dohodě o vině a trestu až po zahájení hlavního líčení, neuplatní se postupy výše specifikované, tzn., státní zástupce nepředvolává obviněného k jednáním, nemusí se sepisovat protokol o jednání o dohodě o vině, dohoda o vině a trestu nemá písemnou formu a státní zástupce ani nepodává návrh na schválení uzavřené dohody o vině a trestu soudu. Po zahájení hlavního líčení, resp. po přednesení obžaloby státním zástupcem, je soud v souladu s ustanovením § 206b odst. 1 trestního řádu oprávněn dotázat se obviněného, státního zástupce a popřípadě poškozeného, zda nemají zájem na uzavření dohody o vině a trestu (samozřejmě pouze za předkladu, že tento postup je dle soudu vhodný). Následně předseda senátu přeruší hlavní líčení za účelem jednání. Považuje-li to předseda soudu za vhodné, může hlavní líčení dokonce i odročit. Jednání o dohodě o vině a trestu je neveřejné,

²⁴⁰ ŠABATA, K., RŮŽIČKA, M.: *Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské úpravy*. Státní zastupitelství, 2009, č. 6, 9 s.

účastní se jej státní zástupce, obviněný, případně jeho obhájce a poškozený a postupuje se při něm přiměřeně dle ustanovení § 175a trestního řádu.

Dojde-li v takovém případě k uzavření dohody o vině a trestu, nerozhoduje soud o jejím schválení ve veřejném zasedání (jak tomu je v případech, kdy je dohoda o vině a trestu uzavřena v přípravném řízení), ale pokračuje se v hlavním líčení. Státní zástupce přednese v souladu s ustanovením § 206b odst. 3 trestního řádu obsah uzavřené dohody o vině a trestu s návrhem na její schválení. Po přednesu obsahu dohody o vině a trestu se v hlavním líčení pokračuje přiměřeně dle ustanovení § 314q odst. 3, odst. 4, odst. 5 a dle ustanovení § 314r trestního řádu, tzn., že obviněný bude dotázán, zda souhlasí s návrhem státního zástupce na schválení dohody o vině a trestu, zda je srozuměn s obsahem dohody o vině a trestu, zda prohlášení o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán učinil dobrovolně a zda byl státním zástupcem poučen o důsledcích uzavřené dohody o vině a trestu. Jestliže byla dohoda o vině a trestu uzavřena po zahájení hlavního líčení, je tato v hlavním líčení schválena. Neschválí-li soud dohodu o vině a trestu, která byla sjednána až po zahájení hlavního líčení, není možné proti takovému usnesení podat stížnost.²⁴¹

Nedojde-li k uzavření dohody o vině a trestu, pokračuje se dále v hlavním líčení na podkladě podané obžaloby s tím, že se k prohlášení obviněnému nepřihlíží. Obviněný je však oprávněn požádat soud, aby jím učiněné prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán, byl považován za prohlášení viny dle ustanovení § 206c trestního řádu.²⁴² Vzhledem k tomu, že prohlášení viny v sobě obsahuje prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, tak v tomto ohledu postačí, aby obviněný navíc prohlásil, že souhlasí taktéž s právní kvalifikací skutku. K uvedené žádosti obviněného má samozřejmě právo se vyjádřit státní zástupce i poškozený a pak už je na uvážení soudu, zda prohlášení viny obviněného přijme, či nikoli.

Jak jsem již v této práci blíže popisovala, trestní řád nestanovuje okamžik, do kdy je možné návrh na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu vznést, což v praxi může činit značné problémy. Aplikací praxe je však taková, že státní zástupci nečiní návrh na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu později než na samém počátku hlavního líčení. Bylo by taktéž vhodné, aby zákonodárce vzal v potaz určitá omezení vztahující se k aplikaci dohody o vině a trestu – jestliže neměl obviněný zájem s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat v přípravném řízení, neměla by mu být umožněno dohodu o vině a trestu uzavřít v řízení před soudem. Výjimku by mohly představovat například nově vyvstalé skutečnosti. V současné době je totiž

²⁴¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022.

²⁴² VANTUCH, Pavel. *K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby*. Bulletin advokacie, 2021, č. 4, s. 24.

možné, aby návrh na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu přednesl obviněný i v těch případech, kdy v přípravném řízení odmítnul učinit prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán.²⁴³

²⁴³ Vantuch, P.: *K Možnosti sjednat dohodu o vině a trestu po podání obžaloby*. Trestní právo. 2013, č. 9–10, 9–16 s.

6. DOHODA O VINĚ A TRESTU V TRESTNÍM ŘÍZENÍ VEDENÉM PROTI PRÁVNICKÉ OSOBĚ

Trestní odpovědnost právnických osob je upravena zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Jakkoli je zakotvení trestněprávní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu tématem obsáhlým a diskutabilním, zaměřím se v této kapitole pouze na problematiku aplikace odklonů, zejména pak na uzavírání dohody o vině a trestu v řízeních vedených proti právnickým osobám.

6.1. APLIKACE ODKLONŮ V ŘÍZENÍCH VEDENÝCH PROTI PRÁVNICKÝM OSOBÁM

ZTOPO je vedlejším zákonem k trestnímu zákoníku a k trestnímu řádu a na případy, které nejsou výslovně upravené v ZTOPO se subsidiárně aplikují příslušná ustanovení trestního řádu či trestního zákoníku. Na subsidiaritu trestního řádu nicméně může být pohlíženo jako na problematickou, zejména pak ve vztahu k odklonům, které se v současné době v trestních řízeních aplikují stále častěji.²⁴⁴

Dle ustanovení §1 odst. 2 ZTOPO platí, že se subsidiárně použijí ustanovení trestního řádu, jestliže ZTOPO nestanoví jinak a nevylučuje-li to povaha věci. Vzhledem k tomu, že ZTOPO aplikaci odklonů nikterak nevylučuje, je zcela na místě se zabývat tím, co zákonodárce zamýšlel pod „*nevylučuje-li to povaha věci.*“ Z dikce ustanovení 1 odst. 2 ZTOPO je možné usoudit, že k subsidiární aplikaci ustanovení trestního řádu dochází v těch případech, v nichž tato aplikace není vyloučena kvůli odlišnostem mezi fyzickými a právnickými osobami.²⁴⁵

Je tedy možné uplatňovat odklony v trestním řízení, které je vedeno proti právnické osobě? Odklony od standardního průběhu trestního řízení mají napomáhat k naplnění účelu trestu prostřednictvím výchovného působení na pachatele trestného činu. Aplikace veškerých odklonů v trestním řízení je podmíněna souhlasem obviněného s takovým postupem, kdy je nezbytné, aby takový souhlas byl dán osobně a svobodně. Dle ustanovení § 20 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník je právnická osoba organizovaným útvarem, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Lze tak spolehlivě uzavřít, že právnická osoba sama o sobě nemůže dát svobodný souhlas k aplikaci odklonů a

²⁴⁴ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017, 197 s.

²⁴⁵ Hrušáková, M.: Možnosti a meze odklonů v trestním řízení proti právnickým osobám. *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostech: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie, máj 2014*. Praha: Leges 2014. 169 s.

z toho důvodu je aplikace odklonů v trestním řízení v rozporu s jejich samotnou konstrukcí, neboť souhlas s aplikací odklonů je orgánům činným v trestním řízení dán subjektem odlišným od oné právnické osoby.²⁴⁶ Podíváme-li se na výčet osob, které jsou oprávněny za právnickou osobou jednat, je tento seznam relativně široký²⁴⁷ - jak se může kupříkladu řadový zaměstnanec právnické osoby doznat k jednáním spáchaných právnickou osobou? Z mého pohledu nemůže, neboť není možné považovat doznání učiněné zastupující fyzickou osobou za doznání autonomní, a právě proto by měla být aplikace odklonů v trestních řízeních vedených proti právnickým osobám vyloučena. Odlišnou situací je dle mého názoru to, když doznání za právnickou osobu učiní fyzická osoba, která jménem právnické osoby daný trestný čin spáchala a je rovněž také stíhána. V tomto ohledu se vyjádřil i Nejvyšší soud České republiky, když uvedl, že: „Doznání požadované ustanovením § 307 odst. 1 písm. a) tr. ř. bude v řízení o přečinu vedeném jak proti fyzické osobě, tak i proti právnické osobě, jejímž jménem obviněná fyzická osoba měla přečin spáchat, naplněno tím, že doznání učiní tato obviněná fyzická osoba.“²⁴⁸ Uvedené souvisí s konceptem takzvané přičitatelnosti trestného činu fyzické osoby osobě právnické (koncept přičitatelnost by se dal ve stručnosti shrnout tak, že trestní odpovědnost právnické osoby je odvozená od jednání fyzické osoby, která naplnila veškeré znaky trestného činu. V závislosti na trestněprávní kvalitě takového jednání pak bude právnická osoba trestně odpovědná pro konkrétní trestný čin.²⁴⁹ Přičitatelnost je upravena v ustanovení § 8 ZTOPO a dále pak lze dovodit také z ustanovení §167 občanského zákoníku.) Problém ale nastává v okamžiku, kdy fyzická osoba, která jménem právnické osoby spáchala daný trestný čin, není trestněprávně stíhána, tady se opět vracíme zpět na počátek mé úvahy o tom, že autonomní doznání nemůže být v takovém případě učiněno za právnickou osobu osobou fyzickou.

²⁴⁶ Hrušáková, M.: Možnosti a meze odklonů v trestním řízení proti právnickým osobám. *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostech: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie, máj 2014*. Praha: Leges 2014. 169 s.

²⁴⁷ Ustanovení § 21 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád:

Za právnickou osobu jedná

- a) člen statutárního orgánu; tvoří-li statutární orgán více osob, jedná za právnickou osobu předseda statutárního orgánu, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen; je-li předsedou nebo pověřeným členem právnická osoba, jedná vždy fyzická osoba, která je k tomu touto právnickou osobou zmocněna nebo jinak oprávněna, nebo
- b) její zaměstnanec (člen), který tím byl statutárním orgánem pověřen, nebo
- c) vedoucí jejího odštěpného závodu, jde-li o věci týkající se tohoto závodu, nebo
- d) její prokurista, může-li podle udělené prokury jednat samostatně

²⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 5 TZ 41/2014.

²⁴⁹ Šelleng, D.: *Právnická osoba jako pachatel trestného činu*. Praha: Leges, 2019, 129 s.

Dalším aspektem, nad nímž je zapotřebí se v případech aplikace odklonů v řízení vedeném proti právnické osobě pozastavit, je otázka náhrady škody, nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení. Například Vindra zastává názor, že dohoda státního zástupce a osoby oprávněné jednat za právnickou osobu o způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení jsou „*kroky, které zjevně překračují mandát i faktické možnosti „pouhé“ konající osoby.*“²⁵⁰

Ačkoli odborná veřejnost se k aplikaci odklonů v trestním řízení, které je vedeno proti právnické osobě staví do určité míry negativně (například Vindra poukázal na řadu odklonů, jejichž aplikace je v případech trestního řízení vedeného proti právnické osobě nepřijatelné. Institut dohody o vině a trestu je dle něj neaplikovatelný v řízeních vedených proti právnickým osobám, neboť je dle něj přinejmenším sporné, zda osoba jednající v zastoupení právnické osoby má takovou způsobilost, aby byla oprávněna se za právnickou osobu doznat ke spáchání trestného činu, pro který je právnická osoba stíhána.²⁵¹), aplikační praxe se na druhou stranu přiklání k tomu, aby byly odklony aplikovány i v trestních řízeních vedených proti právnickým osobám. (Nejvyšší soud České republiky v tomto ohledu uvedl, že: „*Použití institutu podmíněného zastavení trestního stíhání podle §307 tr. ř. není vyloučeno ani v řízení proti právnickým osobám, když zákon o trestní odpovědnosti právnických osob neobsahuje žádné ustanovení o konání alternativních způsobů řízení.*“²⁵²).

6.2. VHODNOST UZAVÍRÁNÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU V ŘÍZENÍ VEDENÉM PROTI PŘÁVNICKÉ OSOBĚ

V souvislosti s dohodou o vině a trestu uzavírané v řízení vedeném proti právnické osobě je nezbytné se nejdříve zamyslet nad samotnou podstatou institutu dohody o vině a trestu. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 193/2012 Sb., lze podstatu institutu dohody o vině a trestu vyjádřit jako příslib obviněného, že bude spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, a to výměnou za to, že mu bude státním zástupcem navrhnout mírnější trest.²⁵³ Z uvedeného tedy vyplývá, že obviněný přistoupí k uzavření dohody o vině a trestu primárně pro svůj vlastní

²⁵⁰ Jelínek, J. a kolektiv.: *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, 245 s.

²⁵¹ Jelínek, J. a kolektiv.: *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, 245 s.

²⁵² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 5 TZ 41/2014.

²⁵³ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., [online] [cit. 12. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.psp.sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

prospěch. Je ale možné polemizovat o tom, zda osoba oprávněná jednat za právnickou osobu, bude jednat a postupovat vždy ve prospěch té dané právnické osoby.

Okresní soud v Hradci Králové schválil rozsudkem ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. 5 T 67/2015 dohodu o vině a trestu, v níž se státní zástupce s právnickou osobou dohodli na uložení nejprísnejší možné trestněprávní sankce, tj. na zrušení právnické osoby ve smyslu ustanovení § 16 ZTOPO.²⁵⁴ Daná právnická osoba byla v tomto případě uznána vinou ze spáchání trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle ustanovení §240 odst. 1, odst. 2 písm. c) trestního zákoníku. Z mého subjektivního pohledu je tento případ srovnatelný se situací, kdy obviněný – fyzická osoba uzavře se státním zástupcem dohodu o vině a trestu, v níž by se dohodli na uložení trestu smrti (zrušení právnické osoby totiž nelze přirovnat k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na doživotí, když právnická osoba dle ustanovení § 16 odst. 4 ZTOPO ze zákona vstupuje do likvidace okamžikem právní moci odsuzujícího rozsudku – likvidace končí zánikem právnické osoby, když likvidátor v souladu s ustanovením § 207 občanského zákoníku podá návrh na výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku. Právnická osoba tímto zaniká bezpodmínečně, zatímco výjimečný trest odnětí svobody na doživotí však bezpodmínečný není, když dle ustanovení § 88 odst. 5 trestního zákoníku může osoba odsouzená k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí žádat o podmíněčné propuštění po dvaceti letech výkonu tohoto trestu). Za předpokladu, že by v českém právním řádu byla zakotvena možnost uložení trestu smrti, souhlasila by dobrovolně s uložením takového trestu jakákoli racionálně smýšlející osoba? Silně o tom pochybuji.

Justiční praxe v případech dohod o vině a trestu uzavíraných s právnickými osobami odkazuje na podporu zásady rychlosti trestního řízení, nicméně nelze tuto vnímat izolovaně bez dalšího kontextu.²⁵⁵ Institut dohody o vině a trestu je však v posledních letech stále více využíván i v trestních řízeních vedených proti právnickým osobám. Ve zprávách o činnosti státního zastupitelství za rok 2012–2022 lze spatřit exponenciální nárůst případů, v nichž právnické osoby dohodu o vině a trestu se státním zástupcem uzavřely. Zatímco v roce 2012 uzavřeli státní zástupci s právnickými osobami pouze čtyři dohody o vině a trestu²⁵⁶, v roce 2022 bylo těchto případů již třicet čtyři.²⁵⁷

²⁵⁴ Rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. 5 T 67/2015

²⁵⁵ Hrušáková, M.: Možnosti a meze odklonů v trestním řízení proti právnickým osobám. *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostech: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie, máj 2014*. Praha: Leges 2014. 169 s.

²⁵⁶ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2012 ze dne 21. 6. 2013, 7 NZN 603/2013.

²⁵⁷ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2022 ze dne 22. 6. 2023, 4 NZN 501/2023.

Ačkoli jsem výše vymezila důvody, pro které by nemělo být možné odklony v trestním řízení aplikovat v řízeních, jež jsou vedena proti právnické osobě, domnívám se, že pokud by ZTOPO vylučoval možnost aplikace odklonů, představoval by takový krok zásah do práva právnických osob na spravedlivý proces, když by docházelo k znevýhodňování právnických osob. Na druhou stranu by se ale mělo vzít v potaz to, že výše uvedené důvody by měly být dostatečným argumentem podporujícím změnu právní úpravy aplikace odklonů v řízeních vedených proti právnickým osobám. De lege ferenda bych navrhovala, aby v trestních řízeních, v nichž státní zástupce sjednává dohodu o vině a trestu s právnickou osobou, resp. s osobou jednajícím jménem právnické osoby, byla trestním řádem zakotvena nutná obhajoba, čímž by se mohlo do určité míry předejít zneužití institutu dohody o vině a trestu osobou jednajícím za právnickou osobu.

7. DOHODA O VINĚ A TRESTU DLE PRÁVNÍHO ŘÁDU SLOVENSKÉ REPUBLIKY

Právní úprava institutu dohody o vině a trestu je zakotvena v zákoně č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, a to s účinností od 1. 1. 2006. Postupy, dle nichž je slovenský prokurátor povinen se při jednání o dohodě o vině a trestu řídit, jsou pak upraveny ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti Slovenskej republiky č. 619/2005 Z.z., o podmienkach a postupe prokurátora pri konaní o dohode o uznání viny a prijatí trestu.

Institut dohody o vině a trestu není odbornou slovenskou veřejností považován za odklon v trestním řízení, neboť nepředstavuje alternativu k potrestání, když výsledkem je uložení trestu.²⁵⁸

7.1. ČETNOST APLIKACE INSTITUTU DOHODY O VINĚ A TRESTU VE SLOVENSKÉ REPUBLICE

Primárním důvodem, pro který byl institut dohody o vině a trestu do slovenského trestního práva zakotven byla potřeba zjednodušit, zefektivnit a zrychlit trestní řízení.²⁵⁹ Zakotvení institutu dohody o vině a trestu do slovenského právního řádu tak šlo ruku v ruce s velkými očekáváními, které se však ne tak úplně naplnily. Syrový v tomto kontextu uvedl, že: *„Institut dohody o vině a trestu měl být jedním z těch institutů trestního práva, které způsobí, že cca 70–80 % trestních věcí se vyřídí odklonem od klasického soudního řízení. Vždyť situace, že všechny věci se před soudem projednávají v moderním kontradiktorním procesu, by mohla vést ke kolapsu soudního systému z důvodu rozsahu dokazování a tím i délky soudního řízení. Dohoda na rozdíl od jiných institutů (smír, podmíněné zastavení trestního stíhání) nemá omezení co do okruhu trestných činů, následků ani osoby pachatele, proto by se dalo očekávat její prioritní postavení mezi alternativními řešeními trestních věcí. Fakta jsou však taková, že v roce 2006 bylo soudem schválených 1 833 dohod při 25 764 odsouzených, v roce 2007 už 4 428 dohod při 27 067 odsouzených.“*²⁶⁰

²⁵⁸ ŽILINKA, M.: *K alternativným spôsobom vybavenia trestných vecí podľa zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok*, Jusičná revue 2006, č. 2, 199 – 203 s.

²⁵⁹ PROKEINOVÁ, Margarita. *Odklony v trestnom konaní*. Univerzita Komenského v Bratislave, 2007. ISBN 978-80.7160-197-5. 55 s.

²⁶⁰ Syrový, I.: *Nárok na dohodu o vine a treste*. Jusičná revue 2008, č. 12, 1712 s.

Dle řady autorů byla pak implementace institutu dohody o vině a trestu považována za jednu z nejúspěšnějších v rámci slovenského trestního řízení.²⁶¹ V době po účinnosti novely trestného poriadku z roku 2005 (novelou trestného poriadku z roku 2005 došlo k zakotvení institutu dohody o vině a trestu do slovenského právního řádu), lze spatřovat exponenciální nárůst případů, v nichž byla dohoda o vině a trestu soudem schválena. Jak je z výše uvedené citace Syrového patrné, tak v roce 2006 bylo skončeno schválením dohody o vině a trestu celkem 7,11 % případů ze všech pravomocně odsouzených věcí. V roce 2007 však bylo již 16,35 % ze všech odsouzených odsouzeno na základě rozhodnutí o schválení dohody o vině a trestu. Na zmíněných 16 % se pak aplikace institutu dohody o vině a trestu více méně ustálila, což je patrné z níže vyobrazené tabulky.²⁶²

Posuzovaný rok	Počet schválených dohod o vině a trestu soudem	Celkový počet odsouzených	Procentuální poměr schválených dohod o vině a trestu k celkovému počtu odsouzených
2008	5 741	38 548	14,89 %
2009	6 856	41 384	16,56 %
2010	7 091	41 870	16,93 %

Přestože na Slovensku nedocházelo k tak častému uzavírání dohod o vině a trestu, jak bylo zprvu očekáváno, jeho aplikace byla i tak velmi vysoká. Je tak zřejmé, že se tímto trendem nechali čeští zákonodárci inspirovat a začali navrhovat implementaci institutu dohody o vině a trestu do českého právního řádu. V posledních letech se ale institut dohody o vině a trestu používá ve Slovenské republice čím dál tím méně častěji (i když stále mnohem více než tomu je v České republice). V níže znázorněné tabulce je možné tuto klesající se tendence spatřit.²⁶³

²⁶¹ ČENTÉŠ, J. a kol.: Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná část. 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012. 682 s.

²⁶² GENERÁLNÁ PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Správa o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2009* [online]. 2010 [cit. 2023-10-19]. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava/sprava-o-cinnosti-prokuratury-slovenskej-republiky-za-rok-2009/>

²⁶³ GENERÁLNÁ PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Správa o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2021* [online]. 2023 [cit. 2023-10-19]. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava/sprava-generalneho-prokuratora-slovenskej-republiky-o-cinnosti-prokuratury-v-roku-2021-a-poznatkoch-prokuratury-o-stave-zakonnosti-v-slovenskej-republike/>

Posuzovaný rok	Počet schválených dohod o vině a trestu soudem	Celkový počet odsouzených	Procentuální poměr schválených dohod o vině a trestu k celkovému počtu odsouzených
2018	1 195	26 084	4,58 %
2019	1 785	25 227	7,07 %
2020	1 576	23 223	6,78 %
2021	1 294	21 529	6,01 %

7.2. INSTITUT DOHODY O VINĚ A TRESTU NA SLOVENSKU

Řízení o dohodě o vině a trestu se dělí na dvě základní části a sice dohodovací řízení konané v přípravném řízení a následné schválení uzavřené dohody o vině a trestu soudem.

7.2.1. DOHODOVACÍ ŘÍZENÍ

Prokurátor je oprávněn zahájit dohodovací řízení na základě návrhu učiněného obviněným, nicméně může tak učinit i bez návrhu. Zákonná úprava Slovenské republiky stanovuje tři taxativní podmínky, které musejí být naplněny kumulativně, aby státní zástupce mohl vůbec k dohodovaci řízení přistoupit:

- a) výsledky vyšetřování anebo zkráceného vyšetřování musí dostatečně odůvodňovat závěr, že skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný;
- b) obviněný se ke spáchání skutku přiznal a uznal vinu;
- c) zajištěné důkazy nasvědčují pravdivosti jeho přiznání.²⁶⁴

Z výše vymezených podmínek, které musejí být splněny pro to, aby prokurátor vůbec mohl přistoupit k zahájení dohodovacího řízení lze spatřit drobné nuance mezi slovenskou a českou právní úpravou. Na Slovensku je zapotřebí, aby obviněný prohlásil vinu, tzn., aby

²⁶⁴ IVOR, I., POLÁK, P., ZÁHORA, J.: *Trestné právo procesné II. Priebeh trestného konania*. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2021, 285 s.

souhlasil i s právní kvalifikací skutku – dle české právní úpravy postačí prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Další odlišností je podmínka uvedená pod bodem c) výše, tzn., že zajištěné důkazy nasvědčují pravdivosti přiznání obviněného. V České republice nepostačí, aby důkazy pouze nasvědčovaly pravdivost o prohlášení obviněného, ale nesmí o nich existovat pochybnosti.

Slovenský trestný poriadok neobsahuje negativní výčet případů, v nichž není možné dohodu o vině a trestu uzavřít. Dokonce je možné dohodu o vině a trestu uzavřít i v trestním řízení vedeným proti mladistvému, který nedovršil věku osmnácti let. S takovým postupem ale musí vyjádřit souhlasit jeho zákonný zástupce, popřípadě obhájce mladistvého, jinak dohodu o vině a trestu nebude možné uzavřít.²⁶⁵

Obviněný může učinit návrh na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu písemně či ústně do protokolu o výslechu, kdy by zároveň měl vyjádřit i svůj souhlas s postupem dle ustanovení § 232 a násl. trestného poriadku.²⁶⁶ I když ale obviněný navrhne zahájení jednání o dohodě o vině a trestu, je to prokurátor, kdo rozhoduje o tom, zda se bude dohodovací řízení konat či nikoli. I za předpokladu, že jsou všechny výše uvedené podmínky kumulativně naplněny, nemusí prokurátor k jednání o dohodě o vině a trestu přistoupit. Usoudí-li ale prokurátor, že jsou kumulativně naplněny podmínky vymezené výše a že by v tom daném případě bylo vhodné dohodu o vině a trestu sjednat, vyzve obviněného a další oprávněné osoby k vyjádření se k možnosti zahájení dohodovacího řízení. Dalšími oprávněnými osobami se přitom rozumí poškozený a v případě mladistvého obviněného jeho zákonný zástupce a popřípadě i jeho obhájce. Za předpokladu, že je návrh prokurátora obviněným odmítnut, učiní o tomto prokurátor zápis, který založí do trestního spisu a pokračuje se ve standardním trestním řízení.²⁶⁷ Souhlasí-li obviněný, popř. zákonný zástupce či obhájce mladistvého s jednáním o dohodě o vině a trestu, předvolá prokurátor k jednání obviněného, poškozeného (jestliže řádně a včas uplatnil nárok na náhradu škody) a v trestních řízeních vedených proti mladistvému předvolá prokurátor k jednání také zákonného zástupce mladistvého, orgán sociálněprávní ochrany dětí a sociálněj kurately, popřípadě také osobu, s níž mladistvý obviněný žije ve společné domácnosti.²⁶⁸

²⁶⁵ srov. ustanovení § 232 odst. 2 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

²⁶⁶ Barošová, L.: *Konanie o dohode o vine a trestu a jeho vplyv na skrátenie trestného konania*. Policajná teória a prax 2006, č. 2, 20 s.

²⁶⁷ IVOR, I., POLÁK, P., ZÁHORA, J.: *Trestné právo procesné II. Priebeh trestného konania*. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2021, 285 s.

²⁶⁸ srov. ustanovení § 340 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

Při dohodovacím řízení je zapotřebí, aby byla postavena najisto nejen otázka viny a trestu, ale také otázka náhrady škody poškozenému. Dohoda tak je uzavírána nejen mezi prokurátorem a obviněným (ohledně viny a trestu), ale zároveň mezi obviněným a poškozeným (ve věci náhrady škody).²⁶⁹ Nedostaví-li se poškozený k jednání o dohodě o vině a trestu, je na prokurátorovi, aby s obviněným vyjednal rozsah a způsob náhrady škody, přičemž dle ustanovení § 232 odst. 3 trestného poriadku je prokurátor povinen dbát nejlepších zájmů poškozeného.

Co se týče otázky viny, tak se obviněný musí přiznat ke spáchání skutku a uznat svou vinu, přičemž postačí, když se přizná a uzná vinu ze spáchání skutku, který je nejzávažnější z těch, které jsou z dosud získaných důkazů už prokázané.²⁷⁰ Samotná použitelnost uznání viny obviněným v dalším trvání trestního řízení v případech neuzavření dohody o vině se zcela zásadním způsobem liší od použitelnosti prohlášení obviněného dle českého právního řádu. Jak již bylo v této práci uvedeno, jestliže se v České republice obviněný se státním zástupcem na znění dohody o vině a trestu nedohodne, je mu zákonem garantováno, že se k jím učiněnému prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán, nebude v trestním řízení přihlížet. Dle slovenské právní úpravy nicméně platí, že jestliže se obviněný ke spáchání skutku přizná a vinu dozná, avšak následně dohodu s prokurátorem neuzavře, podá prokurátor obžalobu, v níž uvede obviněným přiznaný skutek, jeho právní kvalifikaci a zároveň obviněným učiněné uznání viny.²⁷¹ Za předpokladu, že by obviněný uznal vinu jen z části, prokurátor s ním dohodu o vině a trestu neuzavře a rovnou přistoupí k podání obžaloby, v níž taktéž specifikuje obviněným přiznaný skutek, jeho právní kvalifikaci a uznání viny v rozsahu učiněným obviněným a zároveň uvede skutek a jeho právní kvalifikaci, k němuž obviněný svou vinu neuznal.²⁷² Aby obviněný předešel obavám z toho, že v případě neuzavření dohody o vině a trestu se bude v rámci standardního hlavního líčení již jen pojednávat o druhu a výšce trestu, může prohlásit, že své přiznání o spáchání skutku a uznání vinny činí pouze pro potřebu dohodovacího řízení a při následném hlavním líčení uvede, že je nevinným a k učinění prohlášení a uznání viny byl

²⁶⁹ VRÁBLOVÁ, M.: *Niekoľko poznámok k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste*. Trestněprávní revue 2007, č. 8, 192 s.

²⁷⁰ srov. ustanovení § 4 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravdnosti Slovenskej republiky č. 619/2005 Z.z., o podmienkach a postupe prokurátora při konaní o dohode o uznání viny a prijatí trestu.

²⁷¹ srov. ustanovení § 232 odst. 5 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

²⁷² srov. ustanovení § 232 odst. 6 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

ze strany prokurátora přemluven s tím, že uzavření dohody o vině a trestu bude pro něj výhodnějším.²⁷³

Ve vztahu k trestu, na němž se mohou prokurátor s obviněným dohodnout je nezbytné poukázat na to, že prokurátor je v souladu s ustanovením § 39 odst. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. trestný zákon oprávněn obviněnému navrhnout uložení trestu odnětí svobody snížený o jednu třetinu pod dolní hranicí zákonné trestní sazby. Prokurátor nemůže obviněnému navrhnout uložení trestu odnětí svobody sníženého o jednu třetinu pod dolní hranicí zákonné trestní sazby, jestliže je obviněný stíhán pro podezření ze spáchání taxativně vymezených trestných činů – trestný čin úkladné vraždy, trestný čin genocidy, trestný čin teroristického útoku, trestný čin nelidskosti a trestný čin vojenského bezpráví – u těchto není možné zákonnou trestní sazbu snížit pod dvacet let.

Není-li rozsah a způsob náhrady škody v dohodě o vině a trestu dohodnut, navrhne prokurátor soudu, aby poškozeného s jeho nárokem nebo s jeho částí odkázal na občanskoprávní či jiné řízení.²⁷⁴

Trestný poriadok zakotvuje obligatorní náležitosti dohody o vině a trestu, přičemž těmito jsou: označení účastníků dohody, datum, místo a čas jejího sepsání; popis skutku s uvedením místa, času případně i jiných okolností, za nichž ke skutku došlo, aby nemohlo dojít k zaměnění skutku se skutkem jiným; právní kvalifikace trestného činu, jenž byl skutkem spáchán; druh, výměra a způsob výkonu trestu; rozsah a způsob náhrady škody, jestliže byla činem způsobená a ochranné opatření, jestliže připadá do úvahu jeho uložení.²⁷⁵

Dohodu o vině a trestu, která obsahuje veškeré výše uvedené náležitosti podepíše prokurátor, obviněný (popřípadě zákonný zástupce mladistvého obviněného) a poškozený, jestliže svůj nárok na náhradu škody řádně přihlásil. Následně prokurátor podá příslušnému soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu, který dle trestného poriadku musí obsahovat samotnou dohodu o vině a trestu, celý spisový materiál, jeho přílohy a seznam věcných důkazů.

²⁷³ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4. 72 s.

²⁷⁴ srov. ustanovení § 232 odst. 4 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

²⁷⁵ srov. ustanovení § 232 odst. 8 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

7.2.2. SCHVÁLENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU SOUDEM

Stejně jako je tomu v případech, v nichž je dohoda o vině a trestu uzavírána v České republice, tak i ve Slovenské republice je nezbytnou podmínkou pro platnost uzavřené dohody o vině a trestu její následné schválení ze strany soudu.

Soud návrh na schválení dohody o vině a trestu nejprve přezkoumá a buďto nařídí termín konání veřejného zasedání, v němž rozhodne o schválení dohody o vině a trestu nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu odmítne, jestliže je z podkladů doručených mu společně s návrhem na schválení dohody o vině a trestu zřejmé, že při jejím sjednávání došlo k závažnému porušení právních předpisů, zejména pak porušení práva obviněného na obhajobu nebo jestliže je navrhovaná dohoda zjevně nepřiměřená.²⁷⁶ Návrh na schválení dohody o vině a trestu soud ve valné většině případů odmítne ve veřejném zasedání, nicméně v případech návrhů na schválení dohody o vině a trestu o zločinu, na které zákon stanoví trest odnětí svobody jehož horní hranice převyšuje osm let, rozhoduje o odmítnutí návrhu na dohody o vině a trestu senát v neveřejném zasedání.²⁷⁷ Jestliže soud usnesením odmítne návrh na schválení dohody o vině a trestu, vrací se trestní věc zpět do přípravného řízení, které vyústí podáním obžaloby. Jakmile je po znovu provedeném přípravném řízení prokurátorem podána obžaloba, již se v hlavním líčení nepřihlíží k přiznání obviněného ke spáchání skutku.²⁷⁸

Neodmítnul-li soud prokurátorem předložený návrh na schválení dohody o vině a trestu, nařídí veřejné zasedání. Jestliže mladistvý v den konání veřejného zasedání nedosáhnul věku 18 let, musí být obligatorně zastoupen obhájcem. Soud k veřejnému zasedání předvolá, popřípadě o jeho konání vyrozumí obviněného, jeho obhájce, prokurátora, poškozeného a případně jeho zmocněnce. Je-li obviněným mladistvý, soud musí o konání veřejného zasedání vyrozumět i jeho zákonného zástupce a orgán sociálněprávní ochrany dětí a sociální kurately. Obviněnému, jeho obhájci a prokurátorovi musí být předvolání doručeno tak, aby jim byla poskytnuta pětidenní lhůta k přípravě (lhůta může být zkrácena toliko s jejich explicitním souhlasem), přičemž u ostatních subjektů postačí zachování třídní lhůty k přípravě.²⁷⁹

Na počátku veřejného zasedání přednese prokurátor návrh na schválení dohody o vině a trestu. Poté se předseda soudu dotáže obviněného na zákonem stanovené otázky, konkrétně zda:

²⁷⁶ srov. ustanovení § 331 odst. 1 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

²⁷⁷ KOLEKTIV AUTOROV: *Trestný poriadok*. VIII. doplnené vydanie. NOVÁ PRÁCA, spol. s r.o., 2020. ISBN 978-80-89350-84-1.604 s.

²⁷⁸ IVOR, I., POLÁK, P., ZÁHORA, J.: *Trestné právo procesné II. Priebeh trestného konania*. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2021, 288 s.

²⁷⁹ srov. ustanovení § 332 odst. 3 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

rozumí podanému návrhu na dohodu o vině a trestu; zda souhlasí s projednání jeho trestní věci touto zkrácenou formou a zda se tedy vzdává práva na spravedlivý proces; zda rozumí podstatě skutku, který se mu klade za vinu; zda byl poučen o svých právech, zejména o svém právu na obhajobu; zda mu byla dána možnost svobodné volby obhájce; zda mu bylo umožněno se s obhájcem radit o způsobu obhajoby; zda rozuměl podstatě jednání o dohodě o vině a trestu; zda rozumí právní kvalifikaci skutku jako trestného činu; zda byl seznámený s trestními sazbami, které zákon za trestný čin jemu kladený za vinu stanovuje; zda se dobrovolně přiznal a uznal vinu za spáchaný skutek; zda souhlasí s navrhaným trestem, trest přijímá a ve stanovených lhůtách se podřídí výkonu trestu a ochrannému opatření; zda nahradí škodu v rozsahu stanoveným dohodou; zda si uvědomuje, že jakmile soud návrh na dohodu o vině a trestu přijde a vynese rozsudek, který nabude plné moci, nebude proti němu možné podat odvolání.²⁸⁰ Na rozdíl od české právní úpravy, není dle slovenského trestného poriadku obviněnému umožněno se k návrhu na schválení dohody o vině a trestu vyjádřit, kdy pouze musí na všechny výše uvedené otázky odpovědět „ano“, jinak soud předloženou dohodu o vině a trestu neschválí.²⁸¹

Poté, co obviněný zodpoví na výše uvedené dotazy, odebere se soud k závěrečné poradě. Soud je v souladu s ustanovením § 334 odst. 1 trestného poriadku vázán popisem skutku, jeho právní kvalifikací, trestu či ochranném opatření a rozsahu a způsobem náhrady škody, tak jak je uvedeno v dohodě o vině a trestu. S dohodou o vině a trestu musí jako s celkem souhlasit, jinak ji nebude moci schválit. Soud tak dohodu o vině a trestu rozsudkem schválí, popřípadě navrhne stranám jiné znění (jestliže dohodu o vině a trestu nepovažuje přímo za nepřiměřenou, ale zároveň ji nepovažuje ani za spravedlivou) nebo dohodu o vině a trestu neschválí a věc se vrací zpět do přípravného řízení. Okamžikem vyhlášení rozsudku, jímž se dohoda o vině a trestu schvaluje, nabývá tento právní moci, neboť proti němu nemůže být podáno odvolání, ani dovolání – s výjimkou případu, kdy je dovolání podáno z důvodu porušení práva na obhajobu zásadním způsobem, popřípadě jestliže bylo rozsudkem porušeno ustanovení trestného zákona či trestného poriadku o vazbě.²⁸²

²⁸⁰VRÁBLOVÁ, M.: *Niekoľko poznámok k historicky najmladsiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste*. Trestněprávní revue 2007, č. 8, 192 s.

²⁸¹IVOR, I., POLÁK, P., ZÁHORA, J.: *Trestné právo procesné II. Priebeh trestného konania*. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2021, 289 s.

²⁸² Ibid.

7.3. PROČ JE V ČESKÉ REPUBLICE UZAVÍRÁNO MNOHEM MÉNĚ DOHOD O VINĚ A TRESTU, NEŽ TOMU TAK JE VE SLOVENSKÉ REPUBLICE?

Z veškerých skutečností uvedených v této práci lze spolehlivě uzavřít, že právní úprava institutu dohody o vině a trestu v České republice je velmi podobná té ve Slovenské republice. Na Slovensku je ale dohoda o vině a trestu uzavírána 148x častěji, než tomu tak je v České republice.²⁸³ Jak je tedy možné, že na Slovensku je institut dohody o vině a trestu aplikován mnohem častěji, než je tomu v České republice?

Dle českého právního řádu je možné v trestním řádem stanovených případech vést zkrácené přípravné řízení, během něhož je podezřelý postaven před soud zpravidla ve lhůtě dvou týdnů ode dne, kdy mu bylo sděleno podezření ze spáchání trestného činu. Zkrácené přípravné řízení končí podáním návrhu na potrestání (obdoba obžaloby, nicméně návrh na potrestání neobsahuje odůvodnění), kterým je zahájeno trestní stíhání a následně probíhá řízení před samosoudcem, který ve valné většině případů rozhodne formou trestního příkazu, který se veřejně nevyhlašuje. Zkrácené přípravné řízení je možné vést toliko v případech, v nichž je podezřelý podezřelým ze spáchání přečinu. Výše uvedený postup je pro státního zástupce mnohem rychlejší a administrativně méně náročný, než sjednávání dohody o vině a trestu. Slovenský trestný poriadok ačkoli pojem „skrácené vyšetřovanie“ zná, nejde o zkrácené řízení jako tomu je v České republice, když i zkrácené vyšetřování skončí podáním obžaloby a následně je ve věci konáno hlavní líčení. Pro prokurátora tak není ani z časového, ani z administrativního hlediska výhodnější na jednání o dohodě o vině a trestu nepřistupovat.²⁸⁴ Z tohoto důvodu se domnívám, že se v České republice institut dohody o vině a trestu aplikuje mnohem méně, než tomu je ve Slovenské republice. V České republice, alespoň z mého pohledu, totiž ztrácí jakýkoli smysl, aby byl institut dohody o vině a trestu aplikován ve zkráceném přípravném řízení – důkazní situace je ve valné většině případů jasná a není zapotřebí žádného dlouhého a náročného dokazování. Dohoda o vině a trestu uzavřená ve zkráceném přípravném řízení tak z mého pohledu ztrácí jakýkoli význam. Jestliže ale ve Slovenské republice končí zkrácené vyšetřování podáním obžaloby, po níž následuje klasické hlavní líčení, je naprosto logické, že prokurátor přistupuje k uzavření dohody o vině a trestu v trestních věcech, o kterých by se v České republice vedlo zkrácené přípravné řízení.

²⁸³ VICHEREK, R.: *Proč máme tak málo dohod o vině a trestu*. Trestněprávní revue 2018, č. 11–12, 247 s.

²⁸⁴ Ibid.

Na podporu svého tvrzení si dovoluji čtenáři předložit tabulku, v níž je znázorněn počet zkrácených přípravných řízení, které byly v České republice vedeny proti podezřelým v rozmezí do roku 2019 do roku 2022 a počet tzv. „skrácených vyšetřování“, které byly ve Slovenské republice vedeny v rozmezí od roku 2019 do roku 2022.

Posuzovaný kalendářní rok	Počet osob, kterým bylo sděleno podezření ve zkráceném přípravném řízení v České republice	Počet obžalovaných osob v tzv. „skrácenom vyšetřovaní“ ve Slovenské republice²⁸⁵
2019	77 311 ²⁸⁶	6 765
2020	67 844 ²⁸⁷	5 883
2021	64 364 ²⁸⁸	6 134
2022	68 421 ²⁸⁹	6 736

²⁸⁵ GENERÁLNÁ PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Správa o činnosti prokuratury Slovenskej republiky za rok 2022* [online]. 2023 [cit. 2023-10-19]. Dostupné z: https://www.genpro.gov.sk/fileadmin/Sprava_o_cinnosti/2022_tabulkova_cast.pdf

²⁸⁶ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019 ze dne 15. 6. 2020, 4 NZN 501/2020.

²⁸⁷ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2020 ze dne 15. 6. 2021, 4 NZN 501/2021.

²⁸⁸ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021 ze dne 28. 6. 2022, 4 NZN 501/2022.

²⁸⁹ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021 ze dne 28. 6. 2022, 4 NZN 501/2022.

ZÁVĚR

Za cíl této práce jsem si stanovila provedení zhodnocení institutu dohody o vině a trestu, tj. analýzu současného stavu institutu dohody o vině a trestu s prezentováním konkrétních úprav, jež navrhuji za účelem jeho efektivnějšího využití, přičemž se domnívám, že jsem cíl této práce splnila.

V této práci jsem opakovaně uváděla, že na institut dohody o vině a trestu neexistuje jednotný pohled. Kontroverznost tohoto institutu pak spočívá zejména v následujících aspektech: etické a morální otázky – někteří považují dohodu o vině a trestu za eticky a morálně problematickou, neboť umožňuje obviněnému dohodnout se na trestu, a to bez řádného soudního procesu, čímž může potenciálně uniknout přísnějšímu trestu (v trestních řízeních o hospodářských trestných činech se velmi často můžeme setkat s tvrzením, že si obvinění díky institutu dohody o vině a trestu kupují spravedlnost); riziko zneužití – mezi veřejností panuje obava, že dohoda o vině a trestu může být zneužívána, a to buď orgány činnými v trestním řízení či obviněnými, a že nemusí dojít k dostatečnému posouzení trestní věci, v důsledku čehož je obviněným ukládán neadekvátní trest; nejednoznačná praxe a zkušenost; a konečně pak také tradice soudního procesu – v českém prostředí existuje přesvědčení o důležitosti formálního soudního procesu, dohoda o vině a trestu, jejíž podstatou je uzavření dohody mimo soud, může tento tradiční přístup narušovat. Celkově lze tedy uzavřít, že kontroverze kolem institutu dohody o vině a trestu v českém prostředí vyplývá ze složitých etických, právních a procesních otázek, které se týkají přístupu k trestnímu řízení a ochrany práv stran na něm zúčastněných.

Současný trestní řád, přestože prošel řadou novelizací, stále vychází z filozofie a struktury, která byla vytvořena v 60. letech minulého století. Tento historický základ již není schopný efektivně reflektovat potřeby moderního trestního práva, zejména s ohledem na nové instituty, jako je právě institut dohody o vině a trestu. Zavedení tohoto institutu v rámci stávající právní úpravy často narušuje její celistvost a logiku, což vede k praktickým i systémovým problémům. Z těchto důvodů považuji rekodifikaci trestního řádu za nezbytnou. Jedním z klíčových nedostatků současného právního rámce je slabé procesní postavení poškozeného v řízení o dohodě o vině a trestu. Tento institut se zaměřuje především na vztah mezi státním zástupcem a obviněným, zatímco zájmy poškozeného zůstávají často opomenuty. Dalším problémem je nekompatibilita tradičního formalistického přístupu trestního řádu s povahou institutu dohody o vině a trestu. Tento institut je založen na konsensu a flexibilitě, což je v rozporu se zkostnatělou procesní úpravou, která klade důraz na formální postupy a rigidní pravidla. Takové nastavení brání plnému využití potenciálu dohody o vině a trestu a komplikuje

její praktické uplatnění. Závěrem lze shrnout, že dohoda o vině a trestu je moderním institutem, který má schopnost výrazně zefektivnit trestní řízení. Aby však tento institut mohl plně naplnit svůj účel, je nezbytné provést rekodifikaci trestního řádu. Ta by měla zajistit, že dohoda o vině a trestu bude logicky a systematicky integrována do právního řádu, a zároveň vytvořit procesní záruky, které posílí postavení poškozeného a dalších účastníků řízení. Rekodifikace by tedy měla přinést nejen modernizaci právní úpravy, ale také zvýšit spravedlnost a efektivitu celého systému trestního řízení.

Ačkoli není institut dohody o vině a trestu aplikován v takovém rozsahu, jak bylo očekáváno, lze do určité míry spatřovat přeměnu přístupu státních zástupců a soudů k řešení trestních věcí, kdy se neustále zvyšuje počet případů, v nichž byla dohoda o vině a trestu uzavřena. Jelikož je ale institut dohody o vině a trestu zakotven v českém trestním řádu již více než deset let, nelze spolehlivě říci, že by došlo k naplnění cílů, jenž zákonodárce v důvodové zprávě k novele trestního řádu z roku 2012 uváděl, tj. doplnění dosavadních možností vyřízení trestních věcí odklony či vydáním trestního příkazu. Aplikace institutu dohody o vině a trestu je zejména pro státního zástupce natolik složitou, že v případech, v nichž je možné vyřídit trestní věc vydáním trestního příkazu, nemělo by jakýkoli smysl, aby státní zástupce přistupoval k jednáním o dohodě o vině a trestu, neboť tím by se trestní řízení mohlo neúměrně prodloužit a dohoda o vině a trestu by tak představovala neefektivní institut.

Jelikož došlo novelou trestního řádu z roku 2020 k rozšíření možností aplikace institutu dohody o vině a trestu i na trestní řízení o zvláště závažných zločinech, začalo přibývat i případů, v nichž byla dohoda o vině a trestu uzavírána. Jak jsem v práci uvedla, tento krok považuji za přínosný, neboť aplikace dohody o vině a trestu v řízeních o přečinech je z mého pohledu kontraproduktivní, a právě v řízeních o zvláště závažných zločinech může být naplno spatřován přínos tohoto institutu, když dochází ke zrychlení a zefektivnění trestního řízení. Aby však při uzavírání dohod o vině a trestu o zvláště závažných zločinech nedocházelo ke zneužívání tohoto institutu, mělo by být pevně stanoveno, že dohodu o vině a trestu je možné uzavřít až po skončení vyšetřování. Zejména pak v trestních řízeních o trestných činech hospodářských či daňových shledávám možnost uzavření dohody o vině a trestu za přínosnou. S ohledem na aktuálně velmi časté diskuse ve smyslu nevhodnosti uzavírání dohod o vině a trestu v řízeních o zvláště závažných zločinech, jsem porovnála četnost dohod o vině a trestu uzavřených v řízeních o trestném činu znásilnění a četnost dohod o vině a trestu uzavřených v řízeních o zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby.

Při srovnání právní úpravy institutu dohody o vině a trestu ve Slovenské republice s právní úpravou institutu dohody o vině a trestu v České republice jsem došla k závěru, že

přestože mezi nimi nejsou žádné markantní rozdíly, je na Slovensku dohoda o vině a trestu uzavírána mnohem častěji, než tomu je v České republice. V poslední kapitole této práce uvádím, že důvodem, pro nějž je dohodě o vině a trestu v České republice uzavírána méně častěji, je možnost vedení zkráceného přípravného řízení v České republice, které je mnohem rychlejší a efektivnější, než jednání a následné schvalování uzavřené dohody o vině a trestu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BOHUSLAV, Lukáš. *Dohoda o vině a trestu*. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-744-7

ČENTĚŠ, J. a kol.: *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť. 2. vyd.* Šamorín: Heuréka, 2012.

DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav, a kol. *Trestní řád (č. 141/1961 Sb.) – Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, díl I.

FENYK, J.; CÍSAŘOVÁ, D.; GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015.

FRYŠTÁK, Marek a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2012. ISBN 978-80-7418-160-3.

Hrušáková, M.: *Možnosti a meze odklonů v trestním řízení proti právnickým osobám. Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostech: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie, máj 2014*. Praha: Leges 2014.

IVOR, I., POLÁK, P., ZÁHORA, J.: *Trestné právo procesné II. Priebeh trestného konania*. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2021.

Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017.

Jelínek, J. a kolektiv.: *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013

Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*. Praha: Karolinum, 1998.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.

Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 327. ISBN 978-80-87212-49-3.

KALVODOVÁ, Věra, Marek FRYŠTÁK a Jan PROVAZNÍK. *Trestní právo (stále) v pohybu: pocta Vladimíru Kratochvílovi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2018.

KOLEKTIV AUTOROV: *Trestný poriadok*. VIII. doplnené vydanie. NOVÁ PRÁCA, spol. s r.o., 2020. ISBN 978-80-89350-84-1.

KLÁTIK, J. *Konanie o dohode o vině a treste z pohľadu výkonu obhajoby*. In JELÍNEK, J. a kol. *Alternativní řešení trestních věcí*, Leges. 2016, ISBN: 978-80-7502-109-0

MULÁK, J., PROVAZNÍK, J.: *Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení*. Bulletin advokacie, 2021, č. 11

Musil, J. *Dohoda o vině a trestu. Rekodifikace trestního práva procesního*. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008. ISBN 978-80-87146-13-2.

PELC, Vladimír, TEJNSKÁ, Katarína, In: JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. Vyd. 5., Praha: Leges, 2018.

PROKEINOVÁ, Margarita. *Odklony v trestnom konaní*. Univerzita Komenského v Bratislave, 2007. ISBN 978-80.7160-197-5.

Sládeček, V., Mikule, V. Sylová J.: *Ústava České republiky, Komentář* C. H. Beck, 2007.

ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1999.

ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.

ŠÁMAL, Pavel a Tomáš GRIVNA. *Trestní řád: komentář 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H.Beck, 2013. Velké komentáře.

ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014.

ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4.

Šelleng, D.: *Právnická osoba jako pachatel trestného činu*. Praha: Leges, 2019.

ZEMAN, Petr a kol. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013. ISBN 978-80-7338-133-2.

ZŮBEK, Jan *Odklony v trestním řízení*. Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-245-2.

SEZNAM POUŽITÝCH ODBORNÝCH ČASOPISŮ

Barošová, L.: *Konanie o dohode o vine a trestu a jeho vplyv na skrátenie trestného konania*. Policajná teória a prax 2006, č. 2.

Basík, M.: *Několik poznámek k dohodě o vině a trestu*. Státní zastupitelství 2012, č. 4.

GONDEKOVÁ, Šárka. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. Bulletin advokacie. 2021. č. 9.

Jelínek, J.: Dohoda o vině a trestu– novinka v českém právu. Právní rádce. 2012, č. 8.

JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, ISSN 1210-6348.

KANDOVÁ, Katarína. *Pojem pravdy (nejen) v trestním řízení a některé související instituty.*, Právník, 2017, č. 10.

KOCINA, Jan. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu. Bulletin advokacie, 2020, č. 11.

Král, V.: *Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizovaného trestního řádu.* Právní rozhledy 2008, č. 20, II.

KUČERA, P., PTÁČEK M.: Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. Trestní právo. 2009, č. 7–8

Lata, J.: *Účel a smysl trestu.* Praha: LexisNexis, 2007.

LOBOTKA, A., Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu, Právní rozhledy 2012, č. 19.

MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. Čtvrtletník KRIMINALISTIKA vydávané MV ČR, 2008, č. 1. ISSN 1210-9150.

Novotný, O.: *Je naše trestní právo procesní v krizi?* Trestní právo 2006, č. 7–8.

PIPEK, J. *Oficiální nebo dalekosáhlé privatizované trestní řízení*, Právník č. 12/2000.

Rajnič, M. *Skutočnosti, ktoré zvažuje prokurátor pri konaní o dohode o vine a treste.* Justičná revue, 2008, č. 10.

SOKOL, Tomáš. *Dohoda o vině a trestu jako kvadratura kruhu.* Bulletin advokacie, 2023, č. 5.

Syrový, I.: *Nárok na dohodu o vine a treste.* Justičná revue 2008, č. 12.

Šabata, K., Růžička, M.: *Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy.* Státní zastupitelství 2009 č. 6.

ŠÁMAL, Pavel *Odklony v justiční praxi – 1. část*, Trestněprávní revue, 2019, č. 9.

Vantuch, P.: *K Možnosti sjednat dohodu o vině a trestu po podání obžaloby*. Trestní právo. 2013, č. 9–10.

VANTUCH, Pavel. *K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby*. Bulletin advokacie, 2021, č. 4.

VANTUCH, Pavel. *Lze uzavírat dohody o vině a trestu na počátku vyšetřování?* Bulletin advokacie, 2023, č. 1-2.

VICHEREK, R.: *Proč máme tak málo dohod o vině a trestu*. Trestněprávní revue 2018, č. 11–12.

VRÁBLOVÁ, M.: *Niekoľko poznámok k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste*. Trestněprávní revue 2007, č. 8.

ŽILINKA, M.: *K alternativným spôsobom vybavenia trestných vecí podľa zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok*, Jusitčná revue 2006, č. 2.

SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 143/02

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 330/04

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 9. 5. 2023, sp. zn. III. ÚS 236/23

Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn. I. ÚS 1860/19 ze dne 4. 2. 2020

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 6. 12. 2022, sp. zn. III. ÚS 1420/22

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 2. 1980, č. 6903/75, ve věci Deweer proti Belgii.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 11. 2021 ve věci Mucha proti Slovensku, číslo stížnosti 63703/19.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 4. 2014, č. 9043/05, ve věci Natsvilishvili and Togondizde vs. Georgia

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 7. 2010 ve věci Babar Ahmad a ostatní proti Spojenému království

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 2. 1992, ve věci Pfeifer a Plank vs. Rakousko

rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 3 Tdo 1111/2015.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1093/2014

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22. 2. 1967, sp. zn. Pls 3/6

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. 8 To 7/2022

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 3. 2022, sp. zn. 1 To 23/2022

Rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. 5 T 67/2015

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 9. 2023, č. j. 8 Tdo 546/2023-4268

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 5 Tdo 437/2004

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 5 TZ 41/2014

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 78/2011

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 5 Tdo 411/2018–34, ze dne 25. 4. 2018

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 9. 2021, č.j. 12 Ksz 2/2021-51

SEZNAM POUŽITÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

vyhláška Ministerstva spravdnosti Slovenskej republiky č. 619/2005 Z.z. o podmienkach a postupe prokurátora při konání o dohode o uznání viny a prijatí trestu

zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

zákon č. 301/2005 Z.z. trestný poriadok

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

usnesení č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku

DALŠÍ ZDROJE

Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu. Sp. zn. 1 SL 111/2022. Brno, 2023.

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R (87) 18 týkající se zjednodušení trestního řízení ze dne 17. 9. 1987

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2012 ze dne 21. 6. 2013, 7 NZN 603/2013.

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2013 ze dne 24. 6. 2014, 7 NZN 601/2014.

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2014 ze dne 18. 6. 2015, 4 NZN 602/2015.

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2015 ze dne 23. 6. 2016, 4 NZN 602/2016.

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2016 ze dne 19. 6. 2017, 4 NZN 602/2017.

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2017 ze dne 18. 6. 2018, 4 NZN 601/2018.

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2018 ze dne 7. 6. 2019, 6 NZN 604/2019.

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019 ze dne 15. 6. 2020, 4 NZN 501/2020.

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2020 ze dne 15. 6. 2021, 4 NZN 501/2021.

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021 ze dne 28. 6. 2022, 4 NZN 501/2022.

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2022 ze dne 22. 6. 2023, 4 NZN 501/2023.

SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

ČTK: Nový šéf žalobců bude pokračovat v podporování dohod o vině a trestu, *Advokátní deník* [online]. [cit. 2023-09-09], Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/07/15/novy-sef-zalobcu-bude-podporovat-dohody-o-vine-trestu/>.

Dohod o vině a trestu v Česku přibývá. Výhodou je rychlost, shodují se odborníci. *ČT24* [online]. 2021 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/moravskoslezskykraj/3407942-dohod-o-vine-a-trestu-v-cesku-pribyva-vyhodou-je-rychlost-shoduji-se>

Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Důvodové zprávy. 2012, č. 193. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 2022-11-22].

GENERÁLNÁ PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Správa o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2009* [online]. 2010 [cit. 2023-10-19]. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava/sprava-o-cinnosti-prokuratúry-slovenskej-republiky-za-rok-2009/>

GENERÁLNÁ PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Správa o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2021* [online]. 2023 [cit. 2023-10-19]. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava/sprava-generalneho-prokuratora-slovenskej-republiky-o-cinnosti-prokuratúry-v-roku-2021-a-poznatkoch-prokuratúry-o-stave-zakonnosti-v-slovenskej-republike/>

Hassemer, w. Inetrview Novo-magazin vom 5. Februar 1999 [online]. 1999 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <http://www.novo-magazin.de/39/novo3932a.htm>

JELÍNEK, Jiří. *Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy* [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zasada-rychlosti-trestniho-rizeni-bilance-a-perspektivy.aspx>

Návrh zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, Senátní tisk č. 220 pro Páté funkční období 2004-2006, [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/historie?cislo_tisku=220&fo=5

POSLANECKÁ SNĚMOVNA ČR. Sněmovní tisk č. 510/2012 [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>

Redakce AD. *Je vhodné využívat dohodu o vině a trestu i u případů znásilnění?* [online]. 2023 [cit. 2023-10-13]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/09/05/je-vhodne-vyuzivat-dohodu-o-vine-a-trestu-i-u-pripadu->

znasilneni/

Soud potvrdil doživotí pro žháře z Bohumína za vraždu jedenácti lidí, rozhodnutí je pravomocné. ČT24 [online]. 2021 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3407508-soud-potvrdil-dozivoti-pro-zhare-z-bohumina-za-vrazdu-jedenacti-lidi-rozhodnuti-je>

DOHODA O VINĚ A TRESTU

ABSTRAKT

Tématem rigorózní práce je „*Dohoda o vině a trestu*“. Institut dohody o vině a trestu představuje dohodu uzavřenou mezi státním zástupcem, obviněným a případně poškozeným, kdy obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a zároveň souhlasí s tím, že se vzdává svého práva na řádné projednání věci před soudem, to vše výměnou za mírnější trest. Ačkoli je institut dohody o vině a trestu relativní novinkou českého trestního práva, je velice kontroverzním, když odborná veřejnost není s to se sjednotit nad tím, zda je tento institut pro české trestní právo přínosným či nikoli. Primárním cílem této rigorózní práce je shrnutí a detailní rozbor právní úpravy institutu dohody o vině a trestu zakotvené v právním řádu České republiky a zároveň úvahy *de lege ferenda*, které by mohly sporné otázky institutu dohody o vině a trestu alespoň do určité míry eliminovat.

Práce je členěna do sedmi kapitol. První kapitola této práce se zabývá odklony v trestním řízení, pojetím odklonů a polemizováním nad otázkou, zda je vůbec možné institut dohody o vině a trestu za odklon v trestním řízení považovat. Ve druhé kapitole jsou vyjmenovány jednotlivé zásady trestního řízení, s nimiž je institut dohody o vině a trestu v rozporu. Proces zakotvení institutu dohody o vině a trestu do českého právního řádu je detailně popsán v kapitole třetí této práce, která zároveň obsahuje i tabulky znázorňující četnost aplikace institutu dohody o vině a trestu po jednotlivých novelách trestního řádu. Následuje rozbor jednotlivých podmínek, které musí být obligatorně naplněny, aby vůbec mohlo k jednáním o dohodě o vině a trestu být přistoupeno. Čtvrtá kapitola rovněž také obsahuje negativní výčet případů, v nichž dohodu o vině a trestu nelze uzavřít a zhodnocení novely trestního řádu, díky níž je možné dohodu o vině a trestu uzavřít v trestních řízeních o zvlášť závažných zločinech. Pátá kapitola práce obsahuje rozbor celého řízení o dohodě o vině a trestu *de lege lata* s důrazem na jednotlivá úskalí tohoto institutu. V šesté kapitole se autorka práce věnuje možnosti aplikace institutu dohody o vině a trestu v trestních řízeních vedených proti právnickým osobám, kdy zároveň ve vztahu k institutu dohody o vině a trestu poukazuje na problematičnost absence právní úpravy, která by zohledňovala specifika trestního řízení vedeného proti právnickým osobám. Sedmá kapitola práce pak obsahuje právní úpravu institutu dohody o vině a trestu ve Slovenské republice, kdy závěrem této kapitoly se autorka pozastavuje nad otázkou proč není v České republice uzavíráno tolik dohod o vině a trestu, jako tomu je na Slovensku.

Klíčová slova: **dohoda o vině a trestu, trestní řízení, odklon v trestním řízení**

AGREEMENT ON GUILT AND PUNISHMENT

ABSTRACT

The topic of the rigorous thesis is “*Agreement on guilt and punishment*”. The institution of plea bargaining means an agreement made between the prosecutor, the defendant and the victim, where the defendant declares that he has committed the act for which he is being prosecuted and at the same time agrees to waive his right to a proper trial, all in exchange for a lighter punishment. Although the institution of plea bargaining is a relative novelty in Czech criminal law, it is highly controversial when the expert community is unable to agree on whether or not this institution is beneficial for Czech criminal law. The primary aim of this rigorous thesis is to summarize and analyze in detail the legal regulation of the institute of plea bargaining enshrined in the legal system of the Czech Republic and at the same time considerations *de lege ferenda* that could eliminate the controversial issues of the institute of plea bargaining at least to some extent.

The thesis is divided into seven chapters. The first chapter of this thesis focuses on diversions in criminal proceedings, the concept of diversion and the controversy over the question whether the institution of plea bargaining can be considered as a diversion in criminal proceedings. The second chapter contains a list of the principles of criminal procedure to which the institution of plea bargaining is in breach. The process of implementation of the institution of plea bargaining into the Czech legal system is described in detail in chapter three of this thesis, which also contains the tables showing the frequency of application of the institution of plea bargaining after individual amendments to the Criminal Procedure Code. This is followed by an analysis of the individual conditions that must be fulfilled in order for plea bargaining to take place at all. The fourth chapter also contains a negative list of cases in which a plea bargain cannot be concluded and an overview of the amendment to the Code of Criminal Procedure which makes it possible to conclude a plea bargain in criminal proceedings for particularly serious crimes. The fifth chapter of the thesis contains an elaboration of the whole procedure on plea bargaining *de lege lata* with an attention to the individual problems arising from this institute. In the sixth chapter, the author of the thesis deals with the possibility of applying the institute of plea bargaining in criminal proceedings against corporations. At the same time, in relation to the institute of plea bargaining, the author points out the problematic absence of legal regulation that would take into consideration the specifics of criminal proceedings against corporations. The seventh chapter of the thesis then contains the legal regulation of the

institution of plea bargaining in the Slovak Republic, where the author closes this chapter by questioning why there are not as many plea bargains in the Czech Republic as in Slovakia.

Keywords: plea bargain, criminal proceedings, diversion in criminal proceedings

PŘÍLOHA Č. 1 – VZOR DOHODY O VINĚ A TRESTU

[Název státního zastupitelství]

[spisová značka věci]

DOHODA O VINĚ A TRESTU

Podle ustanovení § 175a trestního řádu uzavřeli dne v hod. v sídle [název státního zastupitelství], na adrese

1. Státní zástupce [název státního zastupitelství], pan [jméno státního zástupce], a
2. Obviněný [jméno obviněného], nar., trvale bytem, zastoupen obhájcem [jméno a sídlo obhájce]

za přítomnosti poškozeného [jméno poškozeného]

tuto **dohodu o vině a trestu**:

I.

Předmět dohody

Obviněný je na základě usnesení policejního orgánu Policie ČR [doplnit název policejního orgánu], ze dne, č. j. o zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 160 odst. 1 trestního řádu stíhán pro skutek spočívající v tom, že:

[přesný popis skutku, který je v souladu s popisem skutku uvedeným v usnesení o zahájení trestního stíhání]

tedy

[právní věta, která je formulována v souladu se zásadami pro formulaci vět v obžalobě či návrhu na potrestání – např. *dopustil se jednání, které bezprostředně směřovalo k dokonání trestního činu a jehož se dopustil v úmyslu jiného pohrůžkou násilí nutit, aby něco konal, a spáchal takový čin na jiném pro jeho politické přesvědčení, ale k dokonání trestného činu nedošlo*]

čímž spáchal

[specifikace trestného činu, který je ve výše popsaném skutku spatřován – např. *zločin vydírání dle ustanovení § 175 odst. 1, 2 písm. g) trestního zákoníku ve stádiu pokusu podle ustanovení § 21 odst. 1 trestního zákoníku*]

II.

Prohlášení obviněného

Obviněný prohlašuje, že spáchal skutek specifikovaný v bodě I., který je předmětem této dohody o vině a trestu.

III.

Prohlášení státního zástupce

Státní zástupce prohlašuje, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek uvedený v bodě I. stal, že tento skutek je [specifikace trestného činu – *např. zločinem vydírání dle ustanovení § 175 odst. 1, 2 písm. g) trestního zákoníku spáchaným ve stadiu pokusu dle ustanovení § 21 odst. 1 trestního zákoníku*], že je spáchal obviněný a že na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou pochybnosti o pravdivosti prohlášení obviněného uvedeného v bodě II.

Státní zástupce dále prohlašuje, že poškozený se nevzdal procesních práv, která mu zákon jako poškozenému výslovně přiznává a že řádně a včas uplatnil návrh na náhradu škody ve výši Kč, která mu byla způsobena jednáním obviněného uvedeným v bodě I.

IV.

Trest

Státní zástupce a obviněný se dohodli, že obviněnému bude podle ustanovení § trestního zákoníku za užití ustanovení § 58 odst. 3 trestního zákoníku uložen trest odnětí svobody ve výměře Podle ustanovení § 56 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku bude obviněný pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s ostrahou.

V.

Rozsah a způsob náhrady škody

Obviněný prohlašuje, že svým jednáním popsáním v bodě II této dohody o vině a trestu způsobil poškozenému škodu ve výši Kč a zavazuje se poškozenému tuto škodu uhradit v plné výši.

Státní zástupce jménem nepřítomného poškozeného, jež řádně a včas uplatnil nárok na náhradu škody vůči obviněnému v tomto řízení, prohlašuje, že souhlasí s rozsahem a způsobem náhrady škody, k jejíž úhradě se obviněný zavázal v odstavci v bodě V této dohody o vině a trestu.

VI.

Závěrečná ujednání

Tato dohoda podléhá schválení soudem dle ustanovení § 314r odst. 4 trestního řádu a v případě, že bude schválena, bude podkladem pro výrok rozsudku o vině a trestu. Návrh soudu, aby rozhodl o skutku, jeho právní kvalifikaci a trestu v rozsahu uvedeném v této dohodě o vině a trestu, podá státní zástupkyně.

Obviněný prohlašuje, že rozumí sjednané dohodě o vině a trestu, že mu je zřejmé, co tvoří podstatu skutků, které jsou mu kladeny za vinu, i tomu, jaká je jejich právní kvalifikace a jakou sazbu trestní zákoník stanoví za trestný čin, který je v těchto skutcích spatřován, že prohlášení v bodě II. učinil dobrovolně a bez nátlaku, že byl poučen o svých právech na obhajobu, že jsou mu známy všechny důsledky sjednání dohody zejména že se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení, a že proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, lze podat odvolání pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce navrhnul.

[doplnit místo a datum uzavření dohody]

Státní zástupce

obviněný

Za přítomnosti:

obhájce

PŘÍLOHA Č. 2 – VZOR ODSUZUJÍCÍHO ROZSUDKU, JÍMŽ SE DOHODA O VINĚ A TRESTU SCHVALUJE

spisová značka

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

[název soudu] rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu [doplnit jméno předsedy senátu] a přísedících [doplnit jména přísedících] /samosoudcem [jméno samosoudce] ve veřejném zasedání konaném dne [doplnit datum konání veřejného zasedání]

takto:

I.

Podle § 206b odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“) ve spojení s § 314r odst. 4 trestního řádu se **schvaluje dohoda o vině a trestu** sjednaná dne [datum sjednání dohody o vině a trestu] v [místo sjednání dohody o vině a trestu] mezi obviněným [jméno obviněného], nar. [datum narození obviněného] a státní zástupkyní [název příslušného státního zastupitelství] [jméno státního zástupce], za přítomnosti jeho obhájce [doplnit jméno obhájce]

II.

Obviněný

[jméno obviněného],

nar. [datum a místo narození obviněného], trvalým pobytem [trvalý pobyt obviněného]

je vinen, že

I.

[výrok o vině, který uznává obviněného vinným ze spáchání skutku, který je blíže popsán]

čímž spáchal

[jasné vymezení trestného činu, který obviněný spáchal s odkazem na příslušná ustanovení trestního zákoníku]

a odsuzuje se

podle [odkaz na příslušné ustanovení trestního zákoníku, v němž je upraven trestný čin, z jehož spáchání je obviněný vinen] trestního zákoníku za užití [odkaz na ustanovení trestního zákoníku, dle něhož je obviněnému ukládán trest].

Odůvodnění

[jméno státního zástupce] podal dne [datum podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu] návrh na schválení dohody o vině a trestu, která byla uzavřena mezi [název státního zastupitelství] a obviněným [jméno a datum narození obviněného].

K rozhodnutí dle ustanovení § 314r trestního řádu bylo soudem nařízeno veřejné zasedání.

Obviněný [jméno obviněného] ve veřejném zasedání prohlásil, že s obsahem dohody souhlasí, je si plně vědom důsledků uzavření dohody o vině a trestu, a to jak z hlediska skutkového zjištění, tak i z hlediska právního posouzení skutku a trestu, který je mu dle dohody uložen.

Obviněný [doplnit jméno] dále prohlásil, že dohodu o vině a trestu uzavřel dobrovolně, a to bez jakéhokoli nátlaku vyvíjeného na jeho osobu.

Z obsahu spisového materiálu [číslo trestního spisu] nebylo soudem shledáno žádné procesní pochybení, které by schválení dohody o vině a trestu bránilo.

Poučení

Proti tomuto rozsudku lze podat odvolání do 8 dnů ode dne doručení rozsudku prostřednictvím [soud prvního stupně] ke [soud druhého stupně] pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s předloženou dohodou o vině a trestu.

Proti tomuto rozsudku může poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, podat odvolání do 8 dnů ode dne doručení rozsudku, a to z důvodu nesprávnosti výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, ledaže v dohodě o vině a trestu souhlasil s rozsahem a způsobem náhrad škody nebo nemajetkové újmy nebo vydáním bezdůvodného obohacení a tato dohoda byla následně soudem schválena v té podobě, s níž poškozený souhlasil.

[místo a datum vydání rozsudku]

[jméno samosoudce / předsedy senátu]